

**Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilimdalı
Tezli Yüksek Lisans Programı**

**OSMAN YALÇIN'IN HAYVAN HİKÂYESLERİNDE
DEĞERLER EĞİTİMİ**

Melek Selek

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Bilgen

Yüksek Lisans Tezi

Burdur, 2014

**Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilimdalı
Tezli Yüksek Lisans Programı**

**OSMAN YALÇIN'IN HAYVAN HİKÂYELERİNDE
DEĞERLER EĞİTİMİ**

Melek Selek

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Bilgen

Yüksek Lisans Tezi

Burdur, 2014

MAKÜ EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 23/07/2014 tarih ve 77/4 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 21/08/2014 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Melek SELEK 'İN Osman Yalçın'ın Hayvan Hikayelerinde Değerler Eğitimi konulu tez çalışması İlköğretim Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE :
(Tez Danışmanı)

Yard. Doç. Dr. Mustafa BİLGEN

ÜYE :

Doç. Dr. Ekber TOMUL

ÜYE :

Doç. Dr. Derya ARSLAN

ONAY

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BİLDİRİM SAYFASI

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Melek SELEK

ÖZET

Osman Yalçın'ın Hayvan Hikâyelerinde Değerler Eğitimi

Melek SELEK

Bu araştırmanın temel amacı Burdur Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 2011-2014 yılları arasında okullarda uygulanmasını istediği 21 değer in Osman Yalçın'ın Hayvan Hikâyeleri Seti'nde yer alıp almadığını tespit etmektir. Araştırmanın birinci bölümünde problem durumuna bağlı olarak, alt problemler, sınırlılıklar, varsayımlar, tezin önem ve amacı belirtilmiş; konuyla ilgili araştırmalara kısaca yer verilmiştir.

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma için öncelikle "Değerler Eğitimi Projesi" kapsamında 2011- 2014 yılları arasında Burdur ilinde uygulanan 21 değer belirlenerek bir liste oluşturulmuş ve oluşturulan listede yer alan değerler doğrultusunda hikâye kitapları teker teker taranarak, değer ileten ifadeler not alınmıştır. Her değer için ayrı bir başlık açılarak ifadelerin sayfa numaralarıyla ilgili tablolar eklenmiş, değerlerin kitaplara dağılımıyla ve değerlerin hikâyelerde verilme yüzdeleri ile ilgili tablolar, değer in bulunduğu cümleler alıntılar ile yorumlanarak sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırma sonunda Burdur Milli Eğitim Müdürlüğü'nün belirlediği tüm değerlere değ inildiği sonucuna ulaşılmıştır. Hikâyelerde en çok cesaret değerine yer verildiği ve onu sırasıyla yardımseverlik, sevgi ve merhamet değerlerinin takip ettiği tespit edilmiştir. En az yer verilen değerlerin ise sırasıyla kanaatkârlık, ölçülü olmak, hoşgörü, saygı ve sözünde durmak değerleri olduğu saptanmıştır. Alçakgönüllülük değerinin ise zıt değer olarak kibirlenme olarak verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada incelenen 20 hikâye kitabının çocuklara verilmek istenen değerler açısından zengin olduğu görülmüş ve çocuklara özellikle de 'Değerler Eğitimi Projesi' kapsamında okutulması tavsiye edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Değer, Değerler Eğitimi, Hayvan Hikâyeleri, Osman Yalçın

ABSTRACT

The education of values in the animal stories by Osman Yalçın

Melek SELEK

The main aim of this reasearch is to identify if the 21 value which Burdur directorate of national education wanted to apply at schools between years 2011-2014 takes place in the book set 'Osman Yalçın'ın Hayvan Hikayeleri'. At the first part of this research, depending on the statues of the problems, sub-problems, limitations, assumptions, the importance and the aim of the thesis has been stated.

Scanning model has been used in this research. A list of 21 values (justice, humility, courage, generosity, accuracy, trustworthy, goal setting, tolerance, thriftily, stability, interpersonal relations, compassion, metered, patience, loyalty, respect, love, responsibility, keeping a promise, patriotism, helpfulness) which were being implemented in Burdur between 2011-2014 have been specified and a list has been made within the project of values. The books have been scanned one by one in accordance with the values listed. The expressions which transferor values have been noted. For every value a different title has been opened and charts has been added about the page numbers of the expressions. The charts about the distribution of the values and the percentage of the values being given in the stories has been reached by commentating the sentences which the values take place in.

At the end of the research it was concluded that all of the the values Burdur directorate of national education has stated are mentioned. At the stories the value courage has been mentioned mostly followed in order by helpfulness, love and compassion. The values that are mentioned least by order are thriftily, being metered, tolerance, respect and keeping a promise. It has been concluded that arrogance has been given as the opposite of the value humility.

It has been seen that the books which have been scanned in this research are rich in the values which are wanted to be given to the children and can be recommended for the children to read especially within the education project of values.

Keywords : *Value, education of values, Animal stories, Osman Yalçın*

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY SAYFASI	iv
BİLDİRİM SAYFASI	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
BÖLÜM I.....	13
1. GİRİŞ.....	13
1.1. Problem Durumu	13
1.2. Problem	15
1.2.1. Alt Problemler.....	15
1.3. Araştırmanın Amacı	15
1.4. Araştırmanın Önemi	16
1.6.Sınırlılıklar	17
BÖLÜM II.....	18
2. Kuramsal Çerçeve	18
2.1. Değer Nedir?.....	18
2.2. Değerlerin Özellikleri	20
2.3. Değerlerin İşlevi	22
2.4. Değerlerin Sınıflandırılması.....	23
2.4.1. Spranger’ın Değer Sınıflandırması	23
2.4.2. Rokeach’ın Değer Sınıflandırması	24
2.4.3. Schwartz’ın Değer Sınıflandırması	25
2.4. Değerler Eğitimi Nedir?	27
2.5. Milli Eğitimde Değerler Eğitimi	28
2.6. Değerler Öğretimi Yaklaşımları.....	30
2.6.1. Değerleri Telkin Etme, Aşılama.....	30
2.6.2. Değer Çözümlemesi (Analizi)	30
2.6.3. Ahlaki Muhakeme.....	31
2.6.4. Model Alarak Öğrenme	33
2.6.5. Örtük öğrenme	33

2.7. Değerler Eğitiminde Ailenin Rolü.....	34
2.8. Değerler Eğitiminde Okulun Rolü	35
2.9. Değerler Eğitiminde Öğretmenin Rolü	37
2.10. Değerler Eğitiminde Çocuk Edebiyatının Rolü.....	39
2.11. Değerler Eğitiminde Çocuk Kitaplarının Rolü.....	40
2.12. İlgili Araştırmalar.....	42
BÖLÜM III.....	47
3.Yöntem	47
3.1.Araştırma Modeli.....	47
3.2.Veri Kaynağı	47
3.3.Verilerin Analizi.....	48
BÖLÜM IV	51
4.Bulgular ve Yorumlar	51
4.1.Bireysel Değerler ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	52
4.1.1.Alçak Gönüllülük Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	52
4.1.2.Cömertlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	54
4.1.3.Cesaret Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	56
4.1.4.Güvenilir Olmak Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	63
4.1.5.Hedef Belirleme Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	66
4.1.6.Kanaatkârlık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	70
4.1.7.Kararlılık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	72
4.1.8.Merhamet Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	74
4.1.9.Ölçülü Olmak Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	78
4.1.10..Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	79
4.1.11.Sözünde Durmak Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	84
4.2. Grup Değerleri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	86
4.2.1.Kişiler Arası İlişkiler Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	86
4.2.2.Sabır Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	89
4.2.3..Sadakat Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	92
4.2.4.Saygı Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	95
4.2.4.Sevgi Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	97
4.2.5.Hoşgörü Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	101
4.2.6.Doğruluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	103
4.3.Sosyal Değerler ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	107

4.3.1.Adalet Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	107
4.3.2.Vatanseverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	110
4.3.3.Yardımsverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	113
BÖLÜM V	121
5.Sonuçlar ve Öneriler	121
5.1.Sonuçlar	121
5.2.Öneriler.....	123
5.2.1.Araştırmacılara yönelik öneriler	123
5.2.2.Uygulayıcılara yönelik öneriler	124
KAYNAKÇA	125
EK	131

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Spranger'in Değer Sınıflandırması	25
Tablo 2: Rokeach'ın Değer Sınıflandırması.....	26
Tablo 3: Schwartz'ın Değer Sınıflandırması	27
Tablo 4: Kohlberg'e göre Ahlakî Gelişim Basamakları.....	32
Tablo 5: Değerlerin Güvenilirlik Yüzdeleri.....	52
Tablo 6: Değer İfadelerinin Kitaplara Dağılımı.....	54
Tablo 7: Hayvan Hikâyeleri Setinde Alçak Gönüllülük Değerinin Dağılımı.....	55
Tablo 8: Hayvan Hikâyeleri Setinde Cömertlik Değerinin Dağılımı	58
Tablo 9: Hayvan Hikâyeleri Setinde Cesaret Değerinin Dağılımı.....	59
Tablo 10: Hayvan Hikâyeleri Setinde Güvenilir Olmak Değerinin Dağılımı	66
Tablo 11: Hayvan Hikâyeleri Setinde Hedef Belirleme Değerinin Dağılımı	68
Tablo 12: Hayvan Hikâyeleri Setinde Kanaatkarlık Değerinin Dağılımı.....	72
Tablo 13: Hayvan Hikâyeleri Setinde Kararlılık Değerinin Dağılımı	75
Tablo 14: Hayvan Hikâyeleri Setinde Merhamet Değerinin Dağılımı	80
Tablo 15: Hayvan Hikâyeleri Setinde Ölçülü Olmak Değerinin Dağılımı	82
Tablo 16: Hayvan Hikâyeleri Setinde Sorumluluk Değerinin Dağılımı	84
Tablo 17: Hayvan Hikâyeleri Setinde Sözünde Durma Değerinin Dağılımı.....	86
Tablo 18: Hayvan Hikâyeleri Setinde Kişiler Arası İlişkiler Değerinin Dağılımı.....	90
Tablo 19: Hayvan Hikâyeleri Setinde Sabır Değerinin Dağılımı.....	94
Tablo 20: Hayvan Hikâyeleri Setinde Sadakat Değerinin Dağılımı	95
Tablo 21: Hayvan Hikâyeleri Setinde Saygı Değerinin Dağılımı	98
Tablo 22: Hayvan Hikâyeleri Setinde Sevgi Değerinin Dağılımı	101
Tablo 23: Hayvan Hikâyeleri Setinde Hoşgörü Değerinin Dağılımı.....	103
Tablo 24: Hayvan Hikâyeleri Setinde Doğruluk Değerinin Dağılımı	107
Tablo 25: Hayvan Hikâyeleri Setinde Adalet Değerinin Dağılımı	112
Tablo 26: Hayvan Hikâyeleri Setinde Vatanseverlik Değerinin Dağılımı	114
Tablo 27: Hayvan Hikâyeleri Setinde Yardımseverlik Değerinin Dağılımı.....	118
Tablo 28: Değerlerin En Fazla Bulunduğu Hikâyeler.....	123
Tablo 29: Hayvan Hikâyeleri Seti'nden Elde Edilen Değerlerin Sayısal ve Yüzdelik Dağılımı	124

KISALTMALAR DİZİNİ

Akt.	: Aktaran
MEB :.....	: Millî Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
AG.....	: Ak Güvercin
AK.....	: Akıllı Karakağan
AA.....	: Al Atım
AKK.....	: Alınkara Koç
BH.....	: Baba Hindi
BT.....	: Boz Tavşan
CA.....	: Cesur Alabaş
ÇM.....	: Çakır Mandam
ÇA.....	: Çalışkan Arılar
DKÇ.....	: Dağ Keçisi Çevik
GK.....	: Göklerin Kralı
HBL.....	: Hacı Baba Leylek
KM.....	: Karınca Memleketi
KÇH.....	: Kavgacı Çil Horoz
KT.....	: Kurnaz Tilki
KA.....	: Kurt Ailesi
OBA.....	: Ormanın Boz Ayısı
PK.....	: Paytak Kardeş
Sİ.....	: Sarı İnek
YS.....	: Yaramaz Sincap

KISALTMALAR DİZİNİ

Akt.	: Aktaran
MEB :.....	: Millî Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
AG.....	: Ak Güvercin
AK.....	: Akıllı Karakaçan
AA.....	: Al Atım
AKK.....	: Alınkara Koç
BH.....	: Baba Hindi
BT.....	: Boz Tavşan
CA.....	: Cesur Alabaş
ÇM.....	: Çakır Mandam
ÇA.....	: Çalışkan Arılar
DKÇ.....	: Dağ Keçisi Çevik
GK.....	: Göklerin Kralı
HBL.....	: Hacı Baba Leylek
KM.....	: Karınca Memleketi
KÇH.....	: Kavgacı Çil Horoz
KT.....	: Kurnaz Tilki
KA.....	: Kurt Ailesi
OBA.....	: Ormanın Boz Ayısı
PK.....	: Paytak Kardeş
Sİ.....	: Sarı İnek
YS.....	: Yaramaz Sincap

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, problem, alt problemler, araştırmanın amacı ve önemi, varsayım ve sınırlılıklar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Hızla değişen dünyaya insanların ayak uydurabilmesi çok da kolay değildir. Yeni yetişen nesiller beslenme, sağlık, eğitim, sosyalleşebilme gibi daha bir çok imkana eskilere göre daha rahat ulaşabilmektedirler. Maddi yönden bu kolaylıkları sağlayan çağımız aynı zamanda insanları ahlaki açıdan birçok sorunla karşı karşıya bırakmaktadır. Maalesef insanlar psikolojik değişimlere maddi değişimlerde olduğu kadar kolay uyum sağlayamamaktadırlar.

Sosyal bir varlık olan insan hayatını devam ettirebilmek için çevresiyle başarılı ilişkiler kurmalıdır. Hayatının birçok alanını diğer insanlarla paylaşmak zorunda olan insan, bu paylaşımları gerçekleştirebilmek için toplumun bazı değerlerini kabullenmek, bu değerler doğrultusunda değişebilecek esnek bir yapıya sahip olma durumuyla karşı karşıyadır. İnsanların bu uyum sağlama sürecinin başarılı olabilmesi için toplumun değer yargıları erken yaşlarda çocuklara sezdirilmelidir. Bu da değerlerin ne denli önemli olduğunun bir göstergesidir.

Eğitimin genel amaçlarından biri olan yeni nesillerin toplumsal yaşama uyumunun önemini Varış (1998) şu şekilde belirtir;

Eğitim hizmetinin en genel amaçlarından biri çocukların ve gençlerin toplumun yaşamına sağlıklı bir şekilde uyumunu sağlamaktır. Kültüre uyumda genel, evrensel, denenmiş ve yerleşmiş değerlerin öğretilmesi genel öğretimi teşkil eder. Bunlar toplumda herkesin öğrenmesi ve bilmesi gereken bilgi, beceri ve ahlakî öğeleri içine alır. Bu bilgi birikimi bireyi ve toplumu iyiliğe götürücü niteliktedir. Bu uyum tam anlamıyla gerçekleşmezse, insanlar arasında anlaşmazlıklar ve iletişim güçlükleri doğacaktır.

İnsanların duygu, düşünce ve davranış boyutlarıyla yakından ilgili olan değerler eğitiminin verilebileceği en uygun dönem çocukluk dönemidir. Çocuk edebiyatı amaç ve kapsam olarak çocukların bütün çocukluk dönemlerini içine alan, onların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce, yetenek, zevk ve duyarlılıklarına katkıda bulunan bir yazma sürecidir. Çocukluk dönemi kişiliğin oluşma aşaması olduğu için çocuk edebiyatı eserlerinin bu dönemin bütün özelliklerine sahip olması gerekmektedir. Bu bakımdan çocuk edebiyatı yazar ve şairleri eserlerini meydana getirirken seçtikleri türün özelliklerine bağlı kalarak içeriği de çocukların hayal ve düşünce dünyasını geliştirecek biçimde hazırlamak durumundadırlar (Yıldız, 2009).

Okulun ilk yılları çocukların tutum ve inançlarının geliştiği önemli bir dönem olarak belirtilmektedir. Araştırmalar on üç yaşına kadar insanda oluşan tutum ve değerlerin bu yaştan sonra değişmesinin oldukça güç olduğunu göstermektedir. Bu nedenle ilköğretim çağı, çocukların kendi değer inanışlarını geliştirilmesi için en kritik dönemdir. Bu dönemde çocuk duyarlılığına seslenen hikâyeler; çocuğun kendisini ve dünyayı tanımaya, duygu ve ihtiyaçlarını rahatça anlatmasına, kendisine ve başkalarına saygılı davranmasına yardımcı olur. Başkalarına karşı hoşgörülü olma, vatanını, milletini, ailesini, arkadaşlarını sevmeye, büyüklerine karşı saygılı olma gibi davranışlar da kazandırır. Bu bakımdan hikâyeye, çocuğun duygusal gelişimini sağlamada önemli bir araç olarak gözükmektedir (Paykoç, 1997; Özer, 1998).

Bilindiği üzere insanlar kendilerine doğrudan nasihatte bulunulmasından hoşlanmaz ve çoğunlukla nasihat pek işe yaramaz. Oysa mesajını dolaylı yoldan aktaran, nelerin doğru olduğunu ve nasıl davranılması gerektiğini yine dolaylı olarak hissettiren kitaplar çocukları daha kolay etkileyebilir; iyi ve güzel olanı benimsemelerini sağlayabilir. Hikâye, masal, roman gibi edebi türlerde yazılmış kitapların içerdiği değerler bakımından zengin olması değerler eğitime çok yönlü ve güçlü bir boyut kazandırır (Kumbasar, 2011).

Aslında değerler eğitimi geçmişteki eğitim programlarında ahlâk eğitimi ve karakter eğitimi şeklinde karşımıza çıkan değer kazandırma işleminin günümüzdeki yaygın ismidir. Değerler eğitimi, çok basit ifade ile değerleri öğretmek için açık bir girişimdir. Ülkemizde de oldukça yeni olan “değerler eğitimi”, özellikle uluslararası konferans ve toplantılarda ele alınmaya, üzerinde makale ve kitaplar yazılmaya başlanmış bir alandır (Keskin, 2008).

2010 yılında gerçekleştirilen 18. Milli Eğitim Şurası' nın önemli konu başlıklarından birisini değerler eğitimi oluşturmuş ve sonuç bildirisinde değerler eğitiminin okulların görevlerinden olduğu vurgulanarak bu konuda öğretmenlerin yeterliliklerinin geliştirilmesi ve materyal geliştirme çalışmalarının artırılmasına yönelik bir dizi öneride bulunulmuştur. Sonuç bildirisinde "Değerler eğitimi konusunda önemli işlev gören "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi" dersi çoğulcu bir anlayışla tüm öğretim kurumlarında daha etkin olarak okutulmalıdır." denilerek hem bu dersin değerler eğitimindeki önemine vurgu yapılmış hem de bu dersin değerler eğitiminde daha etkin bir rol alması gerektiğine işaret edilmiştir (Kaymakcan, s.31).

Millî Eğitim Bakanlığı Tâlim Terbiye Kurulu'nun 2010/53 sayılı genelgesine göre okullarda uygulamaya konulan "Değerler Eğitimi Yönergesi" için Milli Eğitim Bakanlığı ülke genelinde uygulanması için gerekli değerleri belirlemiştir. Proje kapsamında her il eğitim- öğretim yılı başında o yıl işlenecek değerleri Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından oluşturulan bir komisyonla sene başında belirleyerek ilgililere duyurmaktadır. Bu çalışmada da 2011-2014 yılları arasında her ay Burdur ilindeki ilk ve orta okullarda, farklı etkinliklerle çocuklara benimsetilmeye çalışılan 21 değer, okullarda öğrencilere sıkça okutulan bir kitap setinde varolup olmadığı betimlenecektir.

1.2. Problem

Osman Yalçın'ın Hayvan Hikâyeleri adlı kitap setinde, 2011- 2014 yılları arasında Burdur ilinde uygulamaya konulan yirmi bir değer yer almakta mıdır?

1.2.1. Alt Problemler

1. Osman Yalçın'ın Hayvan Hikâyeleri Seti'nde bireysel değerler nasıl işlenmiştir?
2. Osman Yalçın'ın Hayvan Hikâyeleri Seti'nde grup değerleri nasıl işlenmiştir?
3. Osman Yalçın'ın Hayvan Hikâyeleri Seti'nde sosyal değerler nasıl işlenmiştir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Toplumun temel yapı taşı insandır. Birlik ve beraberliğe önem veren, kültürüne sahip çıkan ve insan olmanın gereklerini yerine getirebilen bireyler, sağlam temelleri olan bir toplum oluşturacaktır. Sağlam bir toplumu oluşturabilmek için de bu değerleri insanlara temelden, çocukluk döneminde vermemiz gerekir. Çocuklara kültürümüzü oluşturan bu değerleri vermenin belki de en etkili yolu farketmeden ve eğlenerek öğrenmelerini sağlayan kitaplardır. Bu araştırmanın temel amacı 2011-2014 yılları arasında Millî

Eğitim Bakanlığı Tâlim Terbiye Kurulu'nun 2010/53 sayılı genelgesine göre okullarda uygulamaya konulan "Değerler Eğitimi Yönergesi" ne dayanılarak Burdur ilinde uygulamaya konulan 21 değer(adalet, alçak gönüllülük, cesaret, cömertlik, doğruluk, güvenilir olmak, hedef belirleme, hoşgörü, kanaatkarlık, kararlılık, kişiler arası ilişkiler, merhamet, ölçülü olmak, sabır, sadakat, saygı, sevgi, sorumluluk, sözünde durmak, vatanseverlik, yardımseverlik) Osman Yalçın'ın 'Hayvan Hikâyeleri adlı kitap setinde varlığını taramak, varsa nasıl verildiğini betimlemektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Çocuklara hayatlarının her alanında, özellikle de sosyal bir varlık olan insanın, diğer insanlarla ilişkisinde gerekli olacak temel becerilerin kazandırılması, sadece okulda, ders kitaplarından aldıklarıyla gerçekleştirmek mümkün olmayabilir. Çocuk edebiyatı da işte bu durumlarda eğitici özelliğiyle ön plana çıkmaktadır. Böylece çocukların değerlerimize uygun birer kimlik kazanmasının okuma alışkanlıklarıyla ilgisi de ortaya çıkmaktadır. Okuyan bireylerin hayat deneyimleri yaşadıklarıyla sınırlı değildir. Onlar yaşantılarının yanı sıra, başka hayatlardan yola çıkılarak yazılmış bütün edebi eserleri de tecrübe edinebilirler. Bu sebeple okuma alışkanlığının çocuk yaşlarda önce ailede daha sonra okulda başlamasının gerektiği düşünülür. Okuma alışkanlığının küçük yaşlarda başlaması, belli bir eğitim anlayışını da beraberinde getirir. Toplumun bir parçası olan çocuklara vereceğimiz kitapların özenle seçilmesi de konunun başka bir boyutudur.

Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın ardından dünyada görülen hızlı değişimler insanları değiştirmekte, toplumun temel taşlarından olan değerler de bu değişimden etkilenmektedir. Çalışkanlık, hoşgörü, sorumluluk, saygı gibi değerler eskiye oranla önemini yitirmekte; tembellik, bencillik, sorumsuzluk özellikle gençler arasında hızla yayılmaktadır. Gençler manevi değerlerden ziyade maddi değerlere yönelerek bitmez tükenmez isteklerin tutsağı olmaktadır. Yaşanan bu tür olumsuzluklar ciddi bir yozlaşmayı beraberinde getirmektedir. Yaşanan olumsuzluklara karşın sağlıklı bir toplumsal yapının devamı için o toplumu ayakta tutacak değerlerin yeni nesillere kazandırılması elbette ki önemlidir. Ailede başlaması gereken bu eğitim çocuğun yaşadığı diğer sosyal çevre tarafından da desteklenmeli ve bilhassa eğitim öğretim kurumlarında devam etmelidir (Kumbasar, 2011, s.1).

Günümüzde aileler, çocuklara yönelik eserlerin önemini yeterince fark edemediği için, çocukların gelişiminde karşılaşılan olumsuzluklar gün geçtikçe artmaktadır (Dilidüzgün,2004, s.18). Bu sebeple de özellikle 6 -10 yaş arasındaki çocukların okuyacağı kitapların seçiminde ki kitap seçimlerini genellikle aileleri ya da öğretmenleri

yapmaktadır, çok özenli olmak gerekmektedir. Seçilen kitabın çocuğun yaşına, gelişim düzeyine, kişisel farklılıklarına ve ilgi alanlarına uygunluğu muhakkak göz önünde bulundurulmalıdır.

Özellikle ilkokul öğrencilerinin (1-4. Sınıf) her açıdan örnek aldıkları öğretmenlerin kitap seçiminde çok daha dikkatli ve özenli olması beklenmektedir. Öğretmenlerin fakültelerde aldıkları eğitimde 'Çocuk Edebiyatı' dersinin var olması da buna kaynak teşkil eder. Toplumumuzun geleceğini oluşturacak olan çocuklarımızın olumlu kişilik geliştirmesini sağlamada önemi çok büyük olan çocuk kitaplarının içeriksel ve biçimsel olarak seçebilme donanımına ve özenine sahip öğretmenlere her zaman ihtiyaç duyulacaktır.

Bu anlamda bu çalışmanın; çocuk edebiyatı yazarlarına, kitap seçiminin önemini farkederek öğretmenlere, çocuklarının gelişimlerine olumlu katkı sağlamak isteyen ailelere ve bu alanda çalışmak isteyen lisans ve yüksek lisans öğrencilerine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.6.Sınırlılıklar

Çalışma, Osman Yalçın'ın ilkokul 2. ve 3. Sınıfa hitap eden Hayvan Hikâyeleri adlı kitap setindeki 20 çocuk hikâyesi (Ak Güvercin, Akıllı Karakaçan, Al Atım, Alınkara Koç, Baba Hindi, Boz Tavşan, Cesur Alabaş, Çakır Mandam, Çalışkan Arılar, Dağ Keçisi Çevik, Göklerin Kralı, Hacı Baba Leylek, Karınca Memleketi, Kavgacı Çil Horoz, Kurnaz Tilki, Kurt Ailesi, Ormanın Boz Ayısı, Paytak Kardeş, Sarı İnek, Yaramaz Sincap) ile sınırlı tutulmuş, yazarın diğer çocuk kitapları incelemeye alınmamıştır.

Ayrıca incelenen 20 çocuk kitabı sadece Burdur ilinde Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından belirlenerek 2011-2014 yılları arasında uygulanan 21 değer yönünden ele alınmış, kitaplar içeriksel ve biçimsel özellikler yönünden incelenmemiştir.

BÖLÜM II

2. Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde, değer, değerlerin özellikleri, değerleri eğitimi, değerler öğretimi yaklaşımları, değerler eğitiminde ailenin, okulun, kitabın ve öğretmenin rolleri betimlenmeye çalışılmıştır.

2.1. Değer Nedir?

Değer kavramı Latince “kıymetli olmak”, “güçlü olmak” anlamlarına gelen valere kökünden türemiştir (Aydın, 2011, s.39). Değer, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddî ve manevî öğelerin bütünü olarak nitelendirebilir. Değer nesne ve olayların bir toplum, bir sınıf ya da bir insan bakımından taşıdığı önemi belirleyen niteliği olarak da tanımlanabilir. Bir toplum, bir sınıf ya da bir insan için önem taşıyan nesne ve olaylar değer tanımı içerisinde yer almaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 1998).

Ayrıca değer, arzu edilen, arzu edilebilen şey, olaylarla ilgili insan tutumu demektir. Değerler, ideal davranış biçimleri veya hayat amaçları hakkındaki inançlarımız, davranışlarımıza yön gösteren ölçülerdir. Diğer bir tanımla, değer, bir nesneye, varlığa veya faaliyete, bireysel ve toplumsal açıdan tanınan önem ya da üstünlük demektir. Bir şeyin sahip olduğu kıymet yani niteliğe değer dediğimiz gibi; arzu edilen, kişilerin hayatlarına kılavuzluk eden, bizim yanımızda önem dereceleri olan hedeflerimize de değer diyoruz. Davranışlarımıza ve hayatımıza yön veren değerlerin, diğer fiziksel varlıklar gibi somut bir mevcudiyeti yoktur. Değerler ancak eylemle birlikte ortaya çıkar. Biz, adalet ve dostluk değerlerini somut olarak, adil ve dost insanlarda görebiliriz (Aydın, 2010). Aydın soyut değerlerin insan insan eylemlerinde görülebileceğini ifade ederken Kılıç (2002) bireysel değerlerin önemine vurgu yapar. Kılıç (2002)'ye göre değerler, bireylerin kendisi ile ilgili inançlarını içerir. Değerler duyuşsal alanın kendi kendini kontrol becerisini içeren, belirlenmiş amaçlara doğru yol gösterici planlanmış hareketleri, tepkileri ve iradeye bağlı hareketleri yönlendiren özelliklerdir. Bireyin yaşamını kendine göre anlamlı kılan, kendi özgürlüğünü öne çıkaran, geleceğini şekillendiren zihinsel öğrenmelerin hem ön cephesini, hem de arka planını oluşturan ve

çoğu zaman başkaları tarafından net bir şekilde algılanamayan durumlar değerleri ifade eder.

Değerler, toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren en önemli ölçütlerdir. Bu nedenle, toplumsal kişi ve bu kişinin davranış örüntüleri sosyolojik incelemelerin başlangıç noktasını oluşturur. Kültürel öğeleri göz ardı eden her yaklaşım, yaşanmakta olan toplumsal süreçleri anlamaktan ve açıklamaktan uzak kalacaktır (Özense, 2003, s.220).

Değerler, toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgular, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için iyi olduğuna inanılan ölçütler, bilinç, duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılar ve bireyin bilincinde yer eden ve davranışı yönlendiren güdülerdir (Özgüven, 1994).

Bostrom'a göre (1991, akt. Akbaş, 2004) değerler doğru ve yanlış ayırmamıza yardım eden temel inançlardır. Hayata denge ve anlam katarak, toplumu oluşturan bireylerle birlikte yaşamamıza imkân tanırırlar. Değerlerin bireyin kendisinin ve diğerlerinin yaşantısının niteliğini yükseltirler. Değerler doğuştan getirilmeyip, gözlem ve etkileşim sonucunda yaşayarak öğrenilirler.

Değer bir eyleme karar verirken ya da bir tercih yapmak durumunda kalınca alternatiflerden birini seçmeye yarayan yol gösterici nitelikteki iç yapımıza ait bir ilke veya inanç olarak tanımlanabilir (Önal, 2006). Kincal (2002) ise değerleri bir kültüre mensup üyelerin, istenilen veya istenilmeyenin, iyi veya kötünün, güzel veya çirkinin ne olduğunu belirlemeye yönelik olarak kullandıkları standartlar şeklinde tanımlamaktadır.

Bozkurt (2008)'e göre ise değerler, amaçlarımızı ve davranışlarımızı belirlemede bize neyin doğru, neyin yanlış olduğunu söyleyen standartlardır. Ya da toplumsal olarak arzu ettiğimiz şeyler hakkında paylaşılan soyut fikirlerdir. Sonuçta değerler bize iyi, kötü, güzel, çirkin, ahlaki ve gayri ahlaki şeyler hakkında ölçütler sunar.

“Değer nedir? Değer hükmü bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğunu belirten ifade ise, o hâlde değer de bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır. Özellikle ahlâkî davranış konusunda değer, bir kimsenin çeşitli insanları, insanlara ait nitelikleri, çeşitli istek ve niyetleri, davranışları değerlendirirken başvurduğu bir kriter demektir” (Güngör, 1993, ss. 27-28).

Değerler bir toplumun çoğunluğu tarafından kabul gören, inanılan ve korunmaya çalışılan davranış şekilleridir. Değerler bu nitelikleriyle milleti başka milletlere karşı açıklayan bir bütünü oluşturur ve 'kültür' kavramıyla da yakından ilgilidir (Özbay, 2002).

Değer kavramı için yapılan tanımlar her ne kadar birbirinden farklı olsa da tanımların ortak özellikleri olarak değerlerin davranışları istenir kıldığı, toplumun ortak bakış açısını yansıttığını, birlik ve beraberliği sağlayarak toplumdaki kargaşayı önlediğini söyleyebiliriz.

2.2. Değerlerin Özellikleri

Değerlerin ne olduğunu daha iyi anlayabilmek için özelliklerinin bilinmesi gerekir. Değerlerin özellikleri Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda şu şekilde sıralanmıştır:

1. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
2. Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
3. Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
4. Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
5. Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değer normu da içerir (İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı,2009).

Değerler konusunda araştırmalar yapan Schwartz ve Bilsky ise değerlerin özelliklerini altı maddede toplamıştır. Bu özellikler sırasıyla şunlardır:

1. Değerler inançtır. Ancak tümüyle nesnel ve duygulardan arındırılmış değillerdir. Fikir niteliği taşımazlar. Soyut ve kişiseldirler, etkinlik kazandıklarında duygularla iç içe geçerler.
2. Değerler bireyin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hakbilirlik, yardımseverlik...) ilişkilidir.
3. Değerler özgül eylem ve durumların üzerindedir. Örneğin itaatkârlık değeri, evde, işte, okulda ve tanımadığımız ilişkilerin tümünde geçerlidir.
4. Değerler davranışların, insanların ve olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görür.
5. Değerler taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanır. Bu sıralama değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur.
6. Değerler değişime açık yapılardır. Zaman içinde ortaya çıkan yeni ihtiyaçları karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler olabilir (Schwartz ve Bilsky 1987,akt. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).

Güngör (1993) 'e göre, değerler kalıtımsal olmadığını, değerlerin bir sonraki kuşağa sosyal rollerle öğrenilerek aktarıldığını, değerlerin, aileden, yakın çevreden, yazılı ve görsel materyallerden taklit ya da model alma yolu ile öğrenildiğini, değerlerin arasında da bir üstünlük ve öncelik münasebeti olduğunu söyleyebiliriz.

Şen (2007)'e göre ekonomi, siyaset, aile, hukuk, eğitim, din alanında oluşan değişimler bireylerin kişilik yapılarının da değişmesine sebep olmaktadır. Değerlerdeki köklü değişiklikler toplumsal özellik değişimlerine kadar yol açabilmektedir. Değerler birbirini etkileyen aynı zamanda da etkilenen özelliğe sahiptir. Sevgi, saygı, hoşgörü, yardımseverlik gibi değerleri birbirinden ayrı düşünmek doğru değildir. Bu değerler arasında karşılıklı bir ilişki vardır.

Sıralanan bu özelliklere göre değerlerin belli başlı özelliklerini sıralayacak olursak:

- Değerler kalıtımsal değildir. Çevrenin etkisiyle, taklit ya da model alınarak öğrenilir. Bir çocuğun sokak hayvanlarına karşı gösterdiği tepki, çevrenin sokak hayvanlarına gösterdiği tepkiyle doğru orantılıdır. Çevrede sokak hayvanlarına eziyet ediliyorsa çocuk çevresindekileri model aldığı için çocukta 'hayvan sevgisi ve duyarlı olma' değerleri gözlenemeyecektir. Sağlığına önem vermeyen bir baba çocuğun yanında sigara içerse, çocuk da sigaranın bir eğlence aracı olduğunu düşünerek sigara ile oyun oynamaya çalışacak, fırsatını bulduğunda yanmıyor olsa da ağızına alarak onu içmeye çalışacaktır. Böylelikle çocukta sağlıklı olmaya önem verme değeri gelişmeyecektir.
- Değerler, kişiler arası değişkenlik gösterebildiği gibi, bölgesel, kitlesel, milletler arası değişkenlik de gösterilebilir. Ortak evrensel değerlerin (saygı, sevgi, hoşgörü vb.) var olduğuna inanılır. Ancak evrensel değerler her toplumda farklı algılanıp, farklı uygulanabilir. Örneğin Türk toplumunda da saygı değeri vardır; Fransız toplumunda da vardır. Fakat saygı değerinin uygulanışında ölçüsel anlamda farklar mevcuttur. Türk çocuğunun babaya, anneye gösterdiği saygı; Fransız toplumunda yoktur.
- Değerler zamanla değişebilir. 40-50 yıl önce büyüklerin yanında çocuğunu sevmeme, çocuğunla ilgilenmeme büyüklere saygı olarak algılanırken günümüzde böyle bir durumun oranı oldukça azalmıştır. 40-50 yıl önce var olan bu değer değişmiştir.
- Değerler arasında kesin bir sınır çizgisi yoktur. Bir değer içerisinde birden çok değeri bulundurabilir. Örneğin toplumumuzda düğün evlerine, cenaze evlerine komşular yemek getirir (yardımseverlik); yatacak yeri yoksa misafirlere kendi evini açar, en özel yeri komşusunun misafirine sunar (duyarlılık). Bunun yanı sıra düğünse sevincine, cenaze

ise acısına ortak olur (dayanışma). Verilen bu örnekte, yardımseverlik, duyarlılık, dayanışma değerlerinin iç içe girdiği görülmektedir.

- Değerler bireyleri toplumsal çerçeve etrafında birleştirir. I.Dünya Savaşı sonrasında yurdu işgal eden İtilaf Devletleri'ne karşı Anadolu insanının bağımsızlık, vatanseverlik değerleri etrafında toplanması değerlerin bu özelliğine örnektir (Çakıcı,2010).

2.3. Değerlerin İşlevi

Toplumsal yaşam içinde değerlerin önemli özellikleri ve bu özelliklere bağlı olarak yerine getirdiği çeşitli işlevleri vardır. Aydın(2011)' e göre gerçekten de değerlerin en önemli işlevi, sosyal hayatı biçimlendirmektir. Hukuk, din, dil, sanat gibi tüm kültürel varlık olguları bir değer yapısının gerçekleşmesidir.

Toplumların birlik ve beraberliğini sağlamada kilit rol oynamaları, değerlerin en önemli işlevlerinden biridir. Çünkü değerler insanları ortak bir noktada birleştirerek onlara birlikte yaşama imkânı sağlar. Aynı değerleri benimseyen insanlar çatışmaz; aksine benzer duygu ve düşüncelere sahip oldukları için aynı davranışları onaylar ya da yadırgarlar. Özellikle dayanışma, vatanseverlik, yardımlaşma, hoşgörü gibi değerler toplum içindeki ilişkilerin niteliğini yükseltir. Bu da toplumsal huzuru beraberinde getirir (Kumbasar, 2011, s.23).

Yazıcı değerler üzerine yaptığı araştırmada, değerlerin işlevleri şöyle belirtmiştir:

- 1- Bireye amaç ve yön tarif eder.
- 2- Bireysel ve toplumsal faaliyetlerin esaslarını ve genel yönünü verir.
- 3- Bireylerin davranışlarını yargılamaya yardımcı olur.
- 4- Bireyin başkalarından ne beklemesi gerektiği ve kendisinden ne beklendiğini bilmesini sağlar.
- 5- Bireyin doğru ve yanlış, haklı ve haksız, hoş giden ve gitmeyen, ahlaki ve ahlaki olmayanı ayırt etmesini sağlar (Yazıcı, 2007).

Değerlerin toplumsal açıdan önemine dikkat çeken Arslanoğlu (2005), insanların yaşadıkları toplumun değerlerini bildiklerinde onu olumlu anlamda değiştirip güçlü, kalkınmış bir toplum hâline getirebileceklerini; aksi takdirde, toplumun olumsuz yönde değişip ahlakî, hukuki ve ekonomik olarak çökerek başka toplumların kölesi haline geleceğini savunur. Bu noktada değerlerin, eğitim yoluyla aktarılması toplumların geleceği için büyük önem kazanmaktadır.

Özensel'in (2003, s.231) Gökçe ve Fichter'den aktardığı değerlerin işlevleri şu şekilde ifade edilmiştir:

1. Sosyal değer, temel seçici oryantasyonun standardıdır. Yani bu bağlamda değerler bilinçli ve amaçlı davranışın genel ölçütüdür. Bu bakımdan değer, sosyal eylemde bulunan bir kişinin sosyal olarak kabullenebilen olgu ve istekleri için temel atıf noktası görevini görmektedir.
2. Değerler, kültürel olarak şekillendirilmiştir ve aynı zamanda kültür üzerinde de yönlendirici olarak etki etmektedir. Bu bakımdan değerler, belli bir kültürün gelişme süreci içinde şekil almaktadır. Bu da genel olarak sembol, moral ve estetik normlar, davranış şekilleri olarak belirginleşir. Bu açıdan değerler kültürün esasını oluşturmaktadır.
3. Değerler, insanlarla özdeşleşmiştir. Yani sosyalleşme sürecinde değerler kişiler tarafından öğrenilmekte ve üstlenilmektedir. Kısaca, kişinin şahsiyet yapısına entegre olmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak değerler kişinin şahsiyetinin bir parçası olarak görülmektedir.
4. Değerler, sosyal bir boyuta sahiptirler. Yani değerler hem zihinsel (arzu ve eylem boyutunu belirten) hem de hissî-duygusal yönü belirten ifadelerdir. Sosyal değerler belli sosyal sonuçlara yol açarlar.

Görülüyor ki değerlerin iki temel işlevi bulunmaktadır. Bunlardan ilki bireye yaşadığı topluma ayak uydurması için nasıl davranacağı konusunda rehberlik ederek onu sosyalleştirmek, böylelikle huzurlu bir insan olmasına katkıda bulunmaktır. Bir diğer işlevi ise insanları benzer görüşlerde birleştirerek toplumsal bütünlüğü kurmak ve gelecek nesillere aktarmaktır (Kumbasar, 2011).

2.4. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaları daha güvenilir ve kolay yapmak için de araştırmacılar tarafından değerler çeşitli sınıflandırmalara konu olmuştur. Bu sınıflandırmalar arasında en çok kabul görenleri Spranger, Rokeach ve Schwartz'a ait olanlardır.

2.4.1. Spranger'in Değer Sınıflandırması

Psikolojide değer testi ilk defa Spranger tarafından 1928 yılında kullanılmıştır. Spranger, deneklerinin her birinde hâkim olan değerlere göre onları kişilik tiplerine ayırmaya çalışmış ve herkesin altı temel kişilik tipinden birine gireceğini ifade etmiştir. Spranger ve ondan ilham alarak "Study of Values" adlı çalışma yapan Allport, Vernon ve Lindzey'den sonra değerleri altı grupta toplamak alışkanlık haline gelmiştir (Güngör, 2000). Bu değerler şu şekildedir:

Tablo 1. Spranger'in Değer Sınıflandırması

Değerlerin Adları	Değerlerin Kapsamı
Bilimsel Değer	Gerçeği önemsemeyi, bilgiyi, muhakemeyi, eleştirel düşünmeyi içerir. Bilimsel değeri olan insan, deneysel, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verilir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiği ifade edilir.
Estetik değer	Deneyim, tercih ve kabulleri kapsar. Birey, hayatı, olayların bir çeşitliliği olarak görür ve sanatın toplum için zorunlu olduğunu düşünür.
Sosyal Değer	Toplumsal ve bireysel ilişkileri kapsar. Bencil olmama, başkalarını sevme ve onlara yardım etme esastır. En yüksek değer insan sevgisidir.
Politik Değer	Güç, yetkinlik, liderlik vb. değerleri kapsar. Kişisel güç, etki ve şöhret her şeyin üstündedir.
Dini Değer	Dünya ve evren hakkındaki genel değerleri kapsar. Bu değere sahip olan insanlar evreni bir bütün olarak kavrar ve kendini onun bütünlüğüne bağlar.

Güngör (2000), bu değerlere bir de ahlaki değerleri eklemiş, dürüstlük, doğruluk, yardımseverlik ve hoşgörülü olma gibi değerleri ekleyerek bunların ahlaki değerler olduğunu ifade etmiştir.

2.4.2. Rokeach'ın Değer Sınıflandırması

Rokeach değerleri "gaye değerler" ve "vasıta değerler" olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Rokeach'ın değerler ile ilgili yaptığı gruplandırma tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2. *Rokeach'ın Değer Sınıflandırması*

Gaye Değerler	Vasıta Değerler
Aile güvenliği	Bağımsız olma
Barış içinde bir dünya	Bağışlayıcılık
Başarılı olma	Cesaret
Bilgelik	Dürüstlük
Dini olgunluk	Entelektüellik
Eşitlik	Geniş görüşlülük
Gerçekler dünyası	Hırslılık
Güzellikler dünyası	İtaatkarlık
Heyecan verici bir yaşam	Kendini kontrol
İç huzur	Kibarlık
Mutluluk	Kendine hâkim olma
Gerçek dostluk	Mantıklılık,
Özgürlük	Neşelilik,
Rahat bir yaşam	Sevecenlik
Sosyal kabul	Sorumluluk sahibi olma
Ulusal güvenlik	Temizlik
Zevk	Yardımseverlik
	Yaratıcılık

Gaye değerler yaşamın temel amaçlarını, vasıta değerler ise gaye değerlere ulaşmak için kullanılacak davranış tarzlarını temsil eder (Naylor ve Diem, 1987, akt. Yazıcı, 2006). Böylelikle iki grup arasındaki ilişkinin ortaya konmaya çalışıldığını görürüz.

2.4.3. Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Schwartz ise Rokeach'ın değer sınıflaması üzerinde çalışarak değerleri 10 temel değer tipi olarak gruplamıştır. Tüm gruplarda bulunan değer sayısı 56'dır. Schwartz değer grupları ve listesi aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Değer Grupları	Değerler
Güç: Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntümü koruyabilmek, insanlar tarafından benimsenmek.
Başarı: Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin (muktedir) olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, zeki olmak.
Hazcılık: Bireysel zevke ve hazza yönelim	Zevk, Hayattan tat almak
Uyarılım: Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
Özyönelim: Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendisine saygısı olmak.
Evrenselcilik: Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyaya barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olma, çevreyi koruma, iç uyum.
İyilikseverlik: Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsaver olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat, alçak gönüllü olmak.
Geleneksellik: Kültür ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat (dünyevi işlerden el ayak çekmek), mahremiyet.
Uyma: Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması	Kibarlık, itaatkâr olmak, anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek.
Güvenlik: Toplumun var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek Temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, sağlıklı olmak

(Kuşdil ve Kağatçıbaş, 2000, ss.60-65).

Yavuz (2010), değerleri, mahiyetleri açısından sübjektif ve objektif değerler olmak üzere iki ana gruba ayırmıştır. Ona göre kültüre, zamana, mekâna, ihtiyaç ve isteklere göre farklılık gösteren değerler sübjektif iken şart, karakter ve durumlara göre farklılık göstermeyen ya da az gösteren değerler objektif değerlerdir.

Hökeleli (2010), ahlaki, dini, toplumsal, ekonomik, bilimsel, sanatsal ve siyasi olmak üzere çeşitli değer türlerinden bahsedebileceğini; çoğu zaman bunların iç içe, bir arada var olduklarını ifade etmiştir. “Yaşlılara saygı” gibi toplumsal değerlerin aynı zamanda hem dini hem ahlaki bir değer olduğunu söyleyen Hökeleli, değer türleri arasında en önemli olanın ahlaki değerler olduğunu, diğer bütün değerlerin ahlaki değerlerle ilişkili olmak durumunda olduğunu savunmuştur.

Doğan (2007, ss.313-314), değerleri toplumsal, ulusal ve küresel değerler olarak sınıflandırmışken, Ünalın (2005, s.35), değerleri beşeri/insani (onur, şefkat, sevgi, adalet, saygı gibi), milli (vatan, bayrak gibi) ve ideolojik (şehitlik, gazilik, kahramanlık gibi) olarak üç gruba ayırmıştır.

Ercan (2001) değerleri ulusal ve evrensel değerler olarak ikiye ayırmıştır;

Ulusal Değerler: Millet, devlet, vatan, ordu, cumhuriyet, kahramanlık, dil, gelenek, görenekler ile ulusal marş, bayrak ve ulusal bayramların oluşturduğu ulusal simgelerdir.
Evrensel Değer: Demokrasi, insan hakları ve özgürlükleri, bağımsızlık, uygarlık, barış, hoşgörü, saygı, sevgi, anlayış uzlaşma, bilim, eşitlik, çevre duyarlılığı ise evrensel değerlerdir.

Nelson (Naylor ve Diem, 1987; Akt. Yazıcı, 2006), yaptığı çalışmada değerleri bireysel değerler, grup değerleri ve sosyal değerler olmak üzere üçe ayırmıştır. Ona göre bireysel değerler hobilerimizde olduğu gibi kişisel tercihlerimizle ilgili iken grup değerleri belli bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan değerlerdir. Sosyal değerler ise adalet, saygı, eşitlik gibi bireyin toplumsal yapıda varlığını devam ettirmesine yarayan değerlerdir.

Farklı çalışmalarda farklı açılardan ele alınan değerler, ayrı isimlerle gruplandırılrsa da özünde değerlerin hitap ettiği toplumsal kitle ya da işlev açısından özellikleri yansıtılmaya çalışılarak gruplandırıldığı söylenebilir.

2.4. Değerler Eğitimi Nedir?

Literatürde değer eğitimi ve değerler eğitimi olmak üzere iki yaklaşım bulunmaktadır. “Değer eğitimi” ifadesi daha çok belli bir takım değerlerin aktarılması anlamında kullanılırken, “Değerler eğitimi” daha liberal bir bakış açısıyla kişilerin kendi değerlerinin farkına varmalarını sağlamaya yönelik çalışmaları ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle, değer eğitimi bir takım değerlerin aktarılmasını ve benimsetilmesini amaçlarken, değerler eğitimi kişiyi bu konuda serbest bırakmak gerektiğini, yapılması gerekenin kişinin kendi değerlerinin farkına varmasına yardım etmek olduğunu öne sürmektedir (Bacanlı ve Dombaycı, 2012).

Değerler eğitimi, kısaca, değer kazandırma etkinliğidir. Daha ayrıntılı olarak ele alındığında değerler eğitimi, kimilerine göre değerlerin açık ve şuurlu bir şekilde öğretilme teşebbüsüdür. Kimilerine göre ise, doğrudan ya da dolaylı olarak kişilerin değerler hakkındaki anlayış ve bilgisini geliştirmek, onların bireyler ve daha geniş bir toplumun üyeleri olarak belli değerler doğrultusunda davranabilmesini sağlamak için gerekli beceri ve eğilimler aşılmasıdır (Hökelekli ve Gündüz, 2004).

Değerler eğitiminin amacı, çocuğun doğuştan getirdiği en iyi tarafı ortaya çıkarmak; kişiliğinin her yönüyle gelişmesini sağlamak; insani mükemmelliğe ulaşmasına yardımcı olmak; bireyi ve toplumu kötü ahlaktan korumak ve kurtarmak, bunun yanında iyi ahlakla donatmak ve devamını sağlamaktır. Bu nedenle, çocuklara ahlakî ve ahlakî olmayan özellikler hakkında doğru bilgiler verilmeli, sağlam kanaatler oluşturulmalıdır. Bu şekilde, onlar iyi eğilimlerini geliştirmeyi, kötü eğilimlerine teslim olmamayı denerler ve böylece karakterleri olumlu yönde gelişir. Çocuklara yüksek fikirler verilmeli ki yüksek duygular meydana gelsin. Doğrunun öğretilmesi ile yüksek fikirler oluşur. Değerler eğitiminin esasını değerleri öğretmek oluşturmaktadır. Değerler eğitimi kalbe, zekâyâ ve iradeye hitap etmeli ve amacı iyiliği sevdirmek, tanıtmak, istetmek olmalıdır. Değerler eğitimi önce çocuğun duyarlılığına hitap etmelidir. Çünkü çocukta duygu, akıldan önce gelir. Çocuk heyecanlı olduğu zaman aklını aydınlatmak da kolaylaşır. Değerler eğitimi, irade üzerinde de etki yapmalıdır. Çocuklarımızın bilgi ve becerilerine tertemiz bir vicdan eşlik etmeli; onun gelişmiş bir beyni olduğu gibi büyük bir kalbi de olmalıdır. Maddî gücü büyüyen insanın merhameti de büyümelidir. Sağlam bir ahlak ve yüksek bir karakterden mahrum insanlardan, paralarının, bedenlerinin, zevklerinin

gücünü diğer insanların lehine kullanmalarını beklemek çoğu zaman zordur (Aydın, 2001).

2.5. Milli Eğitimde Değerler Eğitimi

Türk Milli Eğitiminin temel amaçlarını incelediğimizle eğitimle bireylere kazandırılmak istenen beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir karakterdir.

Eğitimin amacı, okulun varlık nedeni, yetiştirilmesi istenen insan profilini belirlemek ve hazırlanan program doğrultusunda eğitimciler tarafından bu profile uygun bireyler yetiştirmektir. Yeni bir eğitim ve okul vizyonunun çizilebilmesi için eğitimin amacı ve okulun varlık nedeni yanında, eğitim sisteminin ve okulların yapısı konusundaki inançların, değerlerin de ortaya konması gerekmektedir (Özden, 1999, s.54).

Türk Milli Eğitiminin öğrencilere kazandırmak istediği değerleri şu şekilde sıralayabiliriz;

- Yurt sevgisi
- Yurda hizmet etmenin gerekliliğine inanma
- Bayrağa saygı
- Türk milletini yücelten Türk büyüklerine saygı duyma
- Türk milletini yücelten Türk büyüklerine değer verme
- Tarihi eserleri korumanın gerekliliğine inanma
- Tarihi eserleri sevme
- Türk milletinin ahlaki değerlerini benimseme
- Türk milletinin insani değerlerini sevme (misafirperverlik, ımece v.b.).
- Toplum menfaatlerini üstün tutma
- Ailenin önemini benimseme
- Aile bireyleri arasında sevgi
- Aile bireyleri arasında hoşgörü olması gerektiğine inanma
- Ailede demokratik iş bölümüne inanma
- Ailenin zor şartlarına katlanması gerektiğine inanma
- Evde, okulda, çevrede sorumluluklarını bilme
- Grup çoğunluğunun kararına değer verme
- Toplum hayatı adına iş ve meslek sahibi olmanın gerekliliğine önem verme
- Kendi isteklerini ailenin şartlarına uydurması gerektiğine inanma
- Geleneklere saygı
- Öğrenme merakına önem verme
- Bilginleri takdir etme
- Sanatçıları takdir etme
- Bilginlerin eserlerine değer verme
- Bilimin önemine inanma
- Bilimsel düşüncüyü üstün tutma
- Teknolojiye hayatında yer verme
- İnsanlığa hizmet etmiş bilginlere değer verme
- Araştırmacı olmayı tercih etme
- Resim yapmayı tercih etme
- Müzik yapmayı tercih etme
- Doğanın güzelliklerine hayatında yer verme
- Sağlık ve temizlik alışkanlığına hayatında yer verme
- Çevresindeki canlı varlıklara değer verme
- Çevresindeki cansız varlıklara değer verme
- Okuma alışkanlığına önem verme
- Kanunlar karşısında eşit olduğuna inanma
- Tutumlu olmayı savurganlığa tercih etme
- Yurtta Sulh Cihanda Sulh ilkesine önem verme (Sezer, 2005).

Günümüzde değerlere bu denli vurgu yapılması aslında değerlere verilen önemin artması değil, değerlere duyulan ihtiyacın artması olarak yorumlanabilir (Arslan ve Yaşar, 2007). Değerler eğitimi sırasında karşılaşılan sorunları en aza indirmek için ilk önce yapılacak olan şey, etkili bir değerler eğitimi programının hazırlanmasıdır (Yazıcı,2006). Değerlerin kazandırılmasında etkili bir programın hazırlanmasının yanı sıra ders kitapları da önemli bir yer tutmaktadır.

Sanchez'e 1998'den akt. Yazıcı (2006)'ya göre; ders kitaplarında tek boyutlu, geleneksel, gelişi güzel seçilmiş okuma parçalarının mevcut olması, kahramanların seçilmesi ve özelliklerinin ortaya çıkarılmasında hikâyelerin kullanımını gündeme getirmektedir. İlk ve orta dereceli okullarda okutulan ders kitapları, nadiren kahramanların tüm özelliklerini anlatmasından dolayı (bireysel ve kültürel yansımaları açısından), istenilen değerlerin öğrencilere kazandırılmasını sağlayamamaktadır. Hikâyelerde kullanılan kahramanların yaşadıkları dönemlerinin özellikleri ile birlikte anlatılması, kahramanlarda bulunan değerlerin ve/veya o dönem insanlarında mevcut olan değerlerin öğrenciler tarafından daha kolay özümsemesini sağlar (Sanchez,1998; Akt. Yazıcı,2006).

2.6. Değerler Öğretimi Yaklaşımları

Değerlerin öğretiminde farklı yaklaşımlar dikkat çekmektedir. Bu yaklaşımları gruplandırarak olursak, değerleri telkin etme, aşılama, değer analizi, ahlaki muhakeme, model alark öğrenme ve örtük öğrenme olarak sınıflandırabiliriz.

2.6.1. Değerleri Telkin Etme, Aşılama

Doğrudan öğretim yaklaşımı, öğretmen merkezli bir yaklaşımdır. Tümevarım değil tümdengelimcidir. Çakıcı (2010)'a göre tümdengelimci olduğu için değerlerle ilgili bilgi verilir, daha sonra örnekler sunulur. Gösteri, anlatım, soru sorma gibi yöntemleri içerir.

Doğanay (2006) telkin yaklaşımında belli bir sıra takip eder. O' na göre telkin yaklaşımında öncelikle kazandırılacak değerler belirlenir, belirlenen değerler zamanı belirlenmiş ve programlanmış etkinlikler aracılığıyla kazandırılmaya çalışılır. Yetişkinler doğru ve gerekli olarak düşündükleri temel değerleri (adalet, doğruluk, dürüstlük, vb) belirler ve bunları empoze etmeye dayalı bir yaklaşımla ve efsanevi kahramanlar, öyküler, töresel oyunlar gibi çeşitli yollarla çocuklara aktarır.

2.6.2. Değer Çözümlemesi (Analizi)

Sosyal bilimciler tarafından geliştirilen bu yaklaşımın temel amacı, değerlerle ilgili sorunlarla karşılaşan öğrencilerin karar vermelerini sağlamak için bilimsel araştırma ve mantıksal düşünme sürecini kullanmalarına yardımcı olmaktır. Bu yaklaşımda değer içeren soru ya da sorunlar mümkün olduğunca duygular katılmadan ve akıl yürütmeye dayalı olarak çözülmeye çalışılır. Bu süreçte üst düzey bilişsel süreçler kullanılır (Doğanay, 2006).

Bu yaklaşım; dikkati, düşünmeyi ve ayırt etmeyi içinde barındırmaktadır. Örnek olaylar ile öğrenci, olayı yargılar ve olaydan çıkabilecek farklı sonuçları ortaya koyar (Bacanlı, 1999, s.22). Değer analiz yönteminin değer öğretiminde hedefleri şunlardır:

1. Öğrencilere, bir değer nesnesini belli bir şekilde değerlendirmeyi öğretmek,
2. Öğrencilerin, söz konusu değer nesnesi hakkında en akılcı yargıya ulaşmalarına yardım etmek,
3. Öğrencilere, en akılcı yargıya ulaşmayı öğretmek,
4. Öğrencilere, bazı değer nesneleri hakkında genel bir değer yargısını paylaşan bir grubun üyesi olunabileceğini öğretmek (Çakıcı, 2010, s.25).

Öğrenciler bütün yeterlikleri kazanana kadar her bir aşamayı uygular. Değer çözümlemesi çoğu kez desteklenen ve çok az eleştirilen bir tekniktir. Ancak, bazı basamakları değer öğretiminin diğer tekniklerine benzer. Değer çözümlemesinde de birçok basamak öğretmenin soracağı seri sorulara bağlıdır. Öğretmen 25 kişilik bir sınıfta öğrencinin biriyle ilgilenirken diğer öğrenciler ilk başlarda dikkatli dinleyecektir. Ama öğretmenin öğrenciyle diyalogunun uzaması durumunda diğer öğrenciler ilgilenmemeye başlayabilirler (Akbaş, 2004).

2.6.3. Ahlaki Muhakeme

Ahlaki muhakeme yaklaşımı Piaget ve Kohlberg'in bilişsel muhakeme, bilişsel düşünme, değer ikilemleri ve karar verme süreçleri ile ilgili araştırmalarına dayanır (Fernandes, 1999, akt. Yazıcı, 2006).

Ahlaki muhakeme yaklaşımının kurucularından Kohlberg (1966, akt. Güngör, 2000) 10-16 yaşlarındaki erkek çocuklarla ikişer saatlik mülakatlar yapmış, bu mülakatlarda çocuklara on tane ahlaki çıkmaz içeren durum vermiş ve onlara bu durumlarda nasıl hareket edeceklerini sormuştur. Çocuklar nasıl davranacaklarını

gerekçeleriyle birlikte açıklamıştır. Kohlberg aldığı cevaplar doğrultusunda ikişer düzeyden oluşan üç evreli zihinsel ahlaki gelişim kuramı geliştirmiştir. Bu kuramda yer alan ahlak evreleri şunlardır:

Tablo 4: Kohlberg'e göre Ahlaki Gelişim Basamakları

Basamaklar	Yaş	Açıklama
I. Gelenek Öncesi Düzey	4-5	1.dönem: <i>Ceza-İtaat</i> : Cezadan kaçındığı için kurallara uyar.
	6-9	2.dönem: <i>Çıkara Dayalı Alış-Veriş</i> : Ödüle ulaşmak için kurallara uyar.
II. Geleneksel Düzey	10-15	3.dönem: <i>Kişiler Arası Uyum</i> : İyi çocuk evresinde olup başkalarının onayını almak için kurallara uyar.
	15-18	4.dönem: <i>Kanun ve Düzen</i> : Otoriteye, sosyal kurallara, kanuna suçlanma ve dışlanma kaygılarından dolayı uyar.
III. Gelenek Ötesi İlkelere Dayalı Düzey	18-20	5.dönem: <i>Sosyal Anlaşma</i> : Davranışlarına insanlığın ortak mutluluğu için gerekli olan ahlaki ilkeler yön verir.
	20-	6.dönem: <i>Evrensel Ahlaki İlkeler</i> : Davranışlara insan hakları, demokrasi, eşitlik, özgürlük gibi evrensel ilkeler yön verir.

Kohlberg'e göre bu evreler evrenseldir, hiyerarşiktir ve yapısal olarak bütündür. Kişi geçiş dönemi hariç bu basamaklardan birine göre davranır. Onun hangi düzeyde olduğunu saptamak içinse kendisine sunulan sözel ikilemlere verdiği yanıtlar değerlendirilir (Doğanay, 2006).

Bu yaklaşımda öğretmenin rolü, ahlâkî ikilemlerin bulunduğu örnekler vererek öğrencilerin kendi çıkmazlarını çözmelerine yardım etmektir. Öğretmen bunu yaparken her öğrenciyi ahlâkî ikilemle karşılaştırır ve diğer öğrencilerin verilen örnek olayla ilgili söylediklerini duyma fırsatı verir. Bu yaklaşımda amaç, öğrencilerin zihnine seçilmiş değerleri yerleştirmek değildir.

Öğretmen, ahlaki muhakeme yolunu değer öğretiminde kullanırken örnek olaylardan

yararlanabilir. Örnek olaydaki davranışların doğruluğu üzerinde tartışma yapılır. Öğrencilere, "... davranışı doğru mu, yoksa yanlış mı?" sorusu sorulur. Bu tartışma ile bireyin, davranışlarına rehberlik edecek ahlaki ilkeler geliştirmeleri hedeflenmektedir (Şen 2007).

Özetlemek gerekirse ahlaki muhakeme yaklaşımında bireylere gelecekte karşılaşılabilecekleri türden çıkmazlar içeren örnek olaylar verip o durumda nasıl davranacakları ve hangi değerleri benimseyecekleri tespit edilir. Öğretmenlerin yol gösterici olduğu yaklaşımda bireyin zihinsel gelişimi ile ahlaki gelişiminin ilişki içerisinde olduğu, her insanın altı ahlaki gelişim evresinden birinde bulunduğu varsayılır. İnkilemlere verdikleri cevaplar onların hangi ahlaki evrede olduğunu belirtir (Kumbasar, 2011, ss.44-45).

2.6.4. Model Alarak Öğrenme

Bireyler yaşamlarına yön verme konusunda her zaman rol model arayışı içindedirler. Bu rol modelleri genel olarak yaşamdaki otorite kabul edilen figürlerden alırlar. Bu nedenle eğitim sürecinde bireyin öykülenebileceği, kendine rol model alabileceği birtakım otoritelerin yer alması gerekmektedir (Acat, 2012).

Model alarak öğrenme bireyin, bir başkasını taklit ederek bazı davranışlar kazanmasıdır. Öğrencinin sevdiği sanatçı gibi giyinmesi, saçlarını kestirmesi, küçük kuşların büyük kuşların ötüşlerini taklit etmesi gibi. Model alarak öğrenmede en önemli unsurlardan biri seçilen modelin bireyle olan benzerliğidir. Kız çocuk annesini erkek çocuk babasını seçer ve onun davranışlarını gözleyerek öğrenir. Ayrıca model alarak öğrenmede her zaman istenen davranışlar kazanılmaz. Bazen öğrenilen zararlı alışkanlıklar model alarak öğrenmenin bir sonucudur (Gül, 2013, s.74).

İnsanlar çevrelerindeki kişilerin sözlerinden çok, davranışlarından etkilenir ve kendileri de benzer davranışlarda bulunmaya çalışırlar. Çocuk, küçük yaştan itibaren, kendisine bir takım modeller seçer ve onların davranışlarını taklide çalışır. Okul öncesi yıllarda genellikle anne ve babalar taklit edilirken, okul çağı ile birlikte ana-baba bir dereceye kadar ikinci plana düşerek öğretmen daha çok ön plana çıkar (Peker,1998).

2.6.5. Örtük öğrenme

Resmi programda belirtilen amaç ve faaliyetlerin dışında öğrenme-öğretme süreci içerisinde ortaya çıkan uygulamalar sonucu öğrencilerin ulaştıkları niteliklere örtük program denir (Yüksel, 2002, s.362). “Gizli müfredat” olarak adlandırılan örtük program, öğrencilerin günlük normal faaliyetleri çerçevesinde öğrendikleri anlam, inanç ve doğruları ifade eder (Taşpınar, 2009, s.27).

Literatürde farklı örtük program tanımları olmakla beraber örtük programın yazılı ve önceden planlanmış olmaması, resmi programda belirtilen faaliyetlerden farklı olarak eğitim öğretim süreci içerisinde doğaçlama bir şekilde ortaya çıkması bu tanımların ortak noktasıdır (Kumbasar, 201, s.51).

Bu yaklaşımda önemli olan açık programla örtük programın örtüşmesidir (Tokdemir, 2007, s. 35). Çocuklara değerler aktarılırken açık ve örtük program uygulamaları birbirini desteklemelidir. Çünkü eğer bir öğretmen demokratik değer olarak düşünce özgürlüğünden bahsediyor fakat öğrencilerin sınıfta düşüncelerini özgürce ifade etmesine izin vermiyorsa ya da işbirliğinin öneminden bahsedip yarışmacı bir öğrenme yaklaşımı izliyorsa bu ortamda ifade özgürlüğü ve işbirliği değerlerinin kazanımı oldukça güçtür (Doğanay, 2006, s.282). Verilen bütün yaklaşımlar değerlerin kazandırılması için ortaya konulmuştur. Fakat her öğrenci aynı olmayacağı için bir yaklaşımı tüm öğrencilere uygulamak yanlış olacaktır. Öğretmen değerler öğretimini gerçekleştirirken sınıf düzeyine, öğrenci tipine, kültür ortamına dikkat etmeli, titizlik göstermelidir (Çakıcı, 2010).

2.7. Değerler Eğitiminde Ailenin Rolü

Aile tarih boyunca her toplumda varlığını devam ettirmiş, en önemli toplumsal kurumlardan birisidir. Genel olarak aile nüfusu yenileme, milli kültürü taşıma, çocukları sosyalleştirme, ekonomik, biyolojik ve psikolojik tatmin işlevlerinin yerine getirildiği bir kurumdur (Aydın,2000). Topçu (2005)'e göre ise aile; bir ahlak mektebidir ve bu mektep karşılıklı ödevi olan insanlar tarafından oluşmuş bir sosyal guruptur.

Güngör (1995)'e göre “ailenin bilhassa karakter terbiyesi açısından bütün eğitim kaynaklarından daha önemli olduğu rahatça söylenebilir. Çocuk, kendisini hayata intibak ettirici davranışları küçük yaşlarda öğrenir ve bu öğrenmeler kolay sökülüp

atılmayacak kadar derin bir şekilde yerleşir. Şu halde ailenin çocuk terbiyesindeki rolü sadece ona bilmediği şeyleri öğretmekten ibaret kalmıyor, ileriki hayatı bakımından en uygun şeyleri öğretmek de aileye düşüyor.”

Hökelekli (2010)'a göre aile bireyleri arasındaki yakın ve sıcak iletişim çocukların maddi ihtiyaçları kadar psikolojik ve manevi ihtiyaçlarının tatmini için de son derece önemlidir. Aile bireyleri çocuğun ilk rol modellerini oluşturur. Çocuğun vicdanı anne, baba ve diğer aile üyelerinin kuralları ile şekillenmeye başlar. Bu yüzden aile, iyinin ve güzelin fark edilmesi ve ortak bir yaşam süreci içerisinde öğrenilmesinde etkili bir kaynak olarak yerini korur. Çocuk kendi kararlarını verecek yaşa gelinceye kadar aile değerlerine bağlı olarak hayatını sürdürür.

Her aile çocuğunun iyi yetişmesini gerekli donanımlara sahip olmasını ister. Değerlerin toplumda önemli bir güç olduğunu bilir, çocuğuna değerlere göre şekil vermeye çalışır. Ama aileler hangi değerlerin verilmesi ve değerlerin nasıl öğretilmesi konusunda ortak fikir sahibi değildir. Ayrıca değişen dünya ile popüler kültür değerlerinin saldırısı artmakta ailelerin neyin doğru; neyin yanlış olduğu konusunda karar verememektedir. Bu ortamda yetişen çocuk da popüler kültürün saldırılarından etkilenmekte, farklı anlayışlara sürüklenmektedir. Gençlerde sorumluluk, sevgi, saygı gibi değerlerin azalması bu durumu özetlemektedir (Çakıcı, 2010,s.22).

Yalçın ve Şengül (2004)'e göre anne ve babasından ulusal ve evrensel değerleri kazanan çocuklar güzel karakterli bir insan olma yolunda ilk adımı da atmış olur. Bu sebeple aileler değerleri kazandırmadaki rollerinin farkında olmalı, değerleri günlük yaşamlarında uygulayarak çocuklarına iyi örnek olmalıdır.

Çocuklar nasıl davranmaları gerektiğini, doğru ve yanlışın ne olduğunu, toplumun kural ve değerlerini aile üyelerini gözlemleyerek ve taklit ederek öğrenir. Bu nedenle değerler eğitimi aile içerisinde informal öğrenme biçiminde gerçekleşir. Eğitimin ailede başladığı düşünüldüğünde; günümüz anne babalarının geçmişe göre işleri daha zor gözükmektedir. Eskiden toplumun da desteklediği bir çok değer, çocuklara yaşantıyla aktarılabilirken, artık yaşantı yeterli olmamakta, anne babaların bu konuyu çocuklarına aktarırken bilinçli olarak çaba sarf etmeleri gerekmektedir (Turgut, 2010).

Vücudun sağlıklı devamı ve bütünlüğünün sağlanmasında hücrelerin uyumu ne kadar önemliyse, toplum açısından da ailenin toplumsal yapıya uyumu, toplumsal devamlılık ve sağlıklı bir ilişki için o derece önemlidir (Özkan, 2006, s.78). Taşpınar (2009)'a göre aileler çocuklarına değerleri kazandırırken verdikleri eğitimin okulda

verilen değer eğitimi ile çatışmamasına dikkat etmelidir. Eğer aile ve okul değerler eğitimi konusunda çatışırsa toplumsal değerlerin yeni nesillere aktarılmasında sorun çıkacağı gibi eğitimin toplumsallaştırma işlevi de yerine getirilemez.

2.8. Değerler Eğitiminde Okulun Rolü

Toplumun şekillendiren en önemli unsurlar ise okullardır. Okullardaki değerler eğitiminin amaçlarından biri, öğrencilerde sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik oluşturmaktır. Diğer bir amacı ise ,her öğrenciyi hem ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamak, hem de ,iyi insan', ,iyi vatandaş' olmalarını sağlamak için gerekli bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıklar kazandırıp, onları kendi ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmektir. Bu birinci amaç, yani, ,öğrencilerde sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik oluşturmak', esasen eğitimin en temel amacıdır. Zira o olmadan, belirlenmiş diğer amaçlara ulaşılsa bile çok fazla bir anlam ifade etmez (Aydın, 2010).

Doğan'a göre (2000) öğrencilerin sosyalleşmesinde aileden sonra en etkili kurum okuldur. Toplumun değer ve normları ilk önce ailede çocuğa öğretilir. Değer ve normlar aileden sonra okulda da öğretilmeye devam eder. Bu sebeple okulda işlenen derslerin programları toplumun değer ve normlarını aktarabilecek mahiyette olmalıdır. Eğer okulda verilen dersler toplumun değer ve normlarını aktarmada etkisiz kalırsa, okuldan yetişen fertlerin topluma uyumu mümkün olmaz. Bu türden sosyal çevrelerde yetişen bireylerin karakterinde toplumun değer ve normlarından sapmalar görülür. Bu da toplumsal çatışmalara zemin hazırlar.

Sosyolojide "Aile ve Devletin Evrimi Kanunu" olarak adlandırılan kurama göre aile geçirdiği evrim sonucunda hem nüfusunu azaltmış hem de vazifelerini azar azar üzerinden atmıştır. Devlet ise ailenin tam tersi bir evrim izlemiş, ailenin bıraktığı vazifeleri üzerine almıştır. Bugün değer eğitimi devlet adına okullarda yapılmaktadır (Keskin, 2010 s.69).

Okulların en önemli görevlerinden biri öğrencilere ait oldukları toplumun değerlerini kazandırarak onların yaşadıkları topluma yabancılaşmasını önlemektir. Böylece değerleri kazanan bireyler manevi açıdan olgunlaşırken toplumun değerleri yeni nesillere aktarılır (Kumbasar, 2010,s.56).

Okullar, yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve sosyal davranışlarını etkileyebilmelidirler. Çağın getirdiği olumsuz durumlar karşısında, okullar öğrencilerine iyi tercihler yapabilmek için seçenekler gösterebilmeli ve aynı zamanda bu tercihleri yapabilmeye stratejilerini ve amaçlarını sunabilmelidirler. Bir toplumun geleceğinin iyi yetişmiş ve karakter sahibi insanlara bağlı olduğu tartışılma götürmez bir gerçektir ve insanlar iyi ahlakî karaktere kendiliğinden sahip olamazlar. Bundan dolayı öğrenim çağındaki her bireyin uygun ahlakî kararlar ve davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değerler ve becerilerle donatılması kaçınılmaz olarak okulların temel hedefleri arasındadır (Ekşi, 2003, s.81).

Hökelekli (2010, s.8)'ye göre ise okullarda değerler eğitimi verilerek öğrenim çağındaki bireylerin olumlu ahlaki ve insani nitelikler kazanması, uygun tercihlerde bulunup doğru kararlar vermesi ve iyi davranışlar ortaya koyması hedeflenir.

Doğanay (2006), değer eğitiminin eğitimin genel amaçları arasında her zaman yer almış ancak nasıl öğretileceği belirtilmediği için eksik kalmış, planlı olarak değil ancak az da olsa örtük bir şekilde formal eğitim içinde görülebilen bir alan olduğunu belirtmektedir. Eğitimleri süresince; öğrencilere, sadece bilişsel ve psiko-motor kazanımların verildiği bir anlayış, toplumu oluşturan fertlerin, değer, tutum vb. duyuşsal kazanımları elde edememelerine sebep olacaktır. Dolayısıyla, toplumsal bütünlüğün sağlanması ve ortak amaçların belirlenmesi zor, hatta imkânsız hale gelecektir. Bu durum, değerler eğitiminin okullarımızda sistemli ve etkili bir biçimde yapılması zorunluluğunu ortaya çıkartmaktadır. Bu ise; ancak değerler eğitimi ile ilgili kavram ve konuların öğretmenler tarafından özümsemesi ile sağlanabilir (Yazıcı, 2006).

2.9. Değerler Eğitiminde Öğretmenin Rolü

Ryan'a göre; Sınıf ve okul, iyi ya da kötü ahlaki atmosfer oluşturan bir topluluktur. Öğretmen bu toplulukta ahlakın uygulanması ve kültürlemede anahtar rol oynar. Bu kapsamda; "Öğretmen öğrencilere saygı gösteriyor mu? Öğrenciler arkadaşlarına saygı gösteriyor mu? Öğretmenin sınıf kuralları konusunda beklentisi nedir? Kuralları hızlı bir şekilde uyguluyor mu? Öğretmenin sınıfta gözdeleleri var mı? "gibi soruların cevabı öğretmenin değer öğretimindeki rolünü belirtir (Akt. Akbas, 2004).

Tyree ve Vence'ye göre öğretmenler değerlerin öğretilmesi aşamasında şunlara dikkat etmelidir:

1. Öğrenciler için iyi bir model olmalı.
2. Sınıf içinde ortak bir sosyal doku oluşturmalı.
3. Her öğrenciye sorumluluk verip, ahlaki gelişimlerine katkı sağlamalı.
4. Öğrencileri cesaretlendirerek değerleri onlara aktarmalı.
5. Öğrencilere karar verme imkânı sağlamalı.
6. İşbirliğini teşvik etmeli.
7. Tartışma ve paylaşma ortamı oluşturmalıdır (Tyree ve Vence,1997, akt. Dilmaç, 2002).

Değerler öğretimi aşamasında, aşağıda verilen tavsiyelerin dikkate alınması öğretmenlerden kaynaklanabilecek olumsuz etkilerin en aza indirilmesini sağlayabilir:

- Öğrencinin bilgisi, davranışı ve hisleri üzerine odaklanarak eğitim faaliyetlerini yürütmek,
- Seref, onur, erdem ile ilgili örnekler kullanarak içerik seçimi ve değerlerin yansıtılmasını cesaretlendirmek,
- Alıntılar, sözler kullanmak,
- Öğrenciler için açık iletişim, tutarlılık, içtenlik ve yüksek beklentiler sağlamak,
- Öğrencileri toplumsal hizmetlerde bulunmaya tesvik etmek,
- Öğrencilerin heterojen gruplarda müsterek bir şekilde işbirliği yapmalarını sağlamamak,
- Etik, ahlaki olmayan ve saygısız davranışları düzeltmek,
- Öğrencileri ugrastırarak özen gerektirecek işlerde ve erdemli davranışlar sergilediklerinde övgü veya takdir yoluyla onları desteklemek,
- Pozitif kişisel örneklerle iyi bir model olmak,
- Öğretmek, vaaz vermemek (Titus, 1994, Akt. Yazıcı, 2006).

Öğretmenlerin değerlerin öğretimindeki etkin rolü ve önemi araştırma sonuçlarına bağlı olarak ortaya konmuştur. Öğretmenlerin hem okul ortamında hem de okul dışında değerleri doğrudan yansıtan örnek model olmaları, değişik stratejilerle öğrencilere değerlerin kazandırılmasına yönelik uygulamalar yaptırılmaları gerektiği açık bir gerçektir. Sonuçta değer eğitimi konusunda yeterli donanıma sahip öğretmenlerin yetiştirecekleri öğrenciler hem kendi var oluşlarına hem de içinde buldukları topluma katkı sağlayacaktır (Hökelekli, 2010).

Yazıcı 2006 yılında, “Değerler Eğitime Genel Bir Bakış” adlı makalesinde eğitimde yalnızca bilişsel ve psikomotor kazanımların verildiği bir anlayışın toplumu oluşturan fertlere değerleri kazandıramayacağını, dolayısıyla toplumsal bütünlüğün sağlanmasının imkânsız hale geleceğini, bu durumun değerler eğitiminin okullarımızda sistemli ve etkili biçimde yapılması zorunluluğunu ortaya çıkardığını, bunun ise ancak değerlerle ilgili konu ve kavramların öğretmenler tarafından özümsemesiyle sağlanabileceğini ifade edilerek değerler eğitiminde öğretmenin önemi belirtilmiştir.

2.10. Değerler Eğitiminde Çocuk Edebiyatının Rolü

Çocuk, Türkçe sözlükte ‘bebeklik çağı’ ile ‘ergenlik çağı’ arasındaki gelişim döneminde bulunan oğlan veya kız “ olarak tanımlanmaktadır (TDK, 1998, s.495). Çocuk, küçültülmüş bir yetişkin modeli değil, fakat kendine özgü zekâ ve kişilik özellikleri ile donanmış bağımsız bireydir (Yavuzer, 2002, s.11).

Edebiyat ise Arapça ‘edeb’ kökünden gelmektedir. Edep de ‘terbiye’ demektir. Bu durumda edebiyat, çocuk terbiyesinde etkili olarak kullanılacak bir sanattır. Edebiyat, “olay, duygu, düşünce ve imajların dil aracılığı ile biçimlendirilmesi sanatı, yazın, literatür”dür (TDK, 1998).

Edebiyat hoş vakit geçirici, eğlendirici bir uğraştır. Ruha canlılık verir. İnsanoğlunun yaşama gücünün artmasında, hayatın ciddi ve üzücü durumlarının uzaklaştırılmasında önemli bir görev üstlenir. Çocukların hayatı keşfetmesinde ve yaşamı öğrenmesinde yol gösterici fonksiyonu vardır. Adeta insana hayatta rehberlik yapar. Edebiyat çocuğu birtakım etkinliklere teşvik eder, çocuğun ana dili gelişimine katkıda bulunur (Oğuzkan, 2001).

Tarihin eski çağlarından beri varlığını sürdüren edebiyat, insanoğlunun içindeki güzeli yansıtmaya isteğinin sonucunda ortaya çıkmış bir sanattır. Özünde iyiyi, doğruyu, güzeli barındırması sebebiyle insanlara yol gösterebilecek, onları iyiye sevk edebilecek önemli araçlardan biridir. İçinde birçok farklı yaşantı, insan, kültür, acı, sevinç barındıran edebi eserler insana yine insandan haber verir. Okuyucusunu kendinden çok önce yaşamış insanlarla, onların duygu ve düşünceleriyle karşılaştırarak farklı bakış açıları kazandırır (Kumbasar, 2011, s.68).

Şirin (1994) çocuk edebiyatını, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen çocuksu edebiyat olarak tanımlamıştır. Oğuzkan (2006) ise

usta yazarlarca özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eserlere verilen genel ad olarak tanımlamıştır.

Gönen(1998)'e göre çocuk edebiyatının sahip olduğu bazı değerler vardır. Bunlar şu şekildedir;

- Çocukların değişik yaşlarda ilgi duydukları konuları göz önüne almak,
- Çocuğun psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak ve olumlu kişilik gelişimini sağlamak,
- Çocuğun dil gelişimini, estetik duygusunu, zihinsel gelişimini, dinleme yeteneğini ve yaratıcı hayal güçlerini geliştirmek,
- İyi kitap kavramını (fiziksel, içerik ve resim özellikleri bakımından) verilen uygun örneklerle ve farklı türlerle kazandırmak,
- Çocukları günlük yaşantının gerçekleri konusunda bilgilendirmek, aynı zamanda kitabın eğlence ve bilgi kaynağı olduğunu öğretmektir.

2.11. Değerler Eğitiminde Çocuk Kitaplarının Rolü

İlköğretim çağı (6-12 yaş) çocuklarının gelişim özelliklerine bakıldığında; dil gelişiminin hızlandığı, mantıksal düşünme, zaman, mekân, boyut gibi kavramların yerleştiği, anne ve babanın dışında öğretmen ve arkadaşların iletişim çevresine eklendiği, aileden kazandığı değerlerin yanında kendi değerlerini oluşturmaya başladığı, eleştirel düşüncenin arttığı gözlenmektedir (Sever, 2008).

Çocuk, ilköğretime başlamayla birlikte, kitap okumaya yönelir. Özellikle bu dönemde hem okuma-yazma becerisinin gelişimine katkı sağlayacak hem de kendi çocuk gerçekliğine yanıt verebilecek kitaplara gereksinim duyar. Temel okuma-yazma becerisinin kazanılmaya başlandığı bu dönemde çocukların okul öğreniminde karşılaştığı metinlerin ve öğretmenleri ya da aileleri tarafından seçilen/önerilen kitapların niteliği, onların öğrenimlerinin ileriki aşamalarında, okuma alışkanlığı edinmiş birer okur olarak yetişmelerinde önemli bir sorumluluk üstlenir (Sever, 2008).

İnsanların duygu, düşünce ve davranış boyutlarıyla yakından ilgili olan değerler eğitiminin verilebileceği en uygun dönem çocukluk dönemidir. Çocuk edebiyatı amaç ve kapsam olarak çocukların bütün çocukluk dönemlerini içine alan, onların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce, yetenek, zevk ve duyarlılıklarına katkıda

bulunan bir yazma sürecidir. Çocukluk dönemi kişiliğin oluşma aşaması olduğu için çocuk edebiyatı eserlerinin bu dönemin bütün özelliklerine sahip olması gerekmektedir. Bu bakımdan çocuk edebiyatı yazar ve şairleri eserlerini meydana getirirken seçtikleri türün özelliklerine bağlı kalarak içeriği de çocukların hayal ve düşünce dünyasını geliştirecek biçimde hazırlamak durumundadırlar (Yıldız, 2009).

Çocuk için edebiyat; onu eğlendiren, hayal dünyasında şekiller oluşturan, okula başlamadan önce çocuğun çevresini tanımasını, çevresiyle ilişki kurmasını sağlayan ve duyarlılığını arttıran yazıdır. Okumayı bilmediği zamanda anlatılan hikâyelerde, söylenen tekerlemeler, masal ve benzeri fikirler çocuk edebiyatı kapsamı içine girer (Tonguç, 1946; şimşek, 2001; Bozdağ, 2000). Hikâye, çocuğun algısal gelişimine yardımcı olarak, zihinsel gelişimini destekler ve yaratıcı hayal güçlerini uyandırır. Böylece çocuğun olayları algılayabilme, olaylar arasında ilişki kurabilme, problemlere çözüm getirebilme, kelime hafızasını güçlendirme, yeni kavramlar edinme gibi kazanımlar elde etmesini sağlar (Selçuk, 2004; Küçükkaragöz, 2003). Dil gelişimi de zihinsel gelişime paralel olarak geliştiğine göre, dil kullanma becerisi de artar ve kendini, çevresindeki olayları daha kolay ifade eder (Dilidüzgün, 2004; Bilgin, 2003;Yeşilyaprak, 2004).

Okulun ilk yılları çocukların tutum ve inançlarının geliştiği en önemli dönemdir. Araştırmalar on üç yaşına kadar insanda oluşan tutum ve değerlerin bu yaştan sonra değişmesinin oldukça güç olduğunu göstermektedir. Bu nedenle ilköğretim çağı, çocukların kendi değer inanışlarını geliştirilmesi için en kritik dönemdir. Bu dönemde çocuk duyarlılığına seslenen hikâyeler; çocuğun kendisini ve dünyayı tanımaya, duygu ve ihtiyaçlarını rahatça anlatmasına, kendisine ve başkalarına saygılı davranmasına yardımcı olur. Başkalarına karşı hoşgörülü olma, vatanını, milletini, ailesini, arkadaşlarını sevme, büyüklerine karşı saygılı olma gibi davranışlar da kazandırır. Bu bakımdan hikâye, çocuğun duyuşsal gelişimini sağlamada önemli bir araçtır (Paykoç, 1997).

Çocuk kitabı, çocuğun ilgi ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılarken her şeyden önce çocuğun okurken zevk almasını sağlamalıdır. Bunun için kitabın içeriği, çocuğun kavrama düzeyine, dil gelişimine uygun olmalı ve üslûba da dikkat edilmelidir. Böylece nitelikli çocuk kitapları ile çocuklar arasında sağlıklı bir iletişim kurulur. Bu sağlıklı iletişim sayesinde çocuk kendiliğinden kitaba ve okumaya yönelir (Sever, 2003; Dayıoğlu, 2000).

Toplumların değer yargılarını geleceğe taşıyan verimlerden olan masallar çocuk eğitiminde önemli yere sahiptir. Masallar, çocuk duyarlılığını en iyi yansıtan türlerin başında gelir. Masalın olağanüstü özelliklerle kurulu dünyası çocuğu kendine çeker ve çocuk eğlenirken farkında olmadan pek çok değeri de öğrenmiş olur. Dilidüzgün (1997), masallar aracılığıyla evrensel değerlerin çocuklara kolayca öğretilebileceğini ve temaların güncelleştirilmesiyle de eğitimde kullanılabileceğini ifade etmiştir

Çocukların dünyasında çok büyük etkileri olan kitaplarda bulunması gereken özellikleri şöyle sıralayabiliriz;

- Çocukların ruhsal ihtiyaçlarını (güven duygusu, başarma ve başarılı olma, bir gruba kabul edilme, sevme ve sevilme, öğrenme, oyun ve değişiklik, estetik duygusu) karşılamak,
- Çocukların değişik yaşlarda ilgi duydukları konuları göz önüne almak,
- Çocuğun dil gelişimine özen göstermek,
- Çocuğun algısal gelişimine yardımcı olmak,
- Sosyal-duygusal gelişimini göz önünde bulundurmak,
- Zihinsel gelişimi desteklemek,
- Çocuğa ilk kitap sevgisini aşlamak, ilk edebî ve estetik değerleri vermek,
- Olumlu kişilik gelişimine ortam hazırlamak,
- Çocukları günlük yaşantının gerçekleri konusunda bilgilendirmek,
- Çocukların yaratıcı hayal güçlerini uyandırmak,
- Çocukta dinleme yeteneğini geliştirmek,
- Kitabın eğlence ve bilgi kaynağı olduğunu öğretmek,
- “İyi kitap” kavramını verilen uygun örneklerle kazandırmak,
- Çocuk kitabı türlerini iyi örneklerle çocuğa tanıtmak,
- Çocukların resimlendirilme ve fiziksel özellikler yönünden iyi örneklerle tanışmalarını sağlamak,
- Çocuklara çeşitli konu ve kavramları yansıtan kitaplar sunmak,
- İki yaştan itibaren her yaş grubuna uygun içerik, resimlendirilme ve fiziksel özelliklerdeki yayınları tanıtmak (Gönen, 1994, s.43).

2.12. İlgili Araştırmalar

Dılmaç (1999) “İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği İle Eğitimin Sınanması” adlı tezinde ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerine insani değerler eğitimi vermeyi ve bu eğitimin başarısını sınımayı

amaçlamıştır. Bunun için 'Ahlaki Olgunluk Ölçeği' geliştirmiştir. 18'i deney grubu 18'i kontrol grubu olmak üzere dördüncü veya beşinci sınıf öğrencisi olan 36 kişi seçmiş, bunlardan deney grubunda olanlara üç ay boyunca İnsani Değerler Eğitimi Programı uygulamıştır. Araştırma bulgularına göre programın grup çalışması olarak uygulandığında dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerini geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Kafadar ve Evin (2004) "İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı'nın ve Ders Kitaplarının Ulusal ve Evrensel Değerler Yönünden İçerik Çözümlemesi" adlı makalede ulusal ve evrensel değerlerden oluşan bir form geliştirmişlerdir. Bu formda millet, devlet, vatan, ordu, cumhuriyet, ulusal simgeler, dil, gelenek ve görenekler ulusal değer kategorisinde; demokrasi, insan hak ve özgürlükleri, uygarlık, barış, çevre duyarlılığı, sevgi, eşitlik ve bilimsel düşünce evrensel değerler kategorisinde yer almıştır. Daha sonra sosyal bilgiler ders kitapları bu form doğrultusunda taranmıştır. Araştırma bulgularına göre özellikle birinci kademe program ve ders kitaplarında ulusal değerler ağırlıklı olarak yer almaktadır. İkinci kademede de yine ulusal değerlerin fazla olduğu, bununla birlikte evrensel değerlerin de ağırlık kazandığı görülmektedir. Araştırmada elde edilen diğer bir bulguya göre belirlenen değerler, ders kitaplarına oranla Sosyal Bilgiler Programı'nda daha dengeli bir dağılım göstermektedir.

Arpacı (2006) "Çocuk Kitaplarında İletiler ve İletilerin Aktarım Biçimi (Sevim Ak Örneği)" isimli yüksek lisans tezinde Sevim Ak'ın 17 çocuk kitabı incelenmiş ve bu kitaplardaki iletiler ile iletilerin aktarım biçimi analiz edilmiştir.

Karakuş (2006) "Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Okuma Gelişimine Etkisi" isimli yüksek lisans tezinde, Ankara'nın Kızılcahamam ilçesindeki 9 okuldan toplam 360 öğrenciye bilgilendirici, öyküleyici ve şiir türlerinde çeşitli metinler okutulup kavramaya yönelik çeşitli sorular yöneltilmiştir. Bu şekilde toplanan verilerden yola çıkılarak çocuğun okuma becerisinin temelini ailede atıldığı, çocuklar için kitap ve metin seçiminde öğretmenlerin ve ailelerinin özen göstermeleri gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yazıcı (2006) "Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış" adlı makalesinde eğitimde yalnızca bilişsel ve psikomotor kazanımların verildiği bir anlayışın toplumu oluşturan fertlere değerleri kazandıramayacağını, dolayısıyla toplumsal bütünlüğün sağlanmasının imkânsız hale geleceğini, bu durumun değerler eğitiminin

okullarımızda sistemli ve etkili biçimde yapılması zorunluluğunu ortaya çıkardığını, bunun ise ancak değerlerle ilgili konu ve kavramların öğretmenler tarafından özümsemesiyle sağlanabileceğini ifade etmiştir.

Demir (2006) "Muzaffer İzgü'nün Hikâyelerinde Çocuk ve Eğitim Teması" adlı yüksek lisans tezinde İzgü'nün öykülerindeki çocuk ve eğitim anlayışını tespit edebilmek amacıyla yetişkinler için 30 ve çocuklar için 35 olmak üzere yazılan toplam 65 öykü kitabını tarama modeli ile incelemiştir. İncelenen hikâyelerde yazarın çocukları eğitmeyi ve onlara iyi alışkanlıklar kazandırmayı hedeflediğini tespit etmiştir. Öykülerin paylaşma, yardımlaşma, fedakârlık, üretkenliğin değeri, boşa zaman geçirmeme, emeğe saygı, güçsüzden yana olma, ülkesini sevmeye, Atatürk ilkelerine sahip çıkma, çevreye ve büyüklere saygılı olma gibi değerleri aşıladığını; gelenek ve görenekleri çocuklara aktarmak için kimi öykülerinde eski bayramları, bayram âdetlerini, hamamları, komşuluk ilişkilerini, geleneksel yemeklerin tariflerini anlattığını ifade etmiştir.

Şen (2007) "Milli Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği Yüz Temel Eserler Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma" adlı tezinde 29'u yerli 29'u yabancı olmak üzere 58 eseri incelemiştir. Elde ettiği bulgulara göre Yüz Temel Eser serisindeki kitaplarda sevgi değerinin ilk sırada yer aldığını tespit etmiştir. Sevgi değerini sırayla, duyarlılık, yardımseverlik, saygı, sorumluluk değerleri takip etmiştir. Bağımsızlık değeri Yüz Temel Eser içerisindeki kitaplarda tespit edilememiştir. Sağlıklı olmaya önem vermek, barış, özgürlük, bilimsellik değerleri ise eserlerde en az yer verilen değerlerdir.

Gökçe (2008) "Gülten Dayıoğlu'nun Öykülerinde Değer Eğitimi ve Öykülerinin Türkçeye Katkısı" adlı tezinde yazarın 12 hikâye kitabında yer alan 67 hikâyeyi değerler açısından incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre Dayıoğlu, hikâyelerinde en çok duyarlılık, dürüstlük, yardımseverlik, arkadaşlık ve paylaşma, çalışkanlık, doğa ve hayvan sevgisi, yaşama sevinci, aile sevgisi, özveri, komşuluk ve hoşgörü değerlerine yer vermiştir. Ayrıca yazar yalancılık, bencillik, kıskançlık, büyük sözü dinlememe, ön yargı, batıl inançlar acelecilik ve telaş gibi olumsuz tutumları eleştirerek çocukların bu tutumlardan uzak durmasını amaçlamıştır. Gökçe yapmış olduğu inceleme sonucunda çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda hareket eden Dayıoğlu'nun, birbirinden anlamlı ve önemli değerleri öyküleri içinde eriterek okuyucusunu eğitmeyi başardığını ifade etmiştir.

Belet ve Deveci (2008) "Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Bakımından İncelenmesi" adlı makalesinde 1-5. sınıflar arası Türkçe ders kitaplarındaki metinleri ilettikleri değerler açısından incelemişlerdir. Öncelikle ulusal değerler, sorumluluk, özdenetim, çalışkanlık, hoşgörü, merhamet, nezaket, onurlu olma, tutarlılık ve dürüstlük olmak üzere on tema belirlemiş; Türkçe ders kitaplarında yer alan metinleri bu temalar doğrultusunda analiz etmişlerdir. Araştırma sonucunda metinlerin çoğunda değerlerin yer aldığını tespit etmişlerdir. Araştırma sonucuna göre Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin 33'ünde ulusal değerler, 27'sinde sorumluluk, 20'sinde özdenetim, 18'inde çalışkanlık, 17'sinde hoşgörü, 15'inde merhamet, 13'ünde nezaket, 12'sinde onurlu olma, 9'unda tutarlılık, 6'sında dürüstlikle ilgili ifadeler yer verilmiştir. 30 metinde ise değerlerle ilgili bulguya rastlanmadığını vurgulamışlardır.

Kılıç (2009) "Yüz Temel Eserde Dini ve Ahlaki Değerler" adlı tezinde Samsun ilindeki altı ilköğretim okulu içerisinde seçilen toplam 373 öğrenciye anket uygulamıştır. Anket sonucuna göre belirlediği Yüz Temel Eser içerisinde yer alan on kitabı, dini ve ahlaki değerler açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda incelenen eserlerde dini değerler olarak din olgusu, Tanrı, peygamber, ahiret ve melek inancı, dua, yemin, ölüm, şükür, batıl inançlar, dini terim ve semboller gibi değerler tespit edilmiştir. Ahlaki değerler olarak ise hem olumlu hem de olumsuz nitelikler tespit edilmiştir. Türk klasiklerinde saygı, cesaret, cömertlik, sorumluluk ve doğruluk gibi değerlerin övüldüğünü, Batı klasiklerinde ise daha çok sevgi, yardımseverlik, dostluk, adalet ve alçakgönüllülük gibi değerlerin ön plana çıktığı gözlenmiştir. Yerilen olumsuz özelliklerin genel olarak ortak olmakla birlikte Türk klasiklerinin yalan, hırsızlık ve dedikodu, Batı klasiklerinin ise bencillik, aldatmak ve başkalarına özenme konularında yoğunlaştığı görülmüştür. Kılıç, araştırmasının sonuç kısmında değerlerin aktarımında bu eserlerin gerekli olmakla birlikte yeterli olmadığını ifade etmiştir.

Yaman ve diğerleri (2009) "İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler" adlı makalede 2008-2009 öğretim yılında okutulmakta olan dört farklı yayınevine ait Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tümünü, oluşturdukları 'Ders Kitaplarındaki Değerler Formu'na göre incelemişlerdir. İnceleme sonucunda ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında en çok sosyal değerlere, en az dini ve iktisadi değerlere yer verildiği; nazım türündeki metinlerde estetik değerlerin daha yoğun olduğu ve altıncı sınıf ders kitaplarında teorik değerlerin daha fazla yer aldığı belirlenmiştir.

Kılınç ve Akyol (2009) “İlköğretim Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı makalede 2008-2009 eğitim-öğretim yılında okutulmakta olan altıncı sınıf ders kitabındaki sevgi temasının anlama anlatma etkinliklerini değerler eğitimi açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda temadaki kazanımların dil ve zihin becerilerini karşılarken değerler ve tutumlar konusunda özel amaçlara inilmediği görülmüştür. Ayrıca 155 kazanımdan hiçbirinin içinde doğrudan sevgiyi ifade eden bir kazanıma rastlanmamış, duyuşsal alana oturtulması gereken kazanımların bilişsel hedeflerin çatısı altında kaldığı görülmüştür.

Barış (2011) “Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanlarındaki Eğitsel İletiler” isimli yüksek lisans tezinde yazarın 14 çocuk romanı içerdiği eğitsel iletiler yönüyle incelenmiştir. Yazarın okurlara hangi millî ve insani değerleri vermek istediği belirlenmeye çalışılmış; bu iletilerin ne içerdiği, hangi amaca yönelik olduğu ve çocuk edebiyatı metni açısından nasıl işlendiği üzerinde durulmuştur.

Gül'ün (2013) ‘Bir Değer Eğitimi Olarak İlköğretimde Doğruluk Eğitimi’ adlı tezinde Evrensel değerler arasından doğruluk değeri seçilerek, doğruluk hakkında içerik çalışması yapılmıştır. Sonrasında doğruluğun önemi, doğruluk davranışının kazanılmaması sonucunda ortaya çıkabilecek olumsuz davranışlar ve doğruluk davranışının dini literatürdeki yeri üzerinde durulmuştur.

Yaşaroğlu (2013) ‘Hayat Bilgisi Dersi Kazanımlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi’ adlı makalesinde, Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar, değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Çalışma 2. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programı ile incelenen değerler ise 27 farklı insani değer ile sınırlandırılmıştır. Hayat Bilgisi 2. sınıflarda üç tema, temalarda toplam olarak 94 kazanım yer almaktadır. Çalışmanın sonucunda 33 kazanımı bulunan “Okul Heyecanım” temasında 15 kazanımın; 37 kazanımı olan “Benim Eşsiz Yuvam” temasında 9 ve “Dün, Bugün, Yarın” temasında ise 24 kazanımdan 7 kazanımın değerler ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca bütün kazanımlarda en fazla “sorumluluk” değerine en az ise “barış”, “şiddetsiz hayat” ve “ahlak” değerlerine yer verildiği belirlenmiştir. 10 değer ifadesine ise kazanımlarda hiç yer verilmemiştir.

BÖLÜM III

3.Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, veri kaynağı ve verilerin analiz süreci açıklanmıştır.

3.1.Araştırma Modeli

Çalışmada Osman Yalçın'ın 20 kitabındaki değerlerle ilgili iletileri saptamaya yönelik nitel bir çalışma ortaya konmuştur. Çalışmada model olarak tarama modeli kullanılmıştır.

3.2.Verii Kaynağı

Araştırmaya konu olan hikâye kitapları Osman Yalçın tarafından yazılmıştır. 2011 yılında İstanbul'da basılan bu kitap seti 32'şer sayfalık 20 hikâye kitabından oluşmuştur. Kitapların boyutları 135×195 mm'dir. Araştırma için Osman Yalçın'ın Hayvan Hikâyeleri Kitap Seti'nin seçilme sebebi ise araştırmacının görev yaptığı okulun sene başı toplantısında 2. ve 3. sınıf öğrencilerine okutulması uygun kitap setlerinin içerisinde, adı geçen eserlerin de yer almasıdır.

Hikâye setinde yer alan kitapların adları sırasıyla; Ak Güvercin, Akıllı Karakaçan, Al Atım, Alnikara Koç, Baba Hindi, Boz Tavşan, Cesur Alabaş, Çakır Mandam, Çalışkan Arılar, Dağ Keçisi Çevik, Göklerin Kralı, Hacı Baba Leylek, Karınca Memleketi, Kavgacı Çil Horoz, Kurnaz Tilki, Kurt Ailesi, Ormanın Boz Ayısı, Paytak Kardeş, Sarı inek ve Yaramaz Sincap'tır.

Hikâyelerde farklı mesajlar verilerek okuyucu etkilenmeye çalışılmıştır. Örneğin Ak Güvercin adlı hikâyede kanatları kırıldığında insanlardan yardım gören güvercinlerin bu vefayla, zor durumda kalan insanların yardımına koşmasından bahsedilmektedir. Akıllı Karakaçan adlı hikâyede ise hırsızların çaldığı eşeğin halkın da desteğiyle sahibine verilmesiyle adaletin yerini bulmasına vurgu yapılmaktadır. Al Atım adlı hikâyede huysuz bir atın sahibine olan sadakati üzerinde durularak, sahibini ölümden kurtarması anlatılmaktadır. Alnikara Koç adlı hikâyede ise yaban hayatına kavuşmak için her türlü zorluğu yenen bir koçun yaşadıklarından bahsedilerek hedef

belirlemenin önemine vurgu yapılmaktadır. Baba Hindi adlı hikâyede ise yavru hindinin sadakatinden ve sahibini korumak için yaptığı hareketlerdeki cesareten bahsedilmektedir. Boz Tavşan adlı hikâyede ise çevresine yardımcı olmaktan çok mutlu olan bir tavşanın hayatı anlatılmaktadır. Cesur Alabaş adlı hikâyede kardeşini bulmak için her türlü zorlukla mücadele eden bir köpeğin başından geçenler anlatılmaktadır. Çakır Mandam adlı hikâyede huysuz bir mandanın zor durumda kalan insanlara yardımından bahsedilmektedir. Çalışkan Arılar adlı hikâyede eski dostlarını hiç unutmayarak, zor günlerinde onların yardımına koşan arıların başına gelenler anlatılmaktadır. Dağ Keçisi Çevik adlı hikâyede kayalıkların en yüksek noktasına çıkmayı hedef olarak belirleyen bir keçinin zorluklarla mücadelesi anlatılmaktadır. Göklerin Kralı adlı hikâyede ailesinden uzaklarda insanların eline esir düşen bir kartalın sabrından bahsedilmektedir. Hacı Baba Leylek adlı hikâyede kargalarla savaştan leyleklerin insanların yardımını almasından ve kargalarla mücadelesinden bahsedilmektedir. Karınca Memleketi adlı hikâyede birlikte hareket eden, yardımlaşan karıncaların her türlü zorluğun üstesinden gelmesi anlatılmaktadır. Kurnaz Tilki adlı hikâyede yalanlarıyla bütün ormanı birbirine düşüren tilkinin en sonunda arkadaşsız ve yalnız kalması anlatılmaktadır. Sarı İnek adlı hikâyede sahiplerini kendi canı pahasına savunarak sadakatini kanıtlayan bir inek anlatılmaktadır. Yaramaz Sincap adlı hikâyede ailesinden izinsiz evden çıkan sincabın başına gelenler ve komşularının yardımlaşmasıyla kurtulmasından bahsedilmektedir.

Çalışmaya yön veren veriler kaynak taraması yoluyla elde edilmiştir. Değer, değerlerin sınıflandırılması, değerler eğitimi, çocuk edebiyatı, değerler eğitimi ile ilgili yapılan kaynaklar için kütüphanelerden ve internet ortamından yararlanılmıştır. Konuyla ilgili doğrudan ya da dolaylı olarak ilgisi bulunan tezlere Yüksek Öğrenim Kurulu'nun elektronik tez tarama arşivi vasıtasıyla ulaşılmıştır.

3.3. Verilerin Analizi

Bu araştırmanın analiz aşamasında doküman incelemesi yönteminden yararlanılmıştır. Osman Yalçın'ın Hayvan Öyküleri adlı seti ilgili yayınevinden temin edilmiştir. Hikâyeler baştan sona okunmuş; Burdur Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 2011-2014 yılları arasında okullarda uygulanmasına karar verdiği değerler, yirmi hikâyede taranarak belirlenmiştir. Bu değerler; adalet, alçak gönüllülük, cesaret, cömertlik, doğruluk, güvenilir olmak, hedef belirleme, hoşgörü, kanaatkarlık, kararlılık, kişiler

arası ilişkiler, merhamet, ölçülü olmak, sabır, sadakat, saygı, sevgi, sorumluluk, sözünde durmak, vatanseverlik ve yardımseverliktir. Yirmi bir değer Nelson'un değer sınıflandırmasına göre bireysel, grup ve toplumsal değerler olarak 3 gruba ayrılmıştır. Üç grubun da değerleri için hikâyeler ayrı ayrı okunarak, değerlerin direk verildiği ya da sezdirildiği cümleler belirlenmiştir. Değerlerin bulunduğu cümleler sayfa numaraları belirtilerek not alınmıştır. Daha sonra yerleri tespit edilen değerlerin, kitaplarda hangi sayfalarda yer aldıkları, kitaplara dağılımı, yer alma yüzdeleri ve kaçar kez değinildikleri ile ilgili tablolar oluşturulmuştur. Oluşturulan tablolardan da yararlanılarak değer verildiği cümle ile ilgili incelemeler yapıp, değer doğrudan, dolaylı ya da sezdirme yoluyla aktarılıp aktarılmadığı doğrultusunda inceleme yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği için öncelikle araştırmacı tarafından okunarak kodlanan değerlerin sayılarının ve yerlerinin tespitinin ardından, adı geçen eserler farklı iki uzmana da incelettirilerek değer ifadelerinin kodlamaları yapılmıştır. Araştırmaya katkı sağlayan uzman 1, alanda yüksek lisans yapmıştır, uzman 2 de yüksek lisansını tamamlamış olup, değerler eğitimi ile yakından ilgili olan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliğine devam etmektedir. Ayrıca araştırmacı 'Değerler Eğitimi Projesi' nin pilot uygulamasının yapıldığı 2010 yılından, uygulamaya konduğu 2011-2014 yıllarına kadar görevini sürdürdüğü okullarda Değerler Eğitimi Komisyonu üyesi yaparak okulunda faaliyetlerin devamında aktif rol almıştır. Araştırmacı ve uzmanların kodlamaları karşılaştırılarak araştırmanın güvenilirliği hesaplanmıştır. Betimsel analizde, araştırmacı ve uzmanların işaretlemelerinden "Görüş Birliği" ve "Görüş Ayrılığı" sayıları belirlenmiştir. Araştırmacı ve uzman, bir soru için aynı temayı işaretlemiş ya da hiçbir temayı işaretlememişse, bu "uzmanlar arası görüş birliği olarak" kabul edilmiştir. Eğer, uzman ve araştırmacı aynı soru için farklı temalar işaretlemişse, araştırmacının yapmış olduğu işaretleme temel alınmış, ancak, bu durum "görüş ayrılığı" olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın güvenilirliği;

$$T (\text{uzlaşma yüzdesi}) = \frac{\text{Görüş birliği (Na)}}{\text{Görüş birliği(Na) + Görüş ayrılığı(Nd)}} * 100$$

Formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Literatürde güvenilirlik formülüyle hesaplanan sonucun %70 düzeyinde olması durumunda değerlendiriciler arası güvenliliğin sağlanmış olacağı belirtilmektedir. (Gay, 1987; Miles ve Huberman, 1994; Akt.

Gülteke, 2012). Güvenirlik çalışması sonucunda değerlerin belirlenme güvenirliliği hesaplanmıştır, değerlerin güvenirlik yüzdeleri Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Değerlerin Güvenirlik Yüzdeleri

Değerlerin Adı	Güvenirlik Yüzdesi %
Adalet	100
Alçak Gönüllülük	100
Cesaret	95
Cömertlik	100
Doğruluk	100
Güvenilir Olma	91
Hedef belirleme	100
Hoşgörü	100
Kanaatkârlık	91
Kararlılık	100
Kişiler arası ilişkiler	100
Merhamet	100
Ölçülü Olmak	100
Sabır	100
Sadakat	100
Saygı	95
Sevgi	100
Sorumluluk	100
Sözünde Durma	100
Yardımseverlik	100
Vatanseverlik	91

Tablo 5'de görüldüğü gibi, araştırmacı ve uzmanlar arasındaki değer sayılarının karşılaştırılması sonrasında elde edilen güvenirlik yüzdeleri incelendiğinde yüzde oranlarının %91 ile %100 arasında değiştiği görülmektedir. Araştırmada görüşme sorularının güvenirlik ortalaması ise %98,2 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, %70'den yüksek olduğu için araştırma güvenilir kabul edilmiştir.

BÖLÜM IV

4.Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde Osman Yalçın'a ait Hayvan Hikâyeleri Seti'ndeki kitaplarda, okullarda uygulanan Değerler Eğitimi Projesi kapsamındaki değerlere hangi ifadelerle yer verildiği ya da yer verilip verilmediği tespit edilecektir.

Hayvan Hikâyeleri Seti'nde bulunan yirmi hikâye kitabının incelenmesi sonucunda belirlenen değerleri taşıyan 275 ifade tespit edilerek alıntılar yapılmıştır. Yapılan alıntıların hikâye kitaplarına göre dağılımı Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6. Değer İfadelerinin Kitaplara Dağılımı

Hikâye Kitabı	f
Ak Güvercin	15
Akıllı Karakaçan	12
Al Atım	24
Alınkara Koç	17
Baba Hindi	12
Boz Tavşan	25
Cesur Alabaş	17
Çakır Mandam	10
Çalışkan Arılar	12
Dağ Keçisi Çevik	10
Göklerin Kralı	15
Hacı Baba Leylek	14
Karınca Memleketi	17
Kavgacı Çil Horoz	15
Kurnaz Tilki	9
Kurt Ailesi	9
Ormanın Boz Ayısı	8
Paytak Kardeş	11
Sarı İnek	7
Yaramaz Sincap	16
TOPLAM	275

Tablo 6'ya göre Hayvan Hikâyeleri Seti'nden incelenen hikâye kitaplarında belirlenen değerlere en fazla değinen hikâye kitabı 25 değerle Boz Tavşan olmuştur. Diğer hikâye kitaplarında sırasıyla 24 (Al Atım), 17(Karınca Memleketi ve Alınkara Koç), 16 (Yaramaz Sincap) defa belirlenen değerlere değinilmiştir. Yazarın en az değer ifadesi tespit edilen hikâye kitabı ise "Sarı İnek" (7) olmuştur. Ayrıca Tablo 6'ya göre yazarın incelenen kitaplarında belirlenen değerlere ilişkin ifade geçmeyen hikâyesi yoktur.

Araştırmada incelenen değerler, Nelson (1987) 'un yaptığı çalışmaya göre üç gruba ayrılmıştır. Nelson (Naylor ve Diem, 1987; Akt. Yazıcı, 2006), yaptığı çalışmada değerleri bireysel değerler, grup değerleri ve sosyal değerler olmak üzere üçe ayırmıştır. Ona göre bireysel değerler hobilerimizde olduğu gibi kişisel tercihlerimizle ilgili iken grup değerleri belli bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan değerlerdir. Sosyal değerler ise adalet, saygı, eşitlik gibi bireyin toplumsal yapıda varlığını devam ettirmesine yarayan değerlerdir. Bu gruplandırmaya göre araştırmaya konu olan 21 değer şu şekilde sınıflandırılmıştır;

Bireysel Değerler; güvenilir olmak, alçak gönüllülük, cesaret, cömertlik, hedef belirleme, kanaatkârlık, kararlılık, merhamet, ölçülü olmak, sözünde durmak ve sorumluluktur.

Grup Değerler; kişiler arası ilişki, sabır, hoşgörü, doğruluk, saygı, sevgi ve sadakattir.

Sosyal Değerler; adalet, vatanseverlik ve yardımseverliktir.

Araştırmaya konu olan yirmi bir değer on bir tanesi bireysel, yedi tanesi grup ve üç tanesi sosyal değerdir.

4.1.Bireysel Değerler ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Araştırmaya konu olan değerlerden on bir tanesi bireysel değerlerdendir. Bunlar; güvenilir olmak, alçak gönüllülük, cesaret, cömertlik, hedef belirleme, kanaatkârlık, kararlılık, merhamet, ölçülü olmak, sözünde durmak ve sorumluluktur. Bu değerler ile ilgili hikâyelerde yer alan ifadeler şu şekildedir;

4.1.1.Alçak Gönüllülük Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Alçak gönüllülük değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve kaçar kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 7. Hayvan Hikâyeleri Setinde Alçak Gönüllülük Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	-
Akıllı Karakaçan	1
Al Atım	-
Alınkara koç	-
Baba Hindi	-
Boz Tavşan	-
Cesur Alabaş	-
Çakır Mandam	-
Çalışkan Arılar	-
Dağ Keçisi Çevik	-
Göklerin Kralı	-
Hacı Baba Leylek	-
Karınca Memleketi	-
Kavgacı Çil Horoz	-
Kurnaz Tilki	3
Kurt Ailesi	1
Ormanın Boz Ayısı	-
Paytak Kardeş	-
Sarı İnek	-
Yaramaz Sincap	-

Tablo 7’de de görüldüğü gibi alçak gönüllülük değerine beş defa değinilmiştir. En çok değinen hikâye ise Kurnaz Tilki adlı hikâyedir. Kitap setinin genelinde alçak gönüllülük değerine yapılan bir vurgu göze çarpmamaktadır. Alçakgönüllülük değerinin tersi olarak düşünebileceğimiz kendini beğenme duygusu da Kurnaz Tilki adlı hikâye dışında verilmediğinden, alçakgönüllü olma değerini belirtecek cümleler kullanılmamıştır.

Akıllı Karakaçan adlı hikâyede Pazar yerinde bir ahıra bağlanan Karakaçan adlı eşeğin yanındaki Kıbrıs Eşeği kendini beğenmişlik yapmıştır;

“Karakaçan önce torbasındaki arpayı yedi. Hemen arkasından başını torbadan sıyıyarak etrafı nı gözledi. Yanına kendinden iri bir Kıbrıs eşeği bağlanmıştı. Kıbrıs eşeği ahırın tek ve en güzel hayvanıymış gibi gururlanıyordu.” (AKK, s.19).

Kurnaz Tilki adlı hikâyede ise alçak gönüllülük değerine yine değer tersi olan kendini beğenmişlik vurgusuyla dikkat çekilmiştir.

“Tilki yolunu değiştirmek üzereydi ki, karşıdan kurumlu kurumlu gelen sansarı gördü. Sansar hava sıcak olduğu halde kürküne sarınmıştı. Kurumundan yanına varılmıyordu.” KT, s.16).

Aynı kitapta tilki “*Benim kürküm Boz Ayı’ nın kinden daha değerlidir.*” diyen sansarı Boz Ayı’nın sansarın kendini beğenmişliğine çok kızdığını söylemesiyle alçak gönüllülüğe dikkat çekilmiştir.

Yine aynı kitapta tilki sansara Demirel (2006) da belirttiği gibi alçakgönüllü insan gönlünü tüm insanlarla pay edebilen, ilişkilerinde ün, unvan ve servetin söz konusu olmadığı bir dünyası olan, kendisi bunları taşıyorsa onlarla kimseyi etkilemeyen gönül insanıdır tanımında olduğu gibi övünmemesi gerektiğini şu cümleler ile açıklamıştır fakat cümlesinin sonunda kendi de kibrine yenik düşerek alçakgönüllülükle çelişmiştir.

“Bir kez şunu iyi bil ki, senin kürkün, sandığın gibi dünyanın en iyi kürkü değildir. Benim akrabalarım mavi tilkilerin kürkü seninkinden çok daha değerlidir.” diyerek kendini beğenmiş davranmıştır.

Kurt Ailesi adlı hikâyede ise havayı koklayarak çevresindeki bütün tehlikeleri bilen Baba Kurt domuz kokusu alıp ardından da domuzlar karşısına çıkınca yavrularına “*Ben her şeyi bilirim!*” der gibi göz kırptı.” Cümlesiyle yine alçak gönüllülük değeri vurgulanmaya çalışılmıştır.

Hikâyelerde alçakgönüllülük değeri genelde hayvanlar üzerinden tam tersi şekilde, kibirlenmek ve bu kibirli davranan hayvanın sevilmemesi olarak verilerek değerın önemine dikkat çekilmiştir.

4.1.2.Cömertlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Cömertlik değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaçar kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 8. Hayvan Hikâyeleri Setinde Cömertlik Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	-
Akıllı Karakaçan	-
Al Atım	-
Alınkara koç	-
Baba Hindi	-
Boz Tavşan	2
Cesur Alabaş	-
Çakır Mandam	-
Çalışkan Arılar	-
Dağ Keçisi Çevik	-
Göklerin Kralı	-
Hacı Baba Leylek	1
Karınca Memleketi	1
Kavgacı Çil Horoz	-
Kurnaz Tilki	-
Kurt Ailesi	1
Ormanın Boz Ayısı	1
Paytak Kardeş	1
Sarı İnek	1
Yaramaz Sincap	-

Tablo 8’de de görüldüğü gibi cömertlik değeri 8 ifade ile 7 tane hikâde yer almıştır. Cömertlik değerine en çok değinen hikâye Boz Tavşan adlı hikâyedir. Cömertlik değerine genellikle insanların hayvanlara karşı cömert davranması olarak, yedirip içirmeleri olarak bakılmıştır.

Boz Tavşan adlı hikâyede tavşanı yakalayıp evdeki çocuklarına götürüp , tavşanı rahatlatmak için çocuklarının cömertliğinden bahsediyor.

“...Orada senin gibi canlılara bayılan iki yaramaz çocuğum var. Biri kız, biri oğlan. Seni ne kadar sevecekler. Sana kim bilir neler neler verecekler...”(BT,s.23).

Aynı hikâyede avcının besledikleri hayvanların bakımında cömert davrandığı şu sözleriyle anlaşılıyor:

*“ ‘Biraz lahana yaprağı getir,’ dedi. ‘Bak su kaplarında su kalmamış, bu nasıl tavşan sevmek? Yemlikleri de boşalmış.’
‘Çok yiyorlar babacığım durmadan yiyorlar.’
‘Siz de durmadan yiyecek koyarsınız olur biter.’”(BT,s.25).*

Hacı Baba Leylek adlı hikâyede köylü çocuklar leylek yavrularının bakımında çok cömert davranıyorlar.

“Koca çınardaki yavrular komşu leylek yavrularına göre daha çabuk geliştiler. On beş gün içinde ayağa kaldılar. Bunun nedeni, çocukların bu yuvayı daha çok gözlemeleri ve onları hiç yemsiz bırakmamalarıydı.”(HBL,s.13-14).

Karınca Memleketi isimli hikâyede yuvabaşı kış uykusuna yatmaya hazırlanan işçi karıncalara cömert davranarak bol bol yiyecek yiyebileceklerini söylüyor.

“Dışarıda, bu gece değilse, yarın kış başlayacak...Baharda dinç kalmak, güç kazanmak içinuyandıkça yiyin. Bal yiyin, ineklerden süt emin, buğday yiyin, mantar yiyin. Yuvanın her yanı sizin içindir.”(KM,s.25).

Kurt Ailesi adlı hikâyede kurtlardan yemek dilenen çakala karşı baba kurt cömert davranıyor.

“...Baba kurt bunları düşünerek çakala hemen iri bir kemik uzattı. ‘Al,’ dedi. ‘Al ye de yuvamdan uzaklaş.’”(KA,s.10).

Ormanın Boz Ayısı adlı hikâyede ayıların bal yemeye gitmek için birbirlerini davet ederek cömertliğinden bahsediliyor.

*“ ‘Böyle bir bal yemek ister misiniz?’
‘Tilkiye ‘Piliç yer misin ?’ diye sorulur mu? Onun gibi bize de bal yer misin diye sorma. Yerini göster sadece...’
‘Var mısınız üçümüz gidelim?’
‘Varız elbet...’”(OBA,s.10).*

Paytak Kardeş adlı hikâyede yavrusunun özrünü gören anne ördek onun beslenmesinde çok cömert ve özenli davranıyor.

“...Parmakları arasında perde yok diye çok üzülüyor, arkadaşlarının alayından korkuyordu. Annesi gagasıyla ona yem getiriyordu. Çamurların içinden seçtiği en güzel solucanları, böcekleri, salyangozları hep bu küçük yavru için saklıyordu.”(PK,s.15).

Sarı İnek adlı hikâyede kesme şeker yemeyi çok seven ineğe, köylünün her gördüğü yerde şeker yedirmesiyle cömertliklerinden bahsediliyor.

“Sarıkız ağacın dibine gelince birer kesme şeker atarlar. Sarıkız şekerleri bazen havada kapar...”(Si,s.15).

4.1.3.Cesaret Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Cesaret değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaçar kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 9. Hayvan Hikâyeleri Setinde Cesaret Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	-
Akıllı Karakaçan	-
Al Atım	2
Alnikara koç	3
Baba Hindi	4
Boz Tavşan	3
Cesur Alabaş	4
Çakır Mandam	2
Çalışkan Arılar	1
Dağ Keçisi Çevik	3
Göklerin Kralı	1
Hacı Baba Leylek	1
Karınca Memleketi	1
Kavgacı Çil Horoz	2
Kurnaz Tilki	-
Kurt Ailesi	-
Ormanın Boz Ayısı	1
Paytak Kardeş	2
Sarı İnek	-
Yaramaz Sincap	4

Tablo 9'da görüldüğü gibi cesaret değerine 34 ifade ile değinilmiştir. En çok yer aldığı hikâyeye Baba Hindi, Cesur Alabaş ve Yaramaz Sincap adlı hikâyelerdir. Değerin üzerinde genellikle hayvanların evcil yaşamdan yaban hayata duydukları özlem, esaretten kurtulmak için yaptıkları ve yardımlaşırken yaşadıklarıyla durulmuştur.

Al Atım adlı hikâyede çitin karşısına atlamak için Ateş isimli atın kendisini cesaretlendirdiği ve en sonunda çiti geçmeyi başardığından bahsedilmiştir.

“Ya bir yeri incinirse? Ya geçemezse ve çitlerin üzerinde asılı kalırsa? Bütün bu tasalar onu öylesine sarmıştı ki, atlayacağı sırada çitlerin dibinde çakılmış gibi durdu. Geri çekildi. Bu kez sanki içinden bir ses ona:

‘Koş koş, atlarsın! Koş atlarsın!’ diyordu. Bu sese uyararak bütün gücünü toplayıp, bir kuş gibi uçtu.”(AA, s.10).

Aynı hikâyede atın şaha kalkmasıyla zor duruma düşen seyisin bir cesaretle onu zapt etmesi anlatılıyor.

“Ateş bir ejderha gibi irileşmiş, hoyrat sesler çıkararak kişnemiş, sırtındaki eyer takımını bir çuval gibi silkeleyip yere atmıştı. Yelelerinden tutan Ali, hayvanın şaha kalkmasıyla havada asılı kaldı. Ateş boynuna

asılan Ali'yi sürüklemek istedi. Böyle zamanlarda bir atı zaptetmesinin bütün ustalıklarını bilen Ali, Ateş'i kısıkvrak yakaladı.”(AA,s.15).

Alnikara Koç adlı hikâyede kurbanlık olarak seçilmek istemeyerek ağıldan ayrılmak isteyen koç her türlü zorluğa cesaretiyle göğüs gerebileceğini söyler.

“Sürünün koç başı olarak sana danışacaklarım var.’

‘Ben seçilmek istemiyorum, kaçacağım.’

‘Sürüden ayrılanı kurt kapar yasamız bu.’

‘Ölünceye dek kurtla savaşıyorum.’”(AKK,s.7)

Aynı hikâyede yaban keçisinin yavrularını korumak için bekleyen Alnikara Koç, çakalların yuvaya gelmesinde de takındığı tavırla cesaretli olduğunu gösteriyor.

“Alnikara iyiden iyiye kızmıştı. Çakal bir adım daha atsa, üzerine sıçramaya hazırdı. Ama çakal çok dikkatli davranıyordu. Alnikara, Teke'yi çağırılmayı düşündü. Sonra, ormanı telaşa düşürmenin yanlış olacağını düşünerek vazgeçti...Alnikara hem koşuyor hem de çakala doğru yaklaşıyordu. Aralarında üç adımlık mesafe kalmıştı. Alnikara bir at gibi arka ayakları üzerinde şaha kalktı. Sonra bir taş kadar sert alnını çakalın alnına vurdu. Çakal olduğu yere yığıldı kaldı.”(AKK,s.21).

Yine aynı hikâyede yavruları ölümden kurtulan yaban keçisi Çevik Alnikara'ya artık ormanda bir yaban gibi yaşayabilecek cesarete olduğunu söylüyor.

“Bravo!’ diye bağırdı Teke. ‘Bravo! Sen gerekince kaçmasını da öldürmesini de biliyorsun. Yaşamak senin de hakkın...’”(AKK,s.23).

Baba Hindi adlı hikâyede karanlıkta dışarıda kalan civcivleri cesaretini toplayarak kümesin yolunu bulduran bir yavru hindiden bahsediliyor.

“Ortalık birden kararıştı. Yavrular şimdi ne yapacaktı? Kümesin yolunu bile bilmiyorlardı...Hindi yavrusu‘Lok, lok, lok!’ diye öterek onları etrafına topladı. Hepsini tamamlanınca:

‘Korkmayın,’ dedi. ‘Şimdi hepinizi kümese götüreceğim. Ben geçenlerde yalnız kaldım. Yolu biliyorum.’

Gerçekten yavru, peşine taktığı piliçlerle otların arasından, hem de karanlıkta yolunu buldu.”(BH,s.13).

Aynı hikâyede Kaptan isimli hindi komşu çiftliğin hindilerine daha yavru olduğu halde sataşarak cesaretini tüm kümese kanıtıyor.

“Birgün kümese dönerken karşılarına bir sürü hindi çıktı. Bunlar komşu çiftliğin hindileriydi. Epeyce kalabalıktılar. İçlerinde Kaptan'dan daha irileri, hatta bir tane de baba hindi vardı...Ama Kaptan geçerken bir hindi yavrusuna çelme taktı. Durup dururken gagasındaki çekirgeyi

kaptı...Bunun üzerine baba hindi Kaptan'ın üzerine çullandı. İki hayvan kapıştılar..."(BH,s.18).

Aynı hikâyede kümesin dışında uyuyan sahiplerine yaklaşan yilandan havanların korkması, cesaretin tam tersi bir değerle sezdirilmesini sağlamıştır.

"...Ama kümesin kapısından çıkmaya hiçbiri cesaret edemiyordu."(BH,s.27).

Yine aynı hikâyede Kaptan yılanı saldırmak üzereyken yakalıyor ve tüm cesaretiyle ona saldırıyor.

"...Hindinin güçlü gagası çekiç gibi birkez daha yılanın başına indi. Bu kez gaga boşa gitmemişti. Yılan olduğu yerde kıvrıldı. Çöregini çözdü, açıldı..."(BH,s.29).

Boz Tavşan adlı hikâyede tavşanların bazı gecelerde dışarı çıkmak için cesaretlerinin olmadığından bahsediliyor.

"Ay ışığının bir gümüş gibi ortalığı yıkadığı bulutsuz gecelerde tavşanlar karakavuk otu otlamaya gidemezler. Buna cesaretleri yoktur. Görülmekten korkarlar..."(BT,s.4).

Aynı hikâyede avcının yakaladığı Boz Tavşan bütün cesaretini kaybederek, avcının yanında çok korkuyor.

"Boz Tavşan gittikçe korkuyordu. Onun için, kalbinin atışı hızlanmıştı. Bir saat gibi durmadan tık tık tık atıyordu.

'Korkma yavrucuğum, korkma,' dedi. 'Sana bir fenalığım dokunmayacak, ben tavşanları severim.'"(BT,s.22).

Yine aynı hikâyede avcının evine götürüp kümese koyduğu Boz Tavşanın insanlardan korkmasından bahsedilmiştir.

"Boz Tavşan çok korkak, ürkekti... Daha kümese onlar girer girmez köşeden köşeye kaçardı..."(BT,s.27).

Cesur Alabaş adlı hikâyede çoban köpekleri sahiplerine havlayarak cesaret veriyor.

" 'Korkmayayım, öyle mi? Evet siz varken ben korkmamalıyım ama gel de içime anlat bunu. İçim rahat değil Çomar.'

'Bak dışarıda kar, adam boyu. Biraz sonra kurtlar etrafımızı sarar.Evel Allah, bir sürü kurdun hakkından geliriz de..."(CA,s.5).

Aynı hikâyede kurtların saldırısına uğrayan sürüyü kurtarmak için köpeklerin korkusuzca saldırmasından bahsediliyor.

“Çomar, arkasından Alabaş, daha sonra Akbaş bu azgın sürünün üzerine korkusuzca atıldılar.”(CA,s.9).

Aynı hikâyede av köpeği Alabaş'a başka bir köpeği cesaret özelliğiyle tanıtmaya çalışıyor.

“ ‘Sarı mı?’ diye sordu.

‘Evet Sarı. Adı gibi sarı. Ama üstünde seninkiler gibi benekleri var. Çok cesur hayvan.’”(CA,s.16).

Yine aynı hikâyede Alabaş'ın saldırdığı köpeklerin bir daha ona yaklaşacak cesareti kendilerinde bulamadıklarından bahsediliyor.

“Çullanmalarıyla dağılmaları bir oldu. Alabaş'ın dişlediği köpek savaş dışı oluyor, bir daha saldırmak cesaretini gösteremiyordu. Kısa süre sonra Alabaş'ın etrafında tek bir köpek kalmadı.”(CA,s.23).

Çakır Mandam adlı hikâyede yüzme bilmeyen bir çocuğun cesaretini toplayarak arkadaşları gibi göle daldığı anlatılıyor.

“...Yüzme bilmeyen çocuk da soyunmuş, kayaların üstüne çıkmıştı. Yanında kimseler yoktu.Çocuk bir süre arkadaşlarını uzaktan seyretti. Sonra sırtı güneşten yanınca serinlemek için göle girmeye karar verdi.”(ÇM,s.11).

Aynı hikâyede domuzların saldırısına uğrayan babasını korumak isteyen Kemal cesur bir şekilde domuzların önüne atlıyor.

“Domuzlar gittikçe onlara yaklaşıyordu...O sırada umulmadık bir şey oldu. Kemal babasını böyle tehlikede görünce, bir anda arabadan yere atladı. Babsının önüne geçti.Amacı Ali Dayı'yı korumaktı.”(ÇM,s.24).

Çalışkan Arılar adlı hikâyede arıbeyliği için savaşan Tülkanat'a işçi arılar yenmesi için cesaret veriyorlar.

“ ‘Bu yıl kendimi pek güçlü görmüyorum.’

‘Hiç de değil Arıbeyim, eskisinden daha güçlü kuvvetlisin.’

‘Biraz sonra savaş her şeyi gösterecek.’”(ÇA,s.6).

Dağ Keçisi Çevik adlı hikâyede çok yüksek kayalıklara tırmanmaya çalışan Çevik'in bulunduğu ortamın korkutuculuğu anlatılarak Çevik'in cesareti sezdirilmiştir.

“Ayaklarının altında korkunç uçurumlar uzanıyordu. Bir yanda yükselen kayalar, öte yanda da uçurum... Hem de öyle bir uçurum ki, siz olsanız aşağılara bile bakamazsınız, gözleriniz kararır.”(DKÇ,s.5).

Aynı hikâyede kayalıklardan inerken korkuya kapılan Çevik'in cesaretini toplayarak inmeye karar vermesi anlatılıyor.

"Artık dönme zamanı gelmişti. İki ön ayağını geriye çekti. Geriye dönmenin yolu yoktu. Öyle, bir süre kaldı. Ayakları titremeye, içini bir korku sarmaya başladı. 'Şimdi nasıl döneceğim?' diye düşünüyordu.

'Sonunda burada kalıp kartallara yem mi olacağım? Ne yapıp edip geri dönmek gerek.' diye söylendi."(DKÇ,s.11).

Yine aynı hikâyede Çevik'in zor bir durumda kendini toparlayıp, bir cesaretle kartalın saldırısından kurtulduğu anlatılıyor.

"İlk saldırıyı atlattı. Ama az sonra ikinci bir kartal da gökte daireler çizerek uçmaya başlayınca Çevik'i gerçekten bir korku sardı. Ne pahasına olursa olsun kurtulmalıydı. Kayanın altında bir süre dinlenerek gücünü topladı. Sonra hızla bir kuş gibi aşağı uçtu."(DKÇ,s.13).

Göklerin Kralı adlı hikâyede Baba Kartal'ın cesareti karşısında yavrularının saygısından bahsediliyor.

"Onun keskin çığlığına yavruları da uyandı. Başlarını yuvadan dışarı uzatarak babalarına sevgi dolu gözlerle baktılar. Onun cesaretine, keskin gözlerinin dayanılmaz ışığına kapılarak sevindiler. Babalarını saygı ile selamladılar."(GK,s.4).

Hacı Baba Leylek adlı hikâyede cesaret değeri korku kavramıyla sezdirilmeye çalışılmıştır.

"Acar sürüden ayrıldı...Gücünün yettiği yere kadar arkadaşlarına seslendi...Sürü zaten korku içindeydi. Yorulmuştu. Acar'ın sesini duyunca çil yavrusu gibi dağıldılar."(HBL,s.23).

Karınca Memleketi adlı hikâyede karıncaların kuşlar yüzünden uçmaya cesaret edemediğinden bahsedilmiştir.

"Yaz ortalarıydı. Kuşların kanat çırpıp havada her çeşit böceği avladıkları bir mevsimdi. Dişi karınca bu obur devlerden çok korkuyordu. Onun için daha fazla uçmaya cesaret edemedi."(KM,s.3).

Kavgacı Çil Horoz adlı hikâyede yaban horozunun yuvasında saklanan Çil horoz bir türlü cesaretini toplayarak ortaya çıkamaz.

Boz Ayı adlı hikâyede ayının özellikleri arasında da cesaret değeri sezdirilmiştir.

“...Oysa Boz Ayı gözünü budaktan sakınmayan, tam bu işin ustası bir hayvandı...”(BA,s.13).

Paytak Kardeş adlı hikâyede suya girmeye korkan ördeğe kardeşlerinin cesaret vermeye çalışıyor.

“ ‘Şimdi kardeşimizde burada olsaydı ne güzel olurdu,’ dedi.

Annesi göğüs geçirerek yanıt verdi:

‘ O küçük yaramaz beni çok üzüyor.’

‘Ne yapalım anneciğim, çok korkuyorum.’

Bunu söyleyen, inatçı küçük yavruydu...Hepsi bu işe çok sevindiler. Hep bir ağızdan kardeşlerine seslendiler:

‘Korkma gel, bak biz ne güzel yüzüyoruz.’”(PK,s.12).

Yine aynı hikâyede Paytak’a yaban ördeği korkak olduğunu söyleyerek, O’nun sinirlenip suya girmeye cesaret etmesine uğraşiyor.

“ ‘Sen ördek değil misin?’

‘Ördeğim ben.’

‘Benim bildiğim ördek yüzer. Hem de yumurtadan çıktığı zaman yüzer. Sen suya girmeye bile korkuyorsun.’”(PK,s.23).

Yaramaz Sincap adlı hikâyede sincabın arkadaşının yaptığı hareketlere özenerek kendisinin de yapmaya cesaret etmesi anlatılıyor.

“Cingöz de Sakar’ı alkışladı. Ama birden kışkırdı da...Sanki kendisi bu işi yapamaz mıydı? Denese yapardı. Neden duruyordu. Ha gayret bir denemek gerek.’Bunda alkışlanacak ne var sanki? Ben de yapabilirim.’

‘Yap bakalım.’

‘Yap da görelim.’ Bütün sincaplar hep bir ağızdan Cingöz’ü kışkırttılar. Artık ok yaydan çıkmıştı.(YS,s.11).

Yine aynı hikâyede arkadaşının ısrarına dayanamayan Cingöz yasak olduğu halde cesaret edip evden çıkıyor.

“ ‘Ey dostum, senin gitmeye niyetin yok. Beni boşuna bekletme bari, hoşça kal!’ dedi.

‘Ya battık, ya çıktık! Ben de geliyorum.’ dedi.”(YS,s.19)

Aynı hikâyede karanlıkta ormanda yollarını kaybeden sincapların korkmasıyla, cesaret değeri sezdirilmiştir.

"...İki sincap yavrusu birbirlerine sokuldular. Cingöz çok korkmuştu. Ağlamaya başladı.

'Sus, korkak!'

'Hıııı! Sen korkmuyor musun?'

'Ben korkuyorum. İhhıı, ihııı! Anneciğim, anneciğim! Kurtar beni anneciğim!'(YS,s.23).

Aynı hikâyede ormanda şiddetli fırtına ve yağmura yakalanan sincapları kurtarmaya çalışan büyük sincapların onlara cesaret vermesiyle de değere değinilmiştir.

"Bir taraftan da aşağıdakiler çocuklara cesaret veriyorlardı. 'Az kaldı çocuklar dayanın!'"(YS,s.29).

Cesaret küçük sebeplerden bile kuvvet olarak her türlü kavgaya açık olmak değil, haklı olduğunda hakkını arayabilmek, savunabilmek, haksızlıklara karşı insanları korumak, doğru bildiğini her yerde savunabilmektir. Hikâyelerde de cesaret değeri zorda kalınan durumlarda özellikle de başkaları tehlike altındaysa, onları savunabilmek olarak kullanılmıştır.

4.1.4. Güvenilir Olmak Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Güvenilir olmak değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaçar kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 10. Hayvan Hikâyeleri Setinde Güvenilir Olmak Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	-
Akıllı Karakaçan	-
Al Atım	-
Alnikara koç	2
Baba Hindi	1
Boz Tavşan	2
Cesur Alabaş	1
Çakır Mandam	-
Çalışkan Arılar	-
Dağ Keçisi Çevik	2
Göklerin Kralı	-
Hacı Baba Leylek	2
Karınca Memleketi	2
Kavgacı Çil Horoz	2
Kurnaz Tilki	-
Kurt Ailesi	-
Ormanın Boz Ayısı	1
Paytak Kardeş	-
Sarı İnek	-
Yaramaz Sincap	1

Tablo 10'da da görüldüğü gibi güvenilir olmak değerine 16 ifade ile değinilmiştir. En çok değinen hikâye Alnikara Koç, Boz Tavşan, Dağ Keçisi Çevik Hacı Baba Leylek Karınca Memleketi ve Kavgacı Çil Horoz adlı hikâyelerdir.

Alnikara Koç adlı hikâyede ormanların arasında Alnikara'yı gören tavşanlar önce kaçıyor daha sonra O'nun bir zararı olmayacağını anlayarak yanına sokuluyorlar.

"...Birkaç tavşan çalılığa doğru koştular. Sonra tekrar küçük koçun yanına yaklaştılar. Bu gelenin kendilerine bir zararı dokunmayacağını anlamış olacaktı ki, baba tavşan yavrularını da alarak koça sokuldu."(AK,s.12).

Aynı hikâyede Alnikara, kurbanlık olmak istemediği için kaçtığı ağılın artık güvenilir olabileceğinden bahsediliyor.

" 'Kurban mevsimi çoktan geçti, artık ağıla dönsem mi?' diye düşüncelere dalmıştı."(AK,s.20).

Baba Hindi adlı hikâyede evin çocuğunun çok sevdiği hindi yavrusu onun yanında kendini güvende hissediyor.

"O mısır yerken çocuk da Kaptan'ı seviyordu. Hayvan hiç yabancılık göstermedi. Çocuğa daha da sokularak yerdeki mısırları gagaladı."(BH,s.17).

Boz Tavşan adlı hikâyede tavşanların kendini güvende hissedecekleri bir yuva yaptıklarından bahsediliyor.

“Onları böğürtlenlerin altında hiçbir yabancı hayvan bulup rahatsız edemez. Yuvanın bir kapısı dereye dek iner. Tavşanlar çok sıkıştılar mı bu tünelden dereye iner, oradan su samurlarının yardımıyla karşıya geçip, tehlikeyi atlattılar.”(BT,s.4).

Aynı hikâyede avcılarının ormandan ayrılmasıyla orman yine hayvanlar için güvenli bir yere dönüşüyor.

“Adam gerçekten yol üstüne sansar kapanı kurdu. Sonra çekilip gittiler. Gün yavaş yavaş döndü. Köpeklerin havlamaları kesilince orman hayvanları gizlendikleri yerlerden birer birer çıktılar. Kısa zamanda orman eski yaşamına döndü.”(BT,s.19).

Cesur Alabaş adlı hikâyede av köpeği Alabaş’a şehrin güvenli bir yer olmadığını anlatıyor.

“Şehirde insanlar bu sokak köpeklerinden bıkınca onlara et içinde zehir atarlar. Aman aklında olsun. Şehre inince herkesin verdiği yemeği yeme!”(CA,s.17).

Dağ Keçisi Çevik adlı hikâyede kayalıklardan inerken kartalların saldırısına uğrayan Çevik anne ve babasını görene kadar kendini güvende hissetmiyor.

“...Her biri bir şey söylüyordu. Çevik bunların hiçbirini duymuyordu. Dudakları susuzluktan kurumuştu. Dili ağzının içinde dönmüyordu artık. Hiç konuşamıyordu. Annesiyle babasını başucunda görünce ferahladı. Gözlerindeki korku silindi.”(DKÇ,s.15).

Aynı hikâyede Çevik insanların konuşmasında artık yaşadıkları ormanın milli park olacağını, onlar için güvenli bir alan olacağını arkadaşlarına müjdeliyor.

“ ‘Ağıl sahibinden duydum,’ dedi. ‘Bu ormanı devlet korusu yapmışlar. Artık bu koruya keçi giremeyecek. Avcı da giremeyecek. Odun kesenler de giremeyecek. Ateş yakılmayacak.’

‘Desene artık korku yaşamayacağız.’”(DKÇ,s.30).

Hacı Baba Leylek adlı hikâyede köylüler Süleyman Dayı’ya çok güveniyor, o ne derse çıkacağına inanıyor.

“Süleyman Dayı’nın söyledikleri hep çıkardı. Leyleklerin bugün geleceğini söyleyince etrafındaki meraklılar çoğaldı.”(HBL,s.4).

Yine aynı hikâyede söyledikleriyle bütün köyün güvenini kazanan Süleyman Dayı’dan bahsediliyor.

“ ‘Kuzum Ali Emmi, bize bağırsak ver.’

‘Ne yapacaksınız bağırsağı, bacaksızlar?’

‘Leyleklere vereceğiz.’

‘Leylekler bağırsak yer mi ki?’

‘Yermiş, Süleyman Dayı dedi.’

‘O dediyse doğrudur. Onun bilmediği yoktur. Alın öyleyse...’”(HBL,s.10-11).

Karınca Memleketi adlı hikâyede dişi karınca yuva kurmak için güvenilir bir yer buluyor.

“ ‘İşte!’ dedi. ‘Bu sınır taşı tam istediğim yer. Yuvamı bunun altına yapmalıyım. Ne su basar, ne kirpi dadanır. Yem bol. Su yakında. İşçilerim her türlü yiyeceği buralarda bulur. Bu yuva bölgenin en büyük, en işlek sarayı olur.’”(KM,s.4).

Aynı hikâyede karıncalar kendilerini güvende hissetmek için yeni bir yuva daha açarak, saldırılardan korunmayı amaçlıyor.

“ ‘Biz yuvamızdan memnunuz, yeni yuva istemiyoruz.’

‘Bu yuva bizim olmayacak.’

‘Peki kimin olacak?’

‘Amazon saldırısına uğrarsak, bu yuva yalancı bir yuva olacak. Amazonları oraya çekip aldatacağız.’”(KM,s.28).

Kavgacı Çil Horoz adlı hikâyede tavuk yavrularına sahipleri Mehmet’i güvenilir biri olarak tanıtıyor.

“Gurkkgurkkk! Gelin yavrularım. Gelin kanatlarımın altına.İşte bu gördüğünüz Mehmet’tir.İyi çocuktur. Size ondan kötülük gelmez...”(KÇH,s.6).

Aynı hikâyede kümeden kaçan horoz dışarıda kendini güvende hissetmiyor.

“Artık özgürdü. Evet özgürdü ama etrafını da korku sarmıştı. Daha bir dakika önce kendi kümesinde, etrafı kapalı bir yerdeydi. Oraya ne tilki girebilirdi, ne de başka bir düşman... Halbuki şimdi dört tarafı açıktı.Kim bilir belki de bir adım ötede düşma ona pusu kurmuştu.”(KÇH,s.14-15).

Ormanın Boz Ayısı adlı hikâyede kış uykusuna yatmaya hazırlanan ayılar yuvalarını kendileri için daha güvenli bir hale getiriyorlar.

“Boz Ayı ine girdikten sonra etrafını yapraklar, yosunlar, dallarla kapamış, eşi de inin kapısını belirsiz hale getirmişti. Dışarıdan bakanlar burada tam iki tane kocaman ayının kış uykusuna yattığını anlamazlar, anlasalar bile onları bulamazlardı.”(OBA,s.23).

Yaramaz Sincap adlı hikâyede anne sincap tehlikede kaçmak için yuvasını daha güvenli hale getiriyor.

“Anne evin kapısını beğemedi biraz açmak için öğleye dek kovuğu kemirdi durdu. Bir de yan taraftan pencere açmak gerekiyordu. Hem, evin ayrıca gizli bir çıkış kapısı olmalıydı. Öyle ya bir gün bir tehlikeyle karşılaşarlarsa evden nasıl kaçarlardı?”(YS,s.4).

Güvenilir olmak aslında ‘doğruluk’ değeriyle iç içe olan ama farklı yönleri de kapsayan bir değerdir. Güvenilir olan kişi hem dürüstlükten ayrılmaz hem de verilen görevleri zamanında yerine getirir. Bu değeri sadece kişilik özelliği olarak değil, bir yerin güvenilir olması, orada bulunmaktan rahatsızlık duymama olarak da yorumlayabiliriz ki hikâyelerin genelinde de bu şekilde işlenmiştir.

4.1.5.Hedef Belirleme Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Hedef belirleme değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaçar kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 11. Hayvan Hikâyeleri Setinde Hedef Belirleme Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	-
Akıllı Karakaçan	1
Al Atım	1
Alnikara koç	-
Baba Hindi	1
Boz Tavşan	2
Cesur Alabaş	-
Çakır Mandam	1
Çalışkan Arılar	1
Dağ Keçisi Çevik	-
Göklerin Kralı	2
Hacı Baba Leylek	1
Karınca Memleketi	2
Kavgacı Çil Horoz	3
Kurnaz Tilki	1
Kurt Ailesi	-
Ormanın Boz Ayısı	1
Paytak Kardeş	1
Sarı İnek	-
Yaramaz Sincap	-

Tablo 11’de görüldüğü gibi hedef belirleme değerine 18 ifade ile değinilmiştir. En çok yer aldığı hikâyeye ise Kavgacı Çil Horoz adlı hikâyedir.

Akıllı karakaçan adlı hikâyede eşeğine binerek kasabaya gidecek olan Ali Dayı'nın hedefinden bahsediliyor.

" 'Semer rahat olmuş, eline sağlık oğul,' dedi. 'Karakaçan da beni sarsmadan yürür, kasabaya tez ulaşırsak, keyfime diyecek olmaz. İşler sana emanet, ortalığa göz kulak ol. Allahısmarladık,' diyerek yola çıktı."(AK,s.18).

Al Atım adlı hikâyede süttten kesilmesi için annesinden ayrılan tayın hedef belirlemesinden bahsediliyor.

"İşte o zaman Ateş'in içinde bir isyan duygusu belirdi. Artık çitlerin arkasına geçmek, annesine kavuşmak istiyordu. Çayırdaki dört döndü. Çiti aşacak yer aradı."(AA,s.10).

Baba Hindi adlı hikâyede yılan, hindinin gözlerine bakarak onu büyüleyip, amacına ulaşmak istiyor.

"Tam bu sırada Kaptan'ın bir hışımla gelip yılanın başına dikildiği görüldü... Yılan, Kaptan'ı serseme çevirmek, onu başından savmak, asıl düşündüğünü yapmak istiyordu."(BH,s.29).

Boz Tavşan adlı hikâyede yeni bir yuva kurmak için yola çıkacak olan tavşanlara Boz Tavşan hedeflerini anlatıyor.

"Boz Tavşan uzakta görünen yeşilliği eşine, yavrularına gösterdi. Sonra: Şimdi çil yavrusu gibi dağılıcağız. Herkes kendi başının çaresine bakacak. Sağa sola sapmadan doğru yeşil yere koşacağız. Vurulan vurulur, kalan kalır. Orada birleşir, gerisini sonra düşünürüz."(BT,s.15).

Aynı hikâyede tavşan arkadaşlarına av köpeklerinin yaklaşmasından dolayı hedeflerini anlatıyor.

"...Köpeklerin havlamaları kesilinceye dek ortalıkta görünmeyeceksiniz. Sonra yine sağ kalanlar bu yuvaya döner. Şimdi marşşş!"(BT,s.18).

Çakır Mandam adlı hikâyede sıcaktan çok bunalan Manda'nın serinledikten sonra ki planlarından bahsediyor.

"Biraz serinlesin, sudan çıkıp harmana kendisi gidecek, düvene koşulacak, Ali Dayı'nın harmanını bir saat içinde kaldıracaktı."(ÇM,s.11).

Çalışkan Arılar adlı hikâyede Acar adlı işçi arının arıbeyi savaşındaki hedeflerinden bahsediliyor.

"Acar işte bu işçi arıların elebaşlığını yapan ve Tülkanat'ı destekleyen bir işçi arıydı. Kendini sevenleri toplamış, Tülkanat'ın etrafına getirmişti.

İstiyordu ki, savaşı yine Tülkanat kazansın ve hep birlikte bu kovanda kalsınlar.”(ÇA,s.5-6).

Göklerin Kralı adlı hikâyede yuvada aç bekleyen yavrularına yemek götürmek isteyen kartal, gördüğü kıpırdanmaya hedeflenerek onu avlamak istiyor.

“İşte,’ dedi. ‘Kapana yakalanmış bir yaban horozu, ama ben kapandan da av kaldırabilirim.’

Hızla indi, pençelerini ava geçirdi.. Güçlü kanatlarını çırpıtı. Yakaladığı avla tekrar havalanmak istedi.”(GK,s.10).

Aynı hikâyede üzüntüden zayıf düşen kartal kurtulması için güçlü olması gerektiğini düşünüyor ve hedefine göre davranmaya başlıyor.

“Anne kartal yeniden ümide kapıldı. Kafesin içinde kanatlarını açabildiği kadar gerindi. Akşamdan kalan yemleri iştahla yedi. Kendisine çekidüzen verdi. Güçlü olmanın gerektiğine inanmıştı. Evet buradan kaçmak ve özgürlüğüne kavuşmak için güçlü olmak gerekiyordu.”(GK,s.21).

Hacı Baba Leylek adlı hikâyede göç etme vakti gelen leyleğin hedefinden bahsediliyor.

“Acar sürünün başındaydı. Bu yolları, sanki yıllardır geçmiş bir kılavuz gibi biliyor, hiç zorluk çekmiyordu. Bütün isteği denizi görmektir. Gök mavi, yer mavi... İki mavi arasında uçmak hoş olacaktı.”(HBL,s.29).

Karıca Memleketi adlı hikâyede dişi karıncanın hedefleri anlatılıyor.

“Dişi karınca yeni bir yuva kurmaya karar verdi. Amacı, daha uzaklara gidip, önce verimli bölgeler aramak; yiyeceği, içeceği bol bir yer seçip büyük bir ‘Karınca Cumhuriyeti’ kurmaktır.”(KM,s.3).

Aynı hikâyede yuva başkanı karınca işçilerine yeni hedeflerini anlatıyor.

“İsteğinizle yuvanın başkanı oluyorum. Beni dinleyin. Şu sırada hepimiz işinizi bırakın, meşeye gideceksiniz. Yeni çıkan yavrulara bol bol yiyecek getireceğiz.”(KM,s.11).

Kavgacı Çil Horoz adlı hikâyede Koca Horoz’un civcivleri yemeğe çağırmadaki amacı anlatılmaktadır.

“Koca Horoz da onları bulduğu yemeğe çağırıyordu. Ama asıl maksadı, bu yavrular arasında kendi gibi kaç horoz var, onu anlamaktı. Ah şunların arasında kendi gibi Denizli horozu çıksa... Ne iyi olacak.”(KÇH,s.9).

Aynı hikâyede Çil Horoz kendini güven altına almak için yapması gerekenleri belirliyor.

“Dibi delik meşe ağaçlarını aradı. Tehlike anında saklanabileceği her yeri tasarladı. Yoları öğrendi. Bundan sonra yerde kalmanın tehlikelerini düşündü. Onun için en iyisi bir ağaç üstüne çıkmak, gerekirse sincaplarla ahbaplık kurmaktı.”(KÇH,s.18).

Yine aynı hikâyede yuvadan kaçan Çil'in hedefleri sıralanıyor.

“Kınalı Amca ben çiftlikten kaçtım. Senin gibi yaban olmaya karar verdim. İzin verirsen yuvada kalacağım. İşlerini göreceğim. Burada büyümek, yaşamak istiyorum.”(KÇH,s.24).

Kurnaz Tilki adlı hikâyede kandırdığı orman hayvanlarının kendisini öldürmeye geldiğini anlayan Tilki'nin hedefinden bahsediliyor.

“...Hemen böğürtlenin altından çıktı. Boz aynın yuvasına doğru çalılar altından, kayaların arasından koşarak geçti. Amacı dere boyunu tutmak, sonra gizli geçitten geçerek bu ormandan kaçmaktı.”(KT,s.26).

Ormanın Boz Ayısı adlı hikâyede hedeflerindeki bala ulaşmak için ayıların neler yaşadığı anlatılarak hedef belirlemeye dikkat çekilmiştir.

“Güneş öylesine yakıyordu ki sormayın. Ayıların bir anda ağızları açıldı. Dilleri iki karış dışarı çıktı. Oflaya puflyaya yürüdüler. Çünkü ileride tam iki kazan bal vardı.” (OBA,s.12).

Paytak Kardeş adlı hikâyede evcil ördeğin verdiği kararlar ve yeni hedefleri anlatılıyor.

“Gözlerini ovuşturdu. Artık karar vermişti. Kardeşleri gibi, hatta onlardan daha acar bir ördek olacaktı. Onun için böğürtlenin dibinden çıkmadan kendi kendine düşündü. Sonunda:

‘Benim yerim göldür,’ dedi. ‘Göle gitmeliyim, gölün kenarına kendime bir yuva yapmalıyım. Orada belki adam olurum.’”(PK,s.20).

Başarılı bir hayat için, önümüzü görebilmemiz için bazı amaçlarımız olması ve bu hedefleri gerçekleştirebilecek planlarımızın olması gerekmektedir. Değer, hikâyelerde genellikle ulaşılmak istenen yer, yaşanmak istenen bir durum olarak işlenmiştir. Bu değerın sağlayacağı en büyük yarar ise daha hayatlarının başında olan çocukların hedef belirlendiğinde başarıya daha kolay ulaşılacağıdır. Yani ulaşmak istediğimiz şeye belirli bir süreci de kapsayan hedef belirleyerek

yaklaşırsak, başarı kaçınılmaz olacaktır. Özellikle okul başarısında motivasyona fazlasıyla ihtiyacı olan çocuklara hedef belirleme kişilik özelliği oldukça faydalı olacaktır.

4.1.6.Kanaatkârlık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Kanaatkârlık değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaçar kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 12. Hayvan Hikâyeleri Setinde Kanaatkârlık Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	-
Akıllı Karakağan	-
Al Atım	-
Alınkara koç	1
Baba Hindi	-
Boz Tavşan	-
Cesur Alabaş	1
Çakır Mandam	-
Çalışkan Arılar	-
Dağ Keçisi Çevik	-
Göklerin Kralı	-
Hacı Baba Leylek	-
Karınca Memleketi	-
Kavgacı Çil Horoz	-
Kurnaz Tilki	-
Kurt Ailesi	-
Ormanın Boz Ayısı	-
Paytak Kardeş	-
Sarı İnek	-
Yaramaz Sincap	-

Tablo 12'de de görüldüğü gibi kanaatkârlık değerine2 ifade ile değinilmiştir. Alınkara Koç ve Cesur Alabaş adlı hikâyelerde birer ifade dışında yer verilmemiştir. Kanaatkârlık genellikle hikâyelerde elindekiyle mutlu olmak, yetinmek olarak verilmiştir.

Alınkara Koç adlı hikâyede sürüden ayrılmak isteyen oğluna koç, sürünün kurallarına kanaat etmesi gerektiğini açıklıyor.

“Sürünün koç başı olduğun için sana danışacaklarım var.”

‘Ben seçilmek istemiyorum.’

‘Bu senin elinde değil oğul. Bizim yaşamızda seçilmek var.’(AK,s.7).

Seyyar (2003) kanaatkârlığı elinde bulunan ileyetinme, verilen nimetlerden razı olma, az ya da çok rızkı mübarek sayma, israftan veihtirastan kaçınma olarak tanımlamıştır. Ayrıca kanaatkâr insanların, zenginleşmeyiistemekle birlikte artan ya da azalan serveti hiçbir zaman manevi değerlerin üstündetutmayacaklarını ifade etmiştir. Cesur Alabaş adlı hikâyede de günlerdir ağıldan çıkamayan çobanın kanaatkarlığına dikkat çekilmiştir.

“Çok şükür otu, samanı vardı. Yakacağı da vardı. Tuzu, yağı, azığı da vardı. Onun korkusu açlık yada susuzluk değildi.”(CA,s.4).

Toplumumuzun geleceği ve huzurlu bir yaşam için, elindeki ile yetinmeyi fakat yetinirken de daha fazlası için çalışmayı hiçbir zaman bırakmamayı ifade eden kanaatkârlık değerinin kazandırılmasına büyük ihtiyaç vardır.

4.1.7.Kararlılık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Kararlılık değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaçar kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 13. Hayvan Hikâyeleri Setinde Kararlılık Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	F
Ak Güvercin	-
Akıllı Karakaçan	-
Al Atım	2
Alınkara koç	1
Baba Hindi	-
Boz Tavşan	-
Cesur Alabaş	-
Çakır Mandam	-
Çalışkan Arılar	1
Dağ Keçisi Çevik	1
Göklerin Kralı	-
Hacı Baba Leylek	1
Karınca Memleketi	1
Kavgacı Çil Horoz	1
Kurnaz Tilki	1
Kurt Ailesi	-
Ormanın Boz Ayısı	-
Paytak Kardeş	-
Sarı İnek	-
Yaramaz Sincap	-

Tablo 13’de de görüldüğü gibi kararlılık değerine 10 ifade ile yer verilmiştir. En çok değinen hikâye ise Al Atım ve Karınca Memleketi adlı hikâyelerdir. Değer genellikle

istediği yaşama kavuşmak için hayvanların gösterdiği azim ve kararlılık olarak verilmiştir.

Al Atım adlı hikâyede çiti aşmak isteyen Ateş'in kararlı bir şekilde atladığı anlatılıyor.

*"Koş koş atlarsın! Koş atlarsın!" diyordu.
Bu sese uydu. Tekrar geri çekildi. Hız aldı... Bir kez daha içini yokladı.
Evet içinden bir ses ona:
'Atla, atla!' diyordu. Bu sese uyararak bütün gücünü toplayıp, bir kuş gibi uçtu."(AA,s.11).*

Aynı hikâyede atları yarıştıran iki kişi etraftakilerin ısrarına rağmen kararlılıkla yerlerini değiştirmiyorlar.

"Etrafta yarışı seyredenler iç çizgiye Ateş'in geçmesi gerektiğini söylediler. Ama Ahmet buraya daha önce kendisinin geçtiğini söyleyerek yerini Ali'ye bırakmadı."(AA,s.23).

Alınkara Koç adlı hikâyede hayvanların tüm uyarılarına rağmen domuzlar kararlılıkla mısır yemekten vazgeçmiyorlar.

*"Orman hayvanları toplanarak domuzların bu işten vazgeçmeleri için karar aldılar. Bu kararlarını domuzlara bildirdiler. Ama domuzlar nuh diyor, peygamber demiyorlardı.
'Biz mısırı çok severiz, yiyeceğiz.'
'Sizin yüzünüzden insanlar sürek avına çıkıyor, biz de kırılıyoruz.'
'Ne yapalım? Ormanı beğenmiyorsanız başka yere gidin.'"(AK,s.24).*

Çalışkan Arılar adlı hikâyede dişi arı kararlarına uymak için ant içiyor.

"Tülkanat yuvadan içeri girdi. Yeni oğul verinceye dek bir daha çıkmamak için kendi kendine ant içti."(ÇA,s.19).

Dağ Keçisi Çevik adlı hikâyede Çevik'in kararlarına uymadaki ısrarı ve azmi anlatılmıştır.

"Anne ve babasının uyuduğu sırada erkenden uyanmış ve akşamdan verdiği kararla yola çıkmıştı. Acelesi vardı. Arkasına bakmadan yürüyordu. Bu yürümek değil koşmaktı. Gerçekten soluk soluğa tepedeki kayalıklara bir an önce çıkmak için acele ediyordu."(DKÇ,s.4).

Hacı Baba Leylek adlı hikâyede Acar amacına ulaşmak için kararlı şekilde yola devam etmek istiyor, diğer leyleklerin isteklerini pek umursamıyor.

"...Daha kuzeyden gelen sürüler, bu göl kenarında bir hafta kadar dinlenmek, besin almak istiyorlardı. Ama bizim Acar'ın hırçın davranışları karşısında onun sözünden çıkamadılar. Tekrar havalanarak yollarına devam ettiler. Ne zaman kki, Koca Toros'ları aştılar, uzaktan Akdeniz bütün maviliğiyle görüldü, işte o an Acar'ın sevincinin sonu yoktu."(HBL,s.29).

Karınca Memleketi adlı hikâyede dişi karıncanın güvenli, yeni bir yuva kurmadaki kararlılığı anlatılıyor.

“Dişî karınca yeni bir yuva kurmaya karar verdi. Amacı, daha uzaklara gidip, önce verimli bölgeler aramak; yiyeceği, içeceği bol bir yer seçip büyük bir ‘Karınca Cumhuriyeti’ kurmaktı.”(KM,s.3).

Aynı hikâyede Amazon baskınına karşı gelmek isteyen yuvabaşı eğer yeni işçi arılar yumurtlanırsa bunu yapabileceğini kararlı şekilde ifade ediyor.

“ ‘Amazon baskını olmasın. Onlara karşı gelinir mi hiç?’

‘İşçi arım olursa ben gelirim.’

‘Siz bana işçi karınca verirseniz göreceksiniz.’

‘O halde yarın gece sana işçi karınca yumurtlayacağım.’”(KM,s.17).

Kavgacı Çil Horoz adlı hikâyede Çil kararlılıkla yaban horozunun evinde kalmak istiyor.

“ ‘Kınalı Amca ben çiftlikten kaçtım. Senin gibi yaban olmaya karar verdim. İzin verirsen yuvada kalacağım. İşlerini göreceğim. Burada büyümek, yaşamak istiyorum.’

‘Hiçbir yere gidemem ben, burada oturacak, gerekirse burada öleceğim.’”(KÇH,s.24-25).

Kurnaz Tilki adlı hikâyede sincapları kandıran tilkiye ders vermek isteyen sincaplar, O’nu palamut yağmuruna tutarlar, tilki bu durumun hemen sonlanacağını sansa da sincaplar kararlıdır ve peşini bırakmazlar.

“...Ama sincaplar da tilkinin peşini bırakmadılar. Daldan dala ağaçtan ağaca sanki bir kuş gibi uçtular. Her yetiştikleri yerde onu tekrar palamut yağmuruna tuttular.”(KT,s.22-23).

Kararlı insanlar amaçlarını gerçekleştiren ve dolayısıyla da kendine güvenen insanlardır. Kararlılık değeri hikâyelerde de bu tanımlara uygun olarak genellikle mutlu sona ulaşmak için sabretmek, azimle çalışmak olarak kullanılmıştır.

4.1.8.Merhamet Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Merhamet değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaçar kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 14. Hayvan Hikâyeleri Setinde Merhamet Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	1
Akıllı Karakaçan	1
Al Atım	3
Alnikara koç	-
Baba Hindi	1
Boz Tavşan	4
Cesur Alabaş	-
Çakır Mandam	1
Çalışkan Arılar	-
Dağ Keçisi Çevik	-
Göklerin Kralı	4
Hacı Baba Leylek	1
Karınca Memleketi	-
Kavgacı Çil Horoz	-
Kurnaz Tilki	-
Kurt Ailesi	1
Ormanın Boz Ayısı	-
Paytak Kardeş	-
Sarı İnek	1
Yaramaz Sincap	2

Tablo 14’de de görüldüğü gibi merhamet değerine 20 ifade ile yer verilmiştir. En çok değinen hikâyeler ise Göklerin Kralı ve Boz Tavşan adlı hikâyelerdir. Merhamet bazen bir annenin çocuğuna olan sevgisiyle bazen de insanlar ile hayvanlar arasındaki ilişkilerde işlenmiştir.

Ak Güvercin adlı hikâyede yaralı kuşu gören çocuk ona çok acıyarak bakımını üstlenmek istiyor.

“ *Buna ne olmuş amcacığım?*
‘Sorma Tonguç, sorma. Akkanat yaralı ne yapacağız bilmem.’
‘Kanadı kırılmış artık uçamaz, baksan bakılmaz, satsan satılmaz.
Deminden beri Ali’yle onu düşünüyorduk. Ali ‘Ölünceye dek bakalım,’
diyor’
‘Bakmalısınız ya amcacığım.’
‘Bu kadar işin içinde bir de yaralı güvercine kim bakar?’
‘Öyleyse onu bana verirsiniz, ben bakarım.’”(AG,s.5).

Akıllı Karakaçan adlı hikâyede merhametsiz hırsızların eşeğe davranışı ve insanların onlara tepkisi verilmiştir.

“*Arkadaşının inmesiyle eşeğe kendisi bindi. Eşeği çalan asıl bu hırsızdı.*
Daha sert davranıyor, dizginleri çok sıkı tutarak, hayvanı korkutmak için
boyuna kamçılıyordu.
Seyredenler bağırdılar:
‘Hayvana eziyet etme, insafsız...’”(AKK,s.26).

Al Atım adlı hikâyede yeni doğan taya karşı Seyis Ali'nin gösterdiği merhametten bahsediliyor.

“Yavru henüz güçsüzdü. Otların üzerine uzanmış yatıyordu. Üşümüş olmalı ki titriyordu. Bir ara ayağa kalkmak istedi. Dizlerini büktü ama başaramadı. Onu görenler güldüler. Ali hemen Ceylan'ın yanına giderek yavruyu kucakladı. Temiz bir battaniyeye sardı. Eliyle başını, boynunu okşadı.”(AA,s.3).

Aynı hikâyede Ali'nin anne sütünden kesilen ata gösterdiği merhametten bahsediliyor.

*“O gün veteriner Ali'ye:
'Ateş'i anne sütünden kesme zamanı geldi. Bu akşam çayır dönüşü onu ayır,' demişti. Ali bu işe çok üzüldü. Ama ne yapsın? Bu Ateş'in iyiliği içindi.”(AA,s.9).*

Yine aynı hikâyede huysuzluk yapan Ateş yüzünden tehlikeye düşen sahibi, her şeye rağmen atının bakışlarını görünce yine de çok merhametli davranıyor.

“...Adam o zaman yanında duran atına baktı. Ateş, baş ucuna dek gelmiş, parlak kestane gözlerini onun üzerine dikmişti. Sanki 'Beni başıyla, bir daha ürkeklik göstermeyeceğim,' der gibiydi. Adam, boynuna sarıldı. Onu alnından öptü. İkisinin de gözleri yaş dolmuştu. Hem Ateş hem sahibi, ikisi de ağlıyordu.”(AA,s.31).

Baba Hindi adlı hikâyede kavgaya tutuşan iki hindiye sahipleri merhamet ederek ayırıp, yaralarını sarıyor.

“...Bereket versin ki çiftlik sahibinin oğlu Ali kavgacıları uzaktan gördü de, ikisini ölümden kurtardı. Kaptan kucakta, sürü çocuğun arkasında avludan içeri girdiler. Ali'nin amacı Kaptan'ın yaralarını sarmak, ilaçlamak, kanatlarını yağlamaktı...”(BH,s.20).

Boz Tavşan adlı hikâyede yanma tehlikesiyle karşıya kalan hayvanlara Boz Tavşan merhamet ederek yuvasına sığdırmaya çalışıyor.

*“‘Çok musunuz?’ diye sordu. ‘Kaç kişi varsınız?’
Şöyle etrafını gözledi. Epeyce vardılar. Ama tavşanın da yuvası tavşan yuvalarının en büyüğüydü. Belki bir saray kadar büyük değildi ama hepsini de alırdı.”(BT,s.10).*

Aynı hikâyede avcının yakaladığı tavşanın korkmasına ve kalbinin pır pır atmasına avcı merhamet ediyor ve onu rahatlatacak sözler söylüyor.

*“ ‘Korkma yavrucuğum, korkma,’ dedi. ‘Sana bir fenalığım dokunmayacak. Ben tavşanları severim.’
Boz tavşan, adamın davranışından iyi niyetini anlamış, iyi niyetini anlamı, yüreciğine serin sular sepilmişti...”(BT,s.22).*

Aynı hikâyede avcı yemleri tükenen kümesteki tavşanlara merhamet göstererek, çocuklarından onları bol bol beslemelerini istiyor.

*“ ‘Biraz lahana yaprağı getir,’ dedi. ‘Bak su kaplarında su kalmamış, bu nasıl tavşan sevmek? Yemlikleri de boşalmış.’
‘Çok yiyorlar babacığım durmadan yiyorlar.’
‘Siz de durmadan yiyecek koyarsınız olur biter.’”(BT,s.25).*

Yine aynı hikâyede kümesten kaçan tavşanı vurmaya isteyenlere çocuklar karşı çıkarak, merhamet ediyor.

*“Dışarıda tavşanın koştuğunu görenler. ‘Tututn!’ diye bağırıyordu. Bu sırada yakın evlerden birinden bir adam çıktı. Elinde tüfek vardı. Tüfeği gören çocuklar avazları çıktığı kadar; ‘Sakın vurma!’ diye bağıldılar.”
(BT,s.29).*

Çakır Mandam adlı hikâyede suya girmek isteyen çocuk mandaya taş atınca diğer arkadaşları ona göre daha merhametli davranıyor.

*“...Elindeki taşı mandaya attı. Manda yine de hiç kıılmadı. Taş, mandanın az ötesinden suya düştü. Çocuklardan biri taş atana kızdı:
‘Neden taş atıyorsun hayvana?’
‘Neden atmayacakmışım?’
‘Yazık değil mi?’
‘Ama o beni geçen gün kovaladı.’
‘Kovalarya. Çalılahayvanı nedendürttün?’
‘Dürttümişte.’
‘Dürtme. Çakır’a bir şey yapmazsan o da sana bir şey yapmaz.’”(ÇM,s.6-7).*

Göklerin Kralı adlı hikâyede merhamet değeri bir annenin yavrularına karşı sevgisiyle işlenmiştir.

*“ ‘Yavrular aç,’ dedi. ‘Biz hala boşuna gevezelik ediyoruz.’
‘Kilerde yiyecek yok mu?’
‘Hiçbir şey yok.’
‘Dün getirdiğim tavşanla keklükleri yediniz mi?’
‘Tabii.’”(GK,s.7).*

Aynı hikâyede baba kartalın eşi ve çocuklarına karşı sevgi ve merhametinden bahsediliyor.

“Kanadının ucuyla yavrularını okşadı. Eşine de:

‘Sen yuvada kal. Ben karnımı doyurmadan ilk avı size getiririm.’”(GK,s.8).

Yine aynı hikâyede baba kartalın yavrularına karşı merhametinden bahsediliyor.

“Yavrular yeniden açlıklarını belirten çığlıklar attılar. Babalarının kanatları altına sokuluyor, sarı gagalarını onun ağzına doğru uzatıyorlardı. Baba yavrularının çığlıklarına dayanamadı. Bir süre daha

uzakları seyretti. Keskin gözleriyle eşini aradı. Sonunda ana kartalı aramaya karar verdi.”(GK,s.13).

Hacı Baba Leylek adlı hikâyede çocukların göç ederek gelen leyleklere karşı merhametinden bahsedilmiştir.

“...Tabi leylekler takırtıyı kesti. Tek bacakları üstünde dikilerek başlarını gövdelerine çektiler. Boyunlarını kıstılar. Onların bu durumu çocukların bile içine dokundu. Soğuktan zavallılar yem aramaya da gidemiyorlardı. Sanki geldiklerine pişman olmuşlardı.”(HBL,s.8).

Kurt Ailesi adlı hikâyede küçük bir bebeği yangından kurtaran kurtun düşünceleriyle de merhamet değerine dikkat çekilmiştir.

“ ‘İnsanoğlunu kurtardım.’ dedi. ‘Küçük bir yavruydu, annesine verdim.’ ‘Dişlemedin mi onu?’ ‘Çileden çıkmış değilim’ dedi.’ Bana öyle öğrettin. Bir kurt çileden çıkmadıkça insan kanına dil sürmez. Ben de dil sürmedim.”(KA,s.28).

Sarı İnek adlı hikâyede merhamet değeri hayvana karşı merhamet olarak işlenmiştir.

“ Sarıkız’ı yanımıza aldık iyi etmedik. Hava bozacak, keşke sen gelmeseydin. Hayvanın yavrulama zamanı yaklaştı. Üşütürsek yazık olur.’... ‘Ormana varınca çulu üzerine atarız.”(Sİ,s.18).

Yaramaz Sincap adlı hikâyede ise yaramazlık yaparak ağaçtan düşen sincap yavrusuna annesinin gösterdiği merhametten bahsediliyor. Annesi sincaba çok kızmış olmasına rağmen uyanınca yemesi için baş ucuna sevdiği yiyeceklerden bırakıyor.

Merhameti aslında sevginin kapsamında bir değer olarak da görebiliriz. Merhamet, başka bir canlının zayıflığı, çektiği acı, kendini koruyamayışı ve içine düştüğü zor durum karşısında, sanki aynı durum kendi başımıza gelmiş gibi üzölmek ve bir şeyler yapma ihtiyacı duymaktır. Değer, hikâyelerde genellikle yaralı bir hayvana merhamet, annenin yavrusuna merhameti olarak verilmiştir.

4.1.9. Ölçölü Olmak Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Ölçölü olmak değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaçar kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 15. Hayvan Hikâyeleri Setinde Ölçülü Olmak Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	-
Akıllı Karakaçan	-
Al Atım	-
Alınkara koç	-
Baba Hindi	-
Boz Tavşan	-
Cesur Alabaş	1
Çakır Mandam	-
Çalışkan Arılar	-
Dağ Keçisi Çevik	-
Göklerin Kralı	-
Hacı Baba Leylek	-
Karınca Memleketi	-
Kavgacı Çil Horoz	-
Kurnaz Tilki	-
Kurt Ailesi	-
Ormanın Boz Ayısı	1
Paytak Kardeş	-
Sarı İnek	-
Yaramaz Sincap	-

Tablo 15’de de görüldüğü gibi değere 2 ifade ile yer verilmiş, Cesur Alabaş ve Ormanın Boz Ayısı adlı hikâyeler dışında ölçülü olmak değerinden bahsedilmemiştir. Bu hikâyelerde de sevgide, konuşmalarda ve davranışlarda ölçü olarak işlenmiştir.

Cesur Alabaş adlı hikâyede iki köpeğin arasında geçen konuşmada Alabaş adlı köpeğin gereğinden fazla sert konuşması yer almıştır.

“ ‘Kardeşimi arıyorum.’
 ‘Kimkardeşin?’
 ‘Sarı.’
 ‘Hangisarı?’
 ‘Ne bileyim ben? Benim bir kardeşim var, adı da Sarı.’
 ‘Bu şehirde Sarı adında bir çok köpek var. Nasıl bulursun sen kardeşini?’
 ‘Nasıl bulursam bulurum, tasası sana mı düştü?’
 Alabaş biraz sert konuşmuştu. Pişman olmuştu ama iş işten geçmişti...”(CA,s.25).

Ormanın Boz Ayısı adlı hikâyede ayının yavrularını severken fazla sert olmasıyla değere değinilmiştir.

“...İki yavruyu da kucakladı. Bağına bastı. Bunu gören eşi:
 ‘Dur,’ dedi. ‘Dur. Yavruları severken boğacaksın.’
 ‘Boğmam, boğmam korkma.’
 ‘Çok sıkıyorsun.’
 ‘Tabi sıkıcağım. Onlara gücümü göstermek isterim.’” (OBA,s.29).

4.1.10. Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sorumluluk değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaç kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 16. Hayvan Hikâyeleri Setinde Sorumluluk Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	2
Akıllı Karakaçan	2
Al Atım	-
Alnikara koç	-
Baba Hindi	-
Boz Tavşan	1
Cesur Alabaş	2
Çakır Mandam	-
Çalışkan Arılar	1
Dağ Keçisi Çevik	1
Göklerin Kralı	1
Hacı Baba Leylek	1
Karınca Memleketi	4
Kavgacı Çil Horoz	-
Kurnaz Tilki	-
Kurt Ailesi	1
Ormanın Boz Ayısı	-
Paytak Kardeş	1
Sarı İnek	-
Yaramaz Sincap	2

Tablo 16'da da görüldüğü gibi değere 19 ifade ile yer verilmiştir. En çok değinen hikaye ise Karınca Memleketi adlı hikâyedir. Değer bazen sorumluluk olarak örnek davranış oluşturan kişiler ile bazen ise aldığı sorumluluğu tam olarak yapamayan kişiler ile ters değer olarak verilmeye çalışılmıştır.

İncelenen hikâyelerdeki bulgulara paralel olarak Belet ve Deveci'nin 2008 yılındaki, "Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Bakımından İncelenmesi" adlı makalesine göre ise incelenen metinlerin 25'inde sorumluluk değerine yer verilmiştir.

Ayrıca Yaşaroğlu'nun 2013 yılında 'Hayat Bilgisi Dersi Kazanımlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi' adlı makalesinde, Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar, değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Kazanımlarda en fazla "sorumluluk" değerine yer verildiği tespit edilmiştir.

Ak Güvercin adlı hikâyede yaralı güvercini iyileştirme ve eşine de bakma sorumluluğunu amcası Tonguç'a veriyor.

“...Çünkü ikisini de Tonguç’a vereceğiz. Alsın götürsün. Madem ki babası cerrahdır, göstersiz sanatını Akkanat’ı iyi etsin.”(AG,s.8).

Aynı hikâyede kanadı iyileşince havalanan güvercinleri gören Tonguç kaçtıkalrını düşününce babası kuşların sorumluluklarının farkında hayvanlar olduğunu hatırlatıyor.

“ ‘Gittiler!’ dedi. ‘Hem de bir daha geri dönmemek üzere gittiler.’

Babası:

‘Merak etme,’ dedi. ‘Onlar gerçekten iyi cins güvercinlerse, yine gelirler. Haydi şimdi aşıya in. Sen üzerine düşeni yaptın.’”(AG,s.13).

Akıllı Karakaçan adlı hikâyede Ali Dayı’nın yaramaz sıpanın sorumluluğunu bir çobana vermesinden bahsediliyor.

“Bir gün Ali Dayı, Karakaçan’ı köy sürüsüne kattı. Çoban’a:

‘Karakaçan’a iyi bak,’ dedi. ‘Göz kulak ol, kaçırma.’”(AK,s.8).

Aynı hikâyede yine Ali Dayı eşeğini hanın bekçisine emanet ediyor.

“Oğul,’ dedi. ‘Al şu bahşişi. Benim Karakaçan’ımagözkulak ol. Biraz haşarıdır. İpini koparıp, kaçmasın.’”(AK,s.19).

Boz Tavşan adlı hikâyede sorumluluklarının bilincinde olmayan iki adamın ormanda çıkardığı yangınla değere dikkat çekilmiştir.

“İleride iki adam, ellerinde baltalar, ağaçları, çalıları, fundalıkları yarararak, kendilerine ormanda tarla açıyorlardı. Bir kenarda da küçük bir ateş yakmışlardı. Kuru çam dalları, yavaş yavaş, içten içten yanmaktaydı. Ateş neredeyse harlanmak üzereydi. Adamların niyeti kötü değildi belki ama dikkatsizdiler. Budanmış bir meşenin kuru dalları ateşe yakın, yanmak için bekliyordu. İşte bu sırada kuru çam pülükleri ateş aldı...”(BT,s.8).

Cesur Alabaş adlı hikâyede çoban köpeklerinin kurt saldırısı karşısında sorumluluklarını bilerek davranmasıyla da değere dikkat çekilmiştir.

“Ali arkasına döndüğü zaman oda bomboştı. Üç köpek yaydan atılmış bir ok gibi dışarıya fırlamışlardı. Kendisi de arkasından kapıyı kapayarak karanlık geceye daldı. Çomar bir sıçrayışta ağılın arka tarafını tutmuştu...”(CA,S.7).

Aynı hikâyede ağılın güvenliğinden sorumlu Alabaş, kardeşini bulmak için şehire giderken ağılı arkadaşına emanet ederek sorumluluğunu veriyor.

“Sağ ol Çomar. Ağıl sana emanet.’

‘Merak etme...’ (CA,s.20).

Çalışkan Arılar adlı hikâyede arkadaşlarını yeni bir yuvaya yerleştiren ve orada da sel felaketiyle karşılaşan arının sorumluluk duygusuyla üzülmüne yer verilmiştir.

“Birden yuvanın içi su doldu. Nereden geldiklerini anlamadıkları bir sel durmaksızın içeri sızdı. Arılar ne olduklarını şaşırdılar...Tülkanat için bütün güçlüklerini anlamış, ulusunu bu felakete kendi eliyle sürüklediği için de çok üzülmüştü.”(CA,s.23).

Dağ Keçisi Çevik adlı hikâyede evcil ve yaban keçilerin konuşmasında köpeklerin ve çobanın sorumluluklarından bahsedilmiştir.

“Ya avcılar sizin nerede olduğunuzu duyarlarsa, ya kurtlar?’

‘Bize ne avcılar ne de kurtlar dokunur. Kurtları köpek salmaz, avcıları da çoban.’(DKÇ,s.24).

Göklerin Kralı adlı hikâyede kafese kapatılan kartalı kurtarmak için kafesini kaçırın kartallar, taşıdıkları kafesin önemini farkederek, sorumluluklarını biliyorlar.

“Kafesin her an yere yaklaştığı hem de yavaş yavaş yakalştığı anlaşılıyordu. Kartallar ellerindeki değerli eşyanın hırpalanmasından sanki korkuyorlardı.”(GK,s.30).

Hacı Baba Leylek adlı hikâyede anne ve baba leyleğin sorumluluklarını yerine getirmesi anlatılıyor.

“Koca çınarın leylekleri üç tane kar gibi beyaz yumurta yaptılar. Leyleklerden biri yeme çıksa, öteki yuvada kalıyor, yumurtaların üstüne yatıyordu... Bazen erkeğin yuvaya yem getirdiği oluyordu...”(HBL,s.12).

Karınca Memleketi adlı hikâyede dişi karıncanın yumurtalarını koruma sorumluluğundan söz ediliyor.

“Dişi karınca birkaç saat içinde binlerce yumurta bırakmış, onları sarıp sarmalamış, etraflarını onarmış, çıkacak kurtçukları güven altına almıştı. O gece yorgunluktan nereye yattığını bilemedi. Ertesi gün yumurtalarını çevirdi. Başka böceklerin gelip bunları yememesi için üstlerini kapadı.”(KM,s.4-5).

Aynı hikâyede karınca yuvasına en az beş kışlık yetecek yemeğin kaynağını bulan işçi karıncaya yuvabaşı olma sorumluluğu veriliyor.

“Bütün yuva halkı kolbaşıyı alkışlarla kutladılar:

‘Yaşa kolbaşı! Seni yuvamıza başkan yapıyoruz.’ dediler. Yuvada başkan olmak her babayığitin yapabileceği bir iş değildi.”(KM,s.10).

Aynı hikâyede kış uykusuna hazırlanan karıncalar bütün sorumluluklarını yerine getirip, hepsi yuvaya giriyorlar. Sorumluluk sahibi yuvabaşı hiçbir eksik kalmadığını kontrol ettikten sonra kapıları kapatıyor.

"...Artık yuvanın hiçbir eksiği kalmamıştı. Yuvabaşı, güneş dağların ardına inerken yuvanın kapısına çıktı. Son karıncanın da yuvaya girmesini bekledi. Kapı nöbetçisi girenleri bir bir saymıştı. Son karınca da yuvaya girince yuvabaşının yanına geldi:

'Hiçbir eksiğimiz yoktur,' dedi. 'Tüm yuva nüfusu içeride.'

'İyice saydın mı?'

'Bir karınca saymakta hiç yanılmaz.'

'O halde sen de gir.'

Kapı nöbetçisi de içeri girdi. Arkasından yuvabaşı girdi."(KM,s.23-24).

Kurt Ailesi adlı hikâyede baba kurt yavrularına bir şeyler öğretme sorumluluğunu henüz yapamadığı için çok tedirgin oluyor.

"Benim de rahatım yok. Şunların ikisine de anlatmam gereken o kadar çok dersim var ki... Ama yazık işte, ikisi de uyuyor. Hiç olmazsa oğlan hasta olmasaydı, kaldırır havayı koklatırdım."(KA,s.5).

Paytak Kardeş adlı hikâyede yaban ördeği göçmen kuşların yaklaştığını görünce artık sorumluluğunu farkederek göç etmek zorunda olduğunu söylüyor.

"...Onların sürüsüne gölden yeni yeni ördekler katılıyordu. İkisi de sürüyü hasret dolu gözlerle seyrettiler.Artık ya birbirlerinden ayrılacak yada beraber göç edeceklerdi. Yeşilbaş:

'Ben artık sürüye katılıp göç etmek zorundayım dedi.'"(PK,s.29).

Yaramaz Sincap adlı hikâyede yeni eve taşınan ve çok yorgun olan aileyi koruma sorumluluğunda olan baba kendine göre bir tedbir alıyor.

"Baba ne olur olmaz diye kapının dibine yattı. Aanne ile yaramaz yavru daha dipte. O gece bir düşman gelip baskın yapsaydı, inanın ki hiçbiri sağ kurtulamazdı. Ölü gibi yatıp uyumuşlardı."(YS,s.5).

Aynı hikâyede yavru sincap defalarca uyarılmasına rağmen sorumluluğunu yine bırakıp habersiz evden çıkıyor.

"Ben eve haber bırakmalıyım,' dedi.

'Ne haberi?'

'Canım, annem babam merak etmesinler.'

'Aman Cingöz, sen de amma tuhafsin. Bırak şimdi bunları, çabuk ol geç kalıyoruz.'"(YS,s.19).

4.1.11.Sözünde Durmak Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sözünde durmak değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaçar kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 17. Hayvan Hikâyeleri Setinde Sözünde Durmak Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	1
Akıllı Karakaçan	-
Al Atım	1
Alnikara koç	2
Baba Hindi	-
Boz Tavşan	-
Cesur Alabaş	-
Çakır Mandam	-
Çalışkan Arılar	-
Dağ Keçisi Çevik	-
Göklerin Kralı	-
Hacı Baba Leylek	-
Karınca Memleketi	-
Kavgacı Çil Horoz	-
Kurnaz Tilki	-
Kurt Ailesi	1
Ormanın Boz Ayısı	-
Paytak Kardeş	1
Sarı İnek	-
Yaramaz Sincap	1

Tablo 17 'de de görüldüğü gibi değer hikayelerde7 ifade ile yer almıştır. En çok değinen hikâye ise Alnikara Koç'tur. Değer genellikle sözünde duran insanların zor durumlardan kurtulması, sözünde durmayanların ise sıkıntıya girmesi olarak işlenmiştir.

Ak Güvercin adlı hikâyede Tonguç, yaralanan güvercine yardım için doktor olan babasını eve erkenden gelmesi için aramıştır ve babasının sözünde durması da şu cümleyle verilmiştir;

"O akşam Tonguç'un babası eve gerçekten erken geldi. Güvercinin kanadına bakır bir tel sokarak alçıya aldı." (AG, s.10).

Yine aynı hikâyede yaralanan güvercini tedavi ettireceğine söz veren Tonguç akşam babsının gelmesiyle hemen tedaviye başlamıştır ve verdiği sözü tutmuş olmuştur.

Al Atım adlı hikâyede, çitlerin arkasını çok merak eden Ateş ve annesi arasındaki diyalogda sözünde durmak değerinde şu şekilde bahsedilmiştir;

“Zamanı gelince öğrenirsin.’

‘Peki anneciğim’

Ateş, annesine uzaklaşmayacağına dair söz vermişti ama çitlerin arkasında ne olduğunu merak ediyor, bu yemyeşil çayırlarda koşmak, ta uzaklara gitmek istiyordu.” (AA,s.7).

Alnikara Koç adlı hikâyede sözünde durmak değerine şu şekilde değinilmiştir;

“Sakın ağıldan bir yere çıkayım deme.’

‘Peki anneciğim.’

Yavru, annesine peki demişti ama niyeti hiç de öyle değildi...” (AK, s.6).

Yine aynı hikâyede yaban keçileriyle birlikte yaşayan Alnikara Koç onların yuvasında kalmanın karşılığında gündüz anne ve babaları ava gittiğinde yavru yaban keçilerine sahip çıkacağına söz verir ve çakalların saldırısından yavruları kurtararak sözünde durur.

Kurt Ailesi adlı hikâyede kurtların yuvasına gelip onları çıldırmakla korkutan çakala avdan gelince ona da pay ayıracıklarını söylerler ve gitmesini isterler. Çakalın gitme sözünde durması şu şekilde verilmiştir;

“Başüstüne kurtların başı! İşte gidiyorum.’

Çakal yavaşça yuvadan çıktı, uzaklaştı. Baba Kurt havayı koklayarak gitmesini bekledi. Sonra:

‘Gitti.’ Dedi.” (KA,s.11-12).

Paytak Kardeş adlı hikâyede küçük ördek yavrusu dışarılarda gezmek istediğini söyleyince annesi dışarıdaki tehlikeleri anlatır.Fakat ördek yavrusu sözünde durmaz.

“Ama küçük palaz annesini dinlemedi. Çünkü artık kümeste kalmaktan, bir kenara çekilip kapanmaktan artık bıkmıştı.” (PK, s.18).

Yaramaz Sincap adlı hikâyede ailesini dinlemeyerek evden çıkan ve başına bir sürü zorluk gelen sincabın pişmanlığı şu sözlerle anlatılmıştır;

“...Hakkın var babacığım. Sen olmasaydın şimdi ben yoktum. Sizi çok yordum...Bir daha sizi dinleyeceğim. Sizin sözünüzden hiç çıkmayacağım.” (YS,s.32).

4.2. Grup Değerleri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Araştırmaya konu olan değerlerden yedi tanesi grup değerlerindedir. Bunlar; kişiler arası ilişki, sabır, hoşgörü, doğruluk, saygı, sevgi ve sadakattir. Bu değerler ile ilgili hikâyelerde geçen ifadeler şu şekildedir.

4.2.1. Kişiler Arası İlişkiler Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Kişiler arası ilişkiler değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaçar kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tablosunda verilmiştir.

Tablo 18. Hayvan Hikâyeleri Setinde Kişiler Arası İlişkiler Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	F
Ak Güvercin	3
Akıllı Karakaçan	1
Al Atım	2
Alınkara koç	2
Baba Hindi	-
Boz Tavşan	2
Cesur Alabaş	-
Çakır Mandam	-
Çalışkan Arılar	1
Dağ Keçisi Çevik	1
Göklerin Kralı	-
Hacı Baba Leylek	-
Karınca Memleketi	1
Kavgacı Çil Horoz	1
Kurnaz Tilki	1
Kurt Ailesi	-
Ormanın Boz Ayısı	-
Paytak Kardeş	-
Sarı İnek	-
Yaramaz Sincap	1

Tablo 18’de de görüldüğü gibi kişiler arası ilişkiler değeri 16 ifade ile hikâyelerin çoğunda yer almıştır. En çok yer aldığı hikâye Ak Güvercin adlı hikâyedir. Hikâyelerin genelinde ise dostluk, yardımlaşma gibi değerlerle kişiler arası ilişkiler sezdirilmeye çalışılmıştır. Kurnaz Tilki adlı hikâyede ise kişiler arası olumsuz ilişkilere örnekler verilerek yine değere dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Ak Güvercin adlı hikâyede güvercinlerin kaçtığı sanarak kuzenin üzülmemesi için uğraşan bir çocuk anlatılıyor.

“Güvercinlerle konuşuyorum. Tonguç kafesi boş görünce kimbilir ne kadar üzülecek. Ben bunları şehre götüreceğim. Kuzenimin üzülmemesine gönlüm razı değil.”(AG,s.17).

Aynı hikâyede Ali'nin sınıf arkadaşlarının çiftlikte misafir edilerek onlara nasıl iyi davranıldığından bahsediliyor.

“Ertesi gün çiftlik yolculuğu çok rahat ve eğlenceli geçti. Çocuklar çiftlikte umduklarından daha iyi karşılandılar. Tonguç'un amcası çocuklara koruda bir öğle yemeği yedirdi. Ali ve arkadaşları da öğretmenleriyle birlikte onlara köyün görülecek yerlerini gezdirdiler. ...Çocuklar akşamüstü evlerine dönerken tonguç'a ayrı ayrı teşekkür ettiler ve güvercinlerinden ötürü de onu kutladılar.”(AG,s.24-25).

Akıllı Karakaçan adlı hikâyede eşiğin çiftlikteki diğer hayvanlarla arasındaki ilişkiden bahsedilmiştir.

“...Onun anırmalarını kimse susturamaz. Kocaman kulaklarını diker. Kara gözlerini iri iri açar...Başını yukarı kaldırarak arkadaşlarını rahatsız etmek için var gücüyle anırır...Onun sesini duyan ahırdaki bütün hayvanlar kulaklarını tıkar, önce kızgın kızgın bağırlarlar... Karakaçan onların kızgınlıklarını az bulur, sesini biraz daha yükselterek anırır.”(AKK,s.5).

Al Atım adlı hikâyede Ali'nin arkadaşı ile ilişkisine yer verilmiştir.

“Ali'nin Ahmet adında bir arkadaşı vardı. Ahmet, Ali'yi çekemez, sık sık onunla tartışır, yaptığı işleri beğenmez, kendisini daha üstün görürdü.”(AA,s.17).

Aynı hikâyede Ali ile Ahmet'in ilişkisine yine dikkat çekilmiştir.

*“ ‘Bu Ateş değil rüzgar.’
‘Rüzgar değil fırtına fırtına...’
Bu konuşmaları Ahmet de dinliyordu. Ali'yi ve Ateş'i kıskanmıştı. Söze karıştı:
‘Siz Ateş'i çok büyüttünüz. Ateş haranın hangi atıyla yarışa girse, hepsi onu geçer.’”(AA,s.21).*

Alnikara Koç adlı hikâyede evcil keçi Alnikara'ya dağ keçisinin iyi davranarak sahip çıkması anlatılıyor.

“ ‘Ormanımıza hoş geldin Alnikara,’ dedi. Böylece alnikara kendisine iyi bir eş, iyi bir arkadaş bulmuştu. Birlikte dağ keçisinin yuvasına gittiler. Ona ormanda nasıl yaşanabileceğini öğretiler. Uzak yakın bütün tehlikeleri nasıl seçeceğini anlattılar.”(DKÇ,s.16).

Aynı hikâyede domuzlar yüzünden insanların ormana ava geldikleri ve zarar verdikleri domuzlara anlatılıyor fakat domuzlar hiç de güzel bir cevap vermiyorlar.

*“Sizin yüzünüzden insanlar sürek avına çıkıyorlar, biz de kırılıyorz.’
‘Ne yapalım? Ormanı beğenmiyorsanız başka ormana gidin.’
Her seferinde domuzlar böyle yanıt vererek orman yasasını bozdular.
İnsanlar da günün birinde büyük bir sürek avı düzenlediler.”(AK,s.24).*

Boz Tavşan adlı hikâyede ormanda yangın çıktığını herkesten önce farkedenden tavşan, kendi canını kurtarmak yerine tüm arkadaşlarını durumdan haberdar etmek için koşturuyor.

“Alevler birden gökyüzüne yükseldi... Tavşan gerisi geriye koşmaya başladı. Yolu üstünde rastladığı her hayvana yangını haber veriyordu...Tavşanın sesini duyan kaçıyor. Bazıları ateşe doğru koşuyordu. Onları çeviriyor, ne yana kaçacaklarını gösteriyordu.”(BT,s.8-9).

Aynı hikâyede avcının yakaladığı tavşan diğer evcil tavşanların yanına konuyor. Evcil tavşanlar ise ona çok konuksever davranıyor.

*“Hoş geldin evimize konuk kardeş!’ dedi.
‘Hoş bulduk konukseverler!’
‘Bizim adımız konuk sever değil ki...’
‘Benim adım da konuk değil, Boz Tavşan.’
‘Ne güzel ad’
‘Haydi gel içeri.’”(BT,s.26).*

Çalışkan Arılar adlı hikâyede Acar adlı arının işçibaşlarına nasıl sevgi dolu davrandığı ve iyi ilişkiler kurarak işleri yoluna soktuğu anlatılmıştır.

“Acar bütün komutlarını şefkat ve sevgi dolu sözlerle veriyor, her işçibaşının gönlünü alıyordu. Onlarda hiç kırılmıyor, komutu alan işçibaşı bir ok gibi yerinden fırlayarak arkadaşlarını yanına topluyor, işinin başına koşuyordu.”(ÇA,s21).

Dağ Keçisi Çevik adlı hikâyede yaban keçisi ve evcil keçinin birbirlerinden ayrılırken çok üzülmeleri, ne kadar iyi ilişkiler kurdukları anlatılıyor.

*“Ben gidiyorum Karasakal,’ dedi. ‘Ben yaban, sen evcil. Sana yakışan kalmak, bana yakışan da ormana dönmek. Hoşça kal dostum! Seni hiç ama hiç unutmayacağım.’
İkisi de yaşlı gözlerle bakıştılar. Sonra ayrıldılar.”(DKÇ,s.28-29).*

Karınca Memleketi adlı hikâyede yağmurun başlamasıyla zor durumda kalan karıncaların yine de arkadaşlarına saygılı davranarak, ilişkilerine önem verdiği görülüyor.

“Acele ile geri dönerken, yola gelenler de yönlerini değiştirip yuvaya girmeye başladılar. Ama hiçbiri ne acele ediyor, ne de öne geçerek arkadaşının yolunu kapıyordu. En gerideki karınca bu kez en önde olmuştu. Böylece yuvaya en son yuvabaşı girdi.”(KM,s.13).

Kavgacı Çil Horoz adlı hikâyede horoza yardım eden tavşanın yardımseverliğinden ve iyi ilişkiler kurarak konuşmasına yer verilmiştir.

*“ ‘Zahmetlerinize çok teşekkür ederim. Size bu yardımınızı ileride ödemeye çalışacağım.’
‘Ben de sizinle tanıştığıma memnun oldum. Adım Topkuyruk’tur.’
Böyle konuştular ve arkadaşça ayrıldılar.”(KÇH,s.22).*

Kurnaz Tilki adlı hikâyede tilkinin arkadaşlığa hiç de yakışmayan, ormanda dolaşma amacından bahsediliyor.

“Bugün av için çıkmamıştı. Çünkü karnı toktu. Amacı ona buna sataşmak, ormanın hayvanlarını birbirine katmak, sonra da karşılıklarına geçip alay etmektir.”(KT,s.6).

Yaramaz sincap adlı hikâyede sincabın arkadaş canlısı kişiliği ve ormana yeni taşınan biri olarak iyi ilişkiler kurmak istemesinden bahsediliyor.

*“ ‘Burası çok güzel, çok güzel ama ben aşağılara inmek istiyorum’
‘İnip de ne yapacaksın?’
‘Hiç. Yeni arkadaşlar görürüm. Onlarla tanışırım. Gezerim...’”(YS,s.8).*

Kişiler arası olumlu ilişkiler kurabilen bireyler toplumda kabul gören, sevilen insanlardır. Hikâyelerde de genellikle kişiler arası ilişkiler arkadaşlık olarak işlenmiştir.

4.2.2.Sabır Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sabır değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaçar kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 19. Hayvan Hikâyeleri Setinde Sabır Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	-
Akıllı Karakaçan	-
Al Atım	2
Alınkara koç	-
Baba Hindi	-
Boz Tavşan	-
Cesur Alabaş	1
Çakır Mandam	-
Çalışkan Arılar	-
Dağ Keçisi Çevik	-
Göklerin Kralı	2
Hacı Baba Leylek	-
Karınca Memleketi	-
Kavgacı Çil Horoz	-
Kurnaz Tilki	-
Kurt Ailesi	1
Ormanın Boz Ayısı	-
Paytak Kardeş	1
Sarı İnek	2
Yaramaz Sincap	-

Tablo 19'da da görüldüğü gibi sabır değeri 9 ifade ile yer almıştır. En çok yer aldığı hikaye Göklerin Kralı, Al Atım ve Sarı İnek adlı hikâyelerdir. Hikâyelerde genellikle değer, tanımına da uygun olarak özgürlüğe ya da çok istenen bir sona ulaşmak için beklemek anlamıyla kullanılmıştır.

Al Atım adlı hikâyede annesine kavuşmak isteyen tayın annesinin yanına gönderilmek için sabretmesinden bahsediliyor.

"Ateş önce bu ayrılıktan bir şey anlamadı. Biraz sonra canı süt emmek isteyince iş değişti. Annesinin yanına gitmek istedi ama kapı kapalıydı... İstemek ona kavuşmak için yetmiyordu. İster istemez sabahı bekledi... Sabah olunca annesine kavuşacağını sanıyordu. Ama onu yine annesinden ayırdılar." (AA, s.9).

Aynı hikâyede yarış atlarının arasında olmak isteyen tay sabretmesi gerektiğini düşünüyor.

"...Ah, kendisi de şimdi onların arasında olsa! Ama buna şimdilik olanak yoktu. Çok küçüktü. Bir jokeyi sırtında taşıyacak kadar güçlenmek gerekiyordu." (AA, s.13).

Cesur Alabaş adlı hikâyede sokak köpeklerinin saldırısına uğrayan Alabaş'dan arkadaşı sabretmesini istiyor, O'na yardım edeceğini söylüyor.

"Alabaşı artık saldıramayacağını anlamıştı ki, kulağına tanıdık bir ses geldi:

'Vah Alabaş'ım! Biraz daha dayan. Geliyorum. Hav havhavvv!'(CA,s.28).

Göklerin Kralı adlı hikâyede eve dönmeyen anne kartalı bekleyen babanın sabrından bahsedilmiştir.

"...Yuvanın kenarından uzak ufukları, ayağının altına serilen derin vadiyi seyretti. Yavrularına uçuş öğretti. Onları bir süre daha oyaladı. Ama sonunda kendisi de sıkıldı. Korkulu gözlerle uzakta uçuşan kartal sürülerini gözledi."(GK,s.12).

Baydur ve diğerleri (2007) sabırı, kişinin başına gelen ve kendi iradesi dışındaki olaylarda dayanması olarak tanımlamıştır. Sabırlı insan karşılaştığı olumsuz olaylarda daha metanetli davranacağından, daha akılcı düşünüp, mantıklı kararlar alabilir belki de bu sayede kötü durumlardan daha çabuk kurtulabilir. Sabır insanın akıllıca düşünmesini sağlar. Sabırlı insan paniğe kapılmadan aklını kullanarak hareket eder. Bu sebeple olayların belki de kimsenin kolaylıkla fark edemediği noktalarını görerek doğru adımlar atar. Sabırlı insanlar aynı zamanda akıllı, doğru sözlü, kinden ve öfkeden uzak dengeli bir karakter gösterir. Ne zaman ne yapacakları, olaylar nasıl tepki verecekleri bellidir. Baydur ve diğerlerinin (2007) de sabırlı insanın özelliklerinde belirttiği gibi ailesinden ayrılarak tutsak düşen kartal kurtarılacağı günü sabırla bekliyor ve zamanla mantıklı düşünerek bu tutsaklıktan kurtulmak için yollar aramaya başlıyor;

"...Koca çınarın yaprakları sararıp dökülüyor, kafesin üstünü sarı yapraklar örtüyordu. Göçmen kuşlar çoktan köyü bırakıp gitmişlerdi. Havanın serinlediği bu günlerde kartal da ümidini hiç yitirmemişti. Gelecek kurtuluş gününü bekliyordu."(GK,s.23).

Kurt Ailesi adlı hikâyede baba ve oğul kurt arasındaki konuşmada da sabır değerine değinilmiştir.

" 'Biz kurtlar ezelden beri ormanda insanoğlunu çok iyi tanıyan hayvanlarız.'

'Bir insanoğlunu tanımayı o kadar isterdim ki...'

'Sabret, seni onların çalıştıkları yerlere kadar götüreceğim.'(KA,s.8).

Paytak Kardeş adlı hikâyede yuvadan çıkmak istemeyen yavru ördeğe karşı annesinin sabrının tükenmesiyle değere dikkat çekilmiştir.

"Altı sarı yavru annelerinin ilk seslenişinde gelmişlerdi. Ama inatçı küçük, yine köşesinde şaşkınlık içindeydi. Ne bir adım ileri, ne bir adım geri atıyordu. Onun bu inatçılığı karşısında artık annesinin de sabrı tükendi. Ötekileri peşine takarak kümeden çıktı."(PK,s.11).

Sarı İnek adlı hikâyede Mehmet'in ineklerinin yavrulaması için sabırla meklemesi anlatılıyor.

“Mehmet ise, akşam geç vakitlere kadar uyumamış, ineğin yavrulamasını beklemişti. Ama sonunda dayanamamış, sedirin kenarında uyuyakalmıştı.”(Sİ,s.4).

Aynı hikâyede Mehmet, ağacın üzerine devrildiği babasından dayanmasını, ağabeyi gelene kadar sabretmesini istiyor.

“ ‘Ne ettin babam?’ dedi Mehmet.

‘Bilmem oğul, altta kaldım. Nasıl çıkacağım buradan?’ ‘Dur hele bir çaresine bakarız.’

‘Koş, ağabeyini çağır köyden.’

‘O gelene kadar dayanabilir misin?’

‘Dayanmaya çalışacağım.’”(Sİ,s.21).

Hikâyelerde sabır değeri bu tanımlara ve özelliklere uygun olarak genellikle başa gelen kötü duruma dayanmak olarak kullanılmıştır.

4.2.3.Sadakat Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sadakat değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaçar kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 20. Hayvan Hikâyeleri Setinde Sadakat Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	1
Akıllı Karakaçan	1
Ali Atım	2
Alınkara koç	1
Baba Hindi	1
Boz Tavşan	1
Cesur Alabaş	1
Çakır Mandam	1
Çalışkan Arılar	3
Dağ Keçisi Çevik	-
Göklerin Kralı	-
Hacı Baba Leylek	-
Karınca Memleketi	-
Kavgacı Çil Horoz	-
Kurnaz Tilki	-
Kurt Ailesi	1
Ormanın Boz Ayısı	-
Paytak Kardeş	-
Sarı İnek	-
Yaramaz Sincap	-

Tablo 20'de de belirtildiği gibi sadakat değerine 13 ifade ile değinilmiştir. En çok yer aldığı hikaye Çalışkan Arılar adlı hikâyedir. Genellikle eski dostlara ya da sahiplere olan bağlılık olarak işlenmiştir.

AK güvercin adlı hikâyede uçma denemesi yaparken çok uzaklara giderek gözden kaybolan güvercinlerin sahipleri kaçtıklarını düşünse de gerçek de onlar sadakat ile bağlı oldukları sahiplerine geri döneceklerdir.

“ ‘Guuuuurkk, guuurkk!’ diyerek seslenmişti.

‘Haydi gel köye gidip Ali’ye görünelim.’

‘Tonguç üzülecek ama...Kaçtığımızı sanacak...’

‘Hayır, Tonguç anlayışlı çocuktur, hem Ali’den haber getirirsek daha çok sevinir.’”(AG,s.14).

Akıllı Karakaçan adlı hikâyede eşek sahibini düştüğü zor durumdan kurtararak, sahibine olan sadakatini gösteriyor.

“Zavallı Ali Dayı utancından yerin dibine girmiş gibi kıpkırmızı kesildi. Sanki dili tutuldu. Hiçbir laf edemedi. Karakaçan imdadına yetişmeseydi yine de bir laf edemeyecekti. Ancak Karakaçan sahibini zor durumdan kurtarmasını bildi.”(AKK,s.30).

Al Atım adlı hikâyede huysuzluğu yüzünden sahibinin hayatını tehlikeye atan atın vefalı davranışıyla sadakat değerine dikkat çekilmiştir.

“At, rayların üstünde durduğu için adamın ayağı üzengiden kurtulmuştu. Şimdi Ateş raydan çekilse bile adam rayların üstünde kalacaktı. Telaşla hareket eden hayvan, sahibinin raylar üstünde kaldığını gördü. Tekrar geri geldi. Sahibini dört ayağı arasına aldı, öyle bekledi.”(AA,s.30).

Aynı hikâyede trenin makinisti atın sadakatine dikkat çekerek onu tebrik ediyor.

“Makinist onu elinden tutup kaldırdığı zaman:

‘Size de bana da büyük geçmiş olsun,’ dedi. ‘Atınız hem sizin canınızı kurtardı, hem de beni bir adam çiğnemekten korudu.’”(AA,s.32).

Akıllı Karakaçan adlı hikâyede canını kurtaran koçu koruyan adamın hareketiyle de sadakat değeri sezdirilmiştir.

“Biri arkadaşına yardım ederken biri de bıçağını çıkarıp koçun yanına yaklaştı:

‘Bu koç ne arıyor burada?’ diye sordu. ‘Ölecek, keseyim bari.’

Avcı uykudan uyanan insanların şaşkınlığı içinde bağırdı.

‘Sakın ha! Sakın ha! Beni kurtaran bu koçtur. Onu ölünceye dek korumak borcumdur.’”(AK,s.32).

Baba Hindi adlı hikâyede Ali'nin hayatını kurtaran hindiye karşı sadakatine dikkat çekiliyor.

“ ‘Kaptan’ı kesemezsiniz ölürüm de onu kestirmem!’ diye direndi. Hindiye de koltuğunun altına aldığı gibi evin üst katına çıktı. Kapıyı arkasından kilitledi.”(BH,s.32).

Boz Tavşan adlı hikâyede kümesten kaçma şansı olmasına rağmen gitmeyerek, insanlara sadakatini gösteren evcil tavşanlardan bahsediliyor.

“Niye kaçalım? Biz evciliz. Yiyeceğimizi veriyorlar. Suyumuzu veriyorlar. Bizi seviyorlar. Düşmana karşı koruyorlar. Ormanda bunların hangisi var?”(BT,s.28).

Cesur Alabaş adlı hikâyede çoban köpeğinin sadakatinden bahsedilmiştir.

“ ‘Neden bırakamazmışsın? Gel bizimle. Seni gezdireyim. Sahibimizin evinde bir gece misafir kalırsın. Sonra dönersin.’

‘Bırakmam. Hele şimdi hiç bırakmam. Çomar yaralı. Ağılı kim koruyacak?’

‘Kim korursa korusun. Sana ne?’

'İşte aramızdaki farklardan biri bu. Ben bağlı olduğum kapıdan öylece ayrılamam.'(CA,s.14).

Çakır Mandam adlı hikâyede sahibinin yaralı olduğunu bilen ve onu göremediği için çok huysuzlanan mandanın sadakati anlatılıyor.

"Ali Dayı o gün Kemal'i getirip çardakta yaptığı bir kerevet üzerine yatırdı. Çakır'ı da yanına bağladı. Kemal harmana geldikten sonra Çakır'ın tekrar düvene yaklaşmak istediği görüldü. Sabahtan beri sürüp gelen huysuzlukların, Kemal'in yokluğundan olduğu anlaşılmıştı."(ÇM,s.32).

Çalışkan Arılar adlı hikâyede kovandan ayrılan arıların sadakatte bağlı oldukları sahiplerinin gösterdiği kovana yerleşmesi gerektiğinden bahsediliyor.

"...Kovanın sahibi kaç gündür başımızda kovan oğul versin diye bekliyor. Biz daha kovandan çıkar çıkmaz teneke çalacak, saman yakacak, her hileye başvurarak bizi yakalayacaktır. Arı yarasınca bizim de yapacak başka şeyimiz yok. Tutulup onun açtığı yeni kovana yerleşmek zorundayız."(ÇA,s.13).

Aynı hikâyede arıların eski arkadaşlarına olan sadakati sayesinde, arkadaşlarını eşek arısı saldırısından kurtarmaya gidiyorlar.

" 'İşte' dedi. 'Eski vatanımız görüldü. Çınar, büyük dut ağacı, işte bizim kovan şehrimiz.'

Arkasından beş bin, belki daha çok arı uçuyordu. Bir uğultu, bir uğultu... 'Vizz, vizzvizz' Acar kovanlara doğru uçtu. Arılar da arkasından. Eşek arıları sürüyü görünce kaçmak istedi ama başaramadı."(ÇA,s.29).

Yine aynı hikâyede kovan sahibinin eski arılarının kovanı korumasıyla artık onlara karşı borçlu olduğunu hissetmesi de sadakat değerine bir örnektir.

" 'Gidin yavrular!' Gidin benim bereketli oğulum,' dedi. 'Sizin yuvanızı ben bulurum. Demek eski kovanınızı korumak için geldiniz. Korudunuz da. Korudunuz ve eski arkadaşlarınızı kurtardınız. Bundan sonra yeni yuvanızda sizi ben koruyacağım.'"(ÇA,s.31).

Kurt Ailesi adlı hikâyede oğluna tehlikeleri tanıtan babanın sözlerinde kurt köpeklerinin soylarına karşı sadakat göstermedikleri var.

" 'Yanında yatan kim?'

'Köpek o. Bizim soyumuzdan. Kurt köpeği. Ne yamandır. Bizim gibi koku alır. Kendini ondan da koru.'

'Soyumuzdansa bize neden zarar veriyor?'

'Bizden olduğunu unutmuş artık.'"(KA,s.17).

Sadakat değeri hikâyelerde genellikle hayvanların sahiplerine ya da liderlerine bağlılıkları, sözünden çıkmamaları ya da zor durumlarda onlara yardım için her şeyi göze almaları olarak işlenmiştir.

4.2.4. Saygı Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Saygı değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaç kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 21. Hayvan Hikâyeleri Setinde Saygı Değeri Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	1
Akıllı Karakaçan	1
Al Atım	-
Alnikara koç	1
Baba Hindi	-
Boz Tavşan	-
Cesur Alabaş	-
Çakır Mandam	-
Çalışkan Arılar	-
Dağ Keçisi Çevik	-
Göklerin Kralı	1
Hacı Baba Leylek	-
Karınca Memleketi	1
Kavgacı Çil Horoz	1
Kurnaz Tilki	-
Kurt Ailesi	-
Ormanın Boz Ayısı	-
Paytak Kardeş	1
Sarı İnek	-
Yaramaz Sincap	-

Tablo 21’de de görüldüğü gibi değere7 ifade ile yer verilmiştir. En çok değinen hikâyeye ise Ak Güverci, Akıllı Karakaçan, Alnikara Koç, Göklerin Kralı, Karınca Memleketi, Kavgacı Çil Horoz ve Paytak Kardeş adlı hikâyelerdir.

Ak Güvercin adlı hikâyede şehirden bağ evindeki amcasını ziyarete gelen Tonguç’un amcasının elini öpmesi saygı değerine dikkat çekmektedir.

Akıllı Karakaçan adlı hikâyede yaramaz eşeğin gün boyu arkadaşlarını rahatsız etmesi saygısızlık yapması yer almıştır.

“... Yemlikleri karıştırır, atların haberi olmadan arkalarına geçer, birden anırır, onları korkuturdu. Hele kümesteki tavuk ve kazlara hiç rahat vermezdi. Yalaktan su içen bir kazı arkadan iterek düşürür, hindilerin

gagaladığı lahana yapraklarını ağızlarından çekip alır, yemlikleri devirir, su kaplarını dökerdi.” (AK,s.6).

Alnikara Koç adlı hikâyede ağıldan kaçmaya karar veren yavru çıkarken yanındaki koyunlara ve ailesine saygısını kendi yasalarına göre gösteriyor.

“...Yavru koç sürü yarasınca yanındaki koyunlara başıyla hafif tos vurarak selamlaştı. Annesini de tosladı. Sonra sürüden ayrıldı...” (AK,s.9).

Göklerin Kralı adlı hikâyede çığlık atarak gücünü gösteren kartala yavruları saygı duyuyor.

“Onun keskin çığlığına yavruları da uyandı. Başlarını yuvadan dışarı uzatarak babalarına sevgi dolu gözlerle baktılar. Onun cesaretine, keskin gözlerinin dayanılmaz ışığına kapılarak sevindiler. Babalarını saygı ile selamladılar.”(GK,s.4).

Karınca Memleketi adlı hikâyede işçi karıncaların saygısından bahsediliyor.

“Aradan günler geçti. Bir sabah dışı karınca işçi karıncaların kozalarını kırıp kırıp çıktığını gördü. İşçiler kozadan çıkar çıkmaz gelip saygıyla önünde eğildiler.”(KM,s.5).

Kavgacı Çil Horoz adlı hikâyede Koca Horoz'un yeni doğan horoz yavrusuna herkesin saygı göstermesi gerektiğinden bahsediliyor.

“...O bir Denizli horozudur. Hem de en iyi öten ve dövüşen cinsinden. Ona elinizden geldiği kadar saygı göstereceksiniz. Anladınız mı?” (KÇH,s.11).

Paytak Kardeş adlı hikâyede Paytak'ın fiziksel farklılıklarına diğer hayvanların saygı göstermediği anlatılıyor.

*“ ‘Sahi senin parmaklarında perde yok değil mi?’
‘Şu perdeler parmaklarında hala çıkmadı mı?’
Küçük sarı palaz bu konuşmalar sonunda çok dertleniyor, üzgün üzgün ayaklarına bakıyor, sonra iki gözü iki çeşme ağlıyordu.”(PK,s.17).*

4.2.4. Sevgi Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sevgi değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaçar kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 22. Hayvan Hikâyeleri Setinde Sevgi Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	3
Akıllı Karakaçan	1
Al Atım	4
Alınkara koç	-
Baba Hindi	1
Boz Tavşan	1
Cesur Alabaş	2
Çakır Mandam	1
Çalışkan Arılar	-
Dağ Keçisi Çevik	-
Göklerin Kralı	1
Hacı Baba Leylek	-
Karınca Memleketi	-
Kavgacı Çil Horoz	2
Kurnaz Tilki	-
Kurt Ailesi	1
Ormanın Boz Ayısı	1
Paytak Kardeş	-
Sarı İnek	2
Yaramaz Sincap	1

Tablo 22’de de görüldüğü gibi değere 21 ifade ile hikâyelerin çoğunda yer verilmiştir. En çok değinen hikaye ise Al Atım adlı hikayedir. Genellikle hayvanlar arasındaki yada aile içindeki sevgi olarak işlenmiştir.

Şen’in 2007 yılında, “Milli Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği Yüz Temel Eserler Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma” adlı tezinde elde ettiği bulgulara göre Yüz Temel Eser serisindeki kitaplarda sevgi değerinin ilk sırada yer aldığını tespit edilerek araştırmamızla paralellik gösterdiği tespit edilmiştir.

Hikâyelerdeki sevgi değeri ile ilgili ifadeler ise şu şekillerde yer almaktadır;

Ak Güvercin adlı hikâyede Tonguç’un amcasına olan sevgisinden bahsediliyor.

“Soluk soluğaydı. Bir koşuda amcasının boynuna sarıldı. Amcası onu koltuk altlarından kavrayarak havaya kaldırdı. Havada şöyle bir döndürdükten sonra kucakladı.”(AG,s.3).

Aynı hikâyede Tonguç’un hayvan sevgisinden bahsediliyor.

“Tonguç elinde tuttuğu güvercini yukarı doğru kaldırdı. Bir eliyle başını okşadı. Yumuşak tüyelerine eliyle dokundu. Güvercinin başını yanaklarına sürdü. Benekli, bütün olup bitenleri anlamıştı.”(AG,s.9).

Aynı hikâyede hayvanlarını çok seven Ali’ye, güvercinlerin duyduğu sevgiden bahsediliyor.

“İki güvercin hemen indiler. Birisi sağ, birisi sol omzuna kondu. İkisi de başlarını Ali'nin kulağına doğru uzatıp uzatıp gagalıyordu. Ali sevinçten bir türkü tutturdı...”(AG,s.16).

Akıllı Karakaçan adlı hikâyede Ali Dayı'nın eşeğine duyduğu sevgiden bahsediliyor.

“Bütün çiftlik uyanmıştı. Şimdiye kadar çıkan seslerin en kalını birden bütün gürültüleri bastırdı. Bu ses Karakaçan'ın sesiydi. Karakaçan Ali Dayı'nın en sevdiği eşeğin adıdır. O'na bu adı da kendisi verdi.”(AK,s.4).

Al Atım adlı hikâyede Seyisin yeni doğan yavruya karşı hayvan sevgisiyle dolu olduğu sezdirilmiştir.

“Yavru henüz güçsüzdü. Otların üzerine uzanmış yatıyordu. Üşümüş olmalı ki titriyordu. Bir ara ayağa kalkmak istedi. Dizlerini büktü ama başaramadı. Onu görenler güldüler. Ali hemen Ceylan'ın yanına giderek yavruyu kucakladı. Temiz bir battaniyeye sardı. Eliyle başını, boynunu okşadı.”(AA,s.3).

Aynı hikâyenin başka bir bölümünde yine Ali'nin ata karşı duyduğu sevgi verilmiştir.

*“ ‘Beyim bu yavrunun adını Ateş koyalım,’ dedi.
‘Koyalım Ali. Senin istediğin olsun.’
‘Sağ olun beyim. Ateş’e ben bakarım.’
‘Onu çok mu seviyorsun?’
‘O da söz mü beyim?’”(AA,s.5).*

Yine aynı hikâyede hayvanlara zarar veren hareketlerden kaçınma verilerek hayvan sevgisine dikkat çekilmiştir.

“Aradan birkaç gün gemişti. Ali bir sabah Ateş'i ahırdan yalnız çıkardı. Üstünü atın eyerini takmadan bindi. Çizmelerindeki mahmuzları da çıkarmayı unutmadı.”(AA,s.19).

Yine aynı hikâyede hayvan sevgisine dikkat çekilmiştir

“Ama günün birinde at meraklısı bir zengin geldi. Bu adam hem atları çok seviyor hem de atlardan anlıyordu...Bundan sonra Ateş'in hayatında yeni bir gelişme başladı. Ateş yeni geldiği yeri, sahibini, yeni seyisi sevmişti...”(AA,s.26).

Baba Hindi adlı hikâyede hayvanları özellikle hindileri çok seven Ali'den bahsedilmiştir.

“Ali, hindi hakkında bu bildiklerini anlattığı zaman arkadaşları onun Kaptan'ı gerçekten sevdiğine inandılar.”(BH,s.24).

Boz Tavşan adlı hikâyede yavrularından uzun süre ayrı kalan baba tavşan ve çocuklarının birbirine olan sevgisi verilmiştir.

“Evin kapısındaki çocuklar babalarının boynuna sarılıp, onu yanaklarından öperken, Boz Tavşan da yavrularının boynuna sarılıp onları kucaklayıp kucaklayıp öpüyordu.”(BT,s.31).

Cesur Alabaş adlı hikâyede yıllardır birbirini görmeyen iki kardeş köpeğin sevgisinden bahsedilmiştir.

“Sarı, Alabaş’a koştu. Önce onun yaralarını yaladı. Göz göze geldiler. İkisinin de göz çukurlarında sevinç gözyaşı toplanmıştı. Birbirlerine sarıldılar...”(CA,s.30).

Aynı hikâyede köpeklerin sahiplerine olan sevgisinden bahsediliyor.

“Cingöz, Sarı ve Alabaş üçü de konuşulanları anlamışlardı. Sevinçten deliye döndüler. Üçü birden adamın üstüne atıldılar. Arka ayaklarının üstüne dikilerek onun boynuna sarıldılar.”(CA,s.32).

Çakır Mandam adlı hikâyede mandanın yerde yaralı yatan sahibine duyduğu sevgiden söz ediliyor.

“...Yerde inleyerek yatan Kemal’in yanına geldi. Onun yüzünü, elini yalamaya başladı.”(ÇM,s.27).

Göklerin Kralı adlı hikâyede özgürlüğüne ve ailesine kavuşan kartalın sevgisinden bahsediliyor.

“Anne kartal yakalandığı günden beri ilk kez çığlık atıyor, ötüyordu. Onun bu haykırılarına aynı çığlıkla baba kartal da yanıt verdi. Köylüler uzaktan uzağa kartalların kucaklaşığıgöğüsleştiklerini görünce onları kavga ediyor sandılar. Ama sonra dördü birden havalanınca olanı biteni anladılar.”(GK,s.31).

Kavgacı Çil Horoz adlı hikâyede yavrularını çok seven bir tavuktan bahsediliyor.

“Sarı tavuk yattığı yerden dışarı çıktı. Peşinden kanarya sarısı, sarı ayaklı, sarı gagalı tam on tane civciv... Sarı tavuk sevinçten ne yapacağını bilemiyordu. Kanatlarını iki yana açmış, gözleri dönmüş yavrularını gözlüyordu. En sevdiği Mehmet’i bile yanına yaklaştırmadı.”(KÇH,s.6).

Aynı hikâyede çok uzun zaman sonra evine dönen Çil adlı horoza karşı kümestekilerin duyduğu sevgi ve özlemden bahsedilmiştir.

“Çil kanadını kapı aralığından içeri soktu. Horoz kanadı gagaladı. Kokladı. Sonra kapıyı ardına kadar açtı. Birbirlerini hasretle kucakladılar. Bütün kümes hayvanları uyanmıştı. Bir kıyamettir koptu. Önce Sarı Kız, Çil’in üstüne atladı. Kucaklaştılar. Derken tanıdık, akraba ne kadar tavuk varsa Çil’in etrafını sardılar.”(KÇH,s.30).

Kurt Ailesi adlı hikâyede yangının ortasında kalan bebeğe annesinin duyduğu sevgi ve onu kaybetme korkusuna değinilmiştir.

“Ama asıl yürekler acısı olay çardak yanındaydı. İnsanoğlunun erkeği bu gece çardakta değildi. Çardakta yalnız anne ile yavrusu vardı. Anne yangını görünce yavrusunu çardaktan indirdi. Sonra eşyaları kenara çekti. Ama yavrusunu unutmuştu. Geri döndüğü zaman onu yerinde bulamadı.

‘Yavrum yavrum!’ diye bağırarak deliye döndü...”(KA,s.25).

Ormanın Boz Ayısı adlı hikâyede kış uykusundan uyanan ayı yavrularını görüyor ve onlara sevgisini gösteriyor.

“Onun bu hareketini eşi görmüştü. Uyandığına çok sevindi. Hemen yavruları babalarının yanına saldı. İki potuk salına salına, yalpa vura vura babalarının yanına gittiler. Onun sırtına bindiler. Karnına çıktılar. Sonra karnı üstünde birbirlerine şaka yapmaya , itişip kakışmaya başladılar. Boz Ayı önce işin farkına varamadı. Ama çok geçmeden iki potuğu da gördü. Bir çığlık attı... Eşi tatlı tatlı gülüyor, babanın sevincini seyrediyordu. Sonunda Boz Ayı’nın istediği olmuştu. İki yavruyu da kucakladı, bağrına bastı.”(OBA,s.28).

Sarı İnek adlı hikâyede insanların hayvan sevgisine değinilmiştir.

“ ‘Oğul, oğul! Sen eve uğur getirdin. İneğimiz yavruladı. Hem de bir dişi, buzağı.’

Ali Dayı’nın gözleri yaşarmıştı. Şimdi oğluna daha sıkı sarılıyor, onu bağrına daha sıkı basıyordu. Karısının da gözleri yaşarmıştı. Sevincinden ne dediği belli olmuyordu. Ama içlerinden en çok sevinen Mehmet’ti.”(Sİ,s.6).

Aynı hikâyede Mehmet’in Sarıkız adlı ineğe olan sevgisi anlatılmıştır.

“...Eline biraz harçlık geçse, gider köy bakkalından kesme şeker alır, Sarıkız’a verirdi. Annesi bir yumurta verse, yumurtayı bakkala götürür, yerine şeker alır, yine Sarıkız’a yedirirdi. “(Sİ,s.11).

Yaramaz Sincap adlı hikâyede yaralı sincap evden çıkamadığı için annesi ona olan sevgisiyle onun için her şeyi düşünmüştür.

“...Odada yiyecek aradı. Başucuna konmuş, ayıklanmış taze ceviz buldu... Yedi, yedi... Doyuncaya dek yedi. Birden susadı. Susuzluğunu nasıl gidersen... Ne yapmalı derken yatağın başucunda taze meşe yaprakları gördü. Şu annesi ne kadın Yarabbi! Her şeyi düşünmüş...”(YS,s.15).

İnsanı insan yapan temel değerlerden biri olan sevgi hayata olan inancı artıran, zorluklara göğüs gelebilmeyi kolaylaştıran, son derece güçlü bir duygudur. Birbirine karşı sevgi duyan insanlardan oluşan bir toplum her bakımdan güçlüdür. Çünkü sevgi içerisinde saygı, hoşgörü, yardımseverlik, dayanışma, misafirperverlik gibi birçok değeri barındırarak görünmeyen bir bağla insanları birbirine bağlar.

Sevgsizlik ise beraberinde acımasızlığı, umutsuzluğu, savaşı, bencilliği getirir. Kimseyi sevmeyen ya da kimse tarafından seilmeyen insanlar hayatları boyunca yalnız kalır ve gerçek mutluluğu asla yaşayamaz (Kumbasar, 2011).

4.2.5. Hoşgörü Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Hoşgörü değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaç kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 23. Hayvan Hikâyeleri Setinde Hoşgörü Değeri Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	-
Akıllı Karakaçan	1
Al Atım	-
Alnıkara koç	-
Baba Hindi	1
Boz Tavşan	-
Cesur Alabaş	1
Çakır Mandam	2
Çalışkan Arılar	-
Dağ Keçisi Çevik	-
Göklerin Kralı	-
Hacı Baba Leylek	-
Karınca Memleketi	1
Kavgacı Çil Horoz	-
Kurnaz Tilki	-
Kurt Ailesi	-
Ormanın Boz Ayısı	1
Paytak Kardeş	-
Sarı İnek	-
Yaramaz Sincap	-

Tablo 23'de görüldüğü gibi hoşgörü değerine 7 kez değinilerek, hikâyelerin genelinde yer verilmemiştir. Hikâyelerden en fazla Çakır Mandam adlı hikâyede yer verilmiştir. Hoşgörü değeri hikâyelerde genellikle kötü niyet olmadan yapılan şakalar ya da yaramazlıklar olarak işlenmiştir.

Belet ve Deveci'nin 2008 yılındaki, "Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Bakımından İncelenmesi" adlı makalesinde incelenen metinlerin 17 tanesinde sorumluluk değeri yer alırken, en çok yer alan değerlerin ise ulusal değerler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamızda ise bu durumun aksine okullarda okutulan metinlerde sıkça yer alan sorumluluk değerine çok fazla yer verilmediği görülmektedir.

Akıllı Karakaçan adlı hikâyede çiftlikteki hayvanların, eşeğin yaramazlıklarını hoş görmesinden bahsedilmiştir.

“Onun bütün bu yaramazlıklarını çiftlik hayvanları hoş karşıladı. Çünkü Karakaçan bütün bunları hoş vakit geçirmek için yapıyordu.”(AK,s.7).

Baba Hindi adlı hikâyede hindi, çocukların onunla dalga geçmesini anlamamış gibi yaparak, durumu hoş görüyor.

*“ ‘Beni çok beğendiler!’ ‘Sor tüm çocuklara beni alkışladılar, ısıklı çaldılar...türkü söylediler...’
‘Kabarmazsın Kel Fatma türküsünü de söylediler mi?’
‘Söylediler elbet.’
‘Seninle alay etmişler.’
‘Hiç de değil, beğendiler beni, hem de alkışladılar.’”(BH,s.6).*

Cesur Alabaş adlı hikâyede sahipleri ağıldan kardeşini bulmak için kaçan köpeğin hareketi karşısında hoşgörü gösteriyor.

“Bunları artık birbirinden ayırmak doğru değil.’ dedi. ‘Artık Çomar da ihtiyarladı. Sarı’yı da ağıla sen götür.’”(CA,s.32).

Kumbasar (2011)’ın da belirttiği gibi İnsanlar bazen doğuştan getirdikleri bazen de sonradan sahip oldukları özelliklerden dolayı birbirinden farklı niteliklere sahiptir. Dünya üzerindeki yedi milyarı aşkın insanlardan hiçbiri birbirinin aynısı değildir. Herkesin farklı inançları, farklı düşünceleri, farklı değer yargıları vardır. Bu sebeple insanların kendilerinden farklı olanları anlayışla karşılaması, onlara saygı göstermesi gerekir. Hoşgörü sadece bir toplumda değil bütün dünyada huzur ve barışı sağlayacak, olası çatışmaları ortadan kaldıracak yegâne değerlerden biridir. Çünkü hoşgörüye sahip insanlar olumsuz bir durumla karşılaştığında, kavga etmeyi değil oturup birbirlerinin düşüncelerini dinlemeyi, ortak çözüm yolu bulmayı tercih eder. Herkesin özelliğinin birbirinden farklı olduğunu bilen Ali Dayı’nın mandanın huysuzluklarını neden hoşgördüğü şu cümleyle anlatılıyor;

“Çakır’ı kimse kızdırmak istemezdi. Ne hayvanlar ne de insanlar...O, istemedi mi harmana, çifte koşulmaz, arabayı çekmezdi. İstediyse mi tek başına iki mandanın işini görebilirdi. Onun için Ali Dayı, Çakır’ın huyuna göre gider, ona sert davranmazdı.”(ÇM,s.4).

Aynı hikâyede Ali Dayı sudan çıkmayan mandanın bu halini hoşgörüyor.

*“ ‘Ali Dayı Çakır’ı ne dinliyorsun? Bas odunu çıksın sudan.’
‘Varsın çıkmasın. Demek daha dinlenmemiş.’”(ÇM,s.9).*

Karınca Memleketi adlı hikâyede yuvadan ayrılmasını istemeyen işçi arıların kanadını koparma fikrine hoşgörülle yaklaşıyor.

“Amacınız yuvadan ayrılmak mı?”

‘Hayır, kalmak.’

‘O halde kanatlarınızı kopartacağım.’

‘Nasıl isterseniz, karınca yarasına karşı gelemem.’

Yuvabaşı hemen işçilerine işaret etti. Bir takım işçi koşarak geldi, kraliçenin kanatlarını kopardı.”(KM,s.29).

Ormanın Boz Ayısı adlı hikâyede Dobiş adlı ayı Boz Ayı'nın şakasını hoşgörülle karşılamıştır.

“Dikenli tel tabanlarında gezdikçe Dobiş, tatlı tatlı rüyalar görmeye başladı. Önce hafif hafif, sonra daha hızlı gülmeye başladı...Boz Ayı'yı başucunda görünce şakayı anladı. Anlamasına anladı ya, yine de Boz Ayı'ya yumuşak tarafından bir tekme atmadan edemedi.”(OBA,s.8).

Hikâyelerde hoşgörü değeri genellikle bir arada yaşayan hayvanların birbirinin hatalarını hoş görmesi şeklinde verilerek, toplum hayatındaki huzurda hoşgörünün yerine dikkat çekilmiştir.

4.2.6.Doğruluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Doğruluk değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaç kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 24. Hayvan Hikâyeleri Setinde Doğruluk Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	-
Akıllı Karakaçan	1
Al Atım	2
Alnıkara koç	-
Baba Hindi	2
Boz Tavşan	-
Cesur Alabaş	-
Çakır Mandam	-
Çalışkan Arılar	-
Dağ Keçisi Çevik	-
Göklerin Kralı	-
Hacı Baba Leylek	3
Karınca Memleketi	-
Kavgacı Çil Horoz	1
Kurnaz Tilki	2
Kurt Ailesi	-
Ormanın Boz Ayısı	-
Paytak Kardeş	1
Sarı İnek	-
Yaramaz Sincap	2

Tablo 24’de de görüldüğü gibi doğruluk değeri 14 ifade ile yer almıştır. En çok değinildiği hikâye ise Hacı Baba Leylek’tir. Adı geçen hikâyenin kahramanlarından Ali Dayı’nın ‘doğruluk’ özelliğinden sıkça bahsedilmiştir.

2008 yılında Gökçe’nin, “Gülten Dayıoğlu’nun Öykülerinde Değer Eğitimi ve Öykülerinin Türkçeye Katkısı” adlı tezinde yazarın 12 hikâye kitabında yer alan 67 hikâyeyi değerler açısından incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre Dayıoğlu, hikâyelerinde en çok rastlanan değerlerden biri de dürüstlük değeri olmuştur. Osman Yalçın’ın hikâyelerinde de diğer çalışmalarla paralel olarak benzer değerlere sıkça rastlanmaktadır.

Akıllı Karakaçan adlı hikâyede eşeğin sahibi Ali Dayı’nın kişiliğindeki doğruluk değerinden bahsedilmiştir.

“Ali Dayı’ı ömründe yalan söylemiş insan değildi. Bir eşek için şimdi de yalan söyleyecek değildi.”(AK,s.29).

Al Atım adlı hikâyede Ateş adlı atı kıskanan bir seyis, herkesin doğruyu bilmesine rağmen yalan söylüyor.

“ ‘Siz Ateş’i çok büyüttünüz. Ateş haranın hangi atıyla yarışa girse, hepsi onu geçer,’ dedi.

Çitin kenarında toplanan seyislerin başları Ahmet’e döndü. Hiçbiri onun bu sözlerine inanmamışlardı. Onlar da Ahmet kadar attan anlarlardı. Ateş Allah için saf kan yarış atıydı. Biri dayanamadı:

‘Ahmet gerçekten mi söylüyorsun bu sözleri?’ diye sordu.”(AA,s.21).

Aynı hikâyede Ahmet’in doğruluktan ayrılarak yarışta hileye başvurduğu anlatılıyor.

“Ahmet yarış hilelerini biliyordu. Ali ise hemen hemen ilkkez yarışa katılıyordu. Bir at iç çizgiyi tutup öne geçti mi, diğeri kolay kolay onu geçemez... Ama Ahmet kendisinin daha önce geçtiğini söyleyerek yerini Ali’ye bırakmadı.”(AA,s.23).

Baba Hindi adlı hikâyede Kaptan isimli hindi yavrusunun haksız yere başka bir çekirgenin yemeğini yediğinden bahsediliyor.

“İki sürü hemen etraflarını sardı. Hiçbiri kavgaya karışmadan izliyordu. Kaptan bu konuda haksızdı. Çekirge onun hakkı değildi. Ama O, çekirgeyi daha çok kavga çıkarmak için yutmuştu.”(BH,s.19).

Aynı hikâyede yılanı öldüren kahramanı herkes Ali zannediyor fakat Ali gerçekleri anlatarak doğruluk değerine dikkat çekiyor.

“Ali'nin bağırsına koşanlar, yılanı yola uzanmış görünce bu işi önce Ali yaptı zannettiler. Onu kucakladılar. Ama Ali:

'Benim aslan Kaptan'ım!' diye hindinin boynuna sarılınca işi anladılar.”(BH,s.31).

Hacı Baba Leylek adlı hikâyede söylenenleri tam dinlemeyen bir çocuk Süleyman Dayı'yatekrar aynı soruyu sorunca, kendisiyle alay edildiğini düşünen Süleyman Dayı'ya diğer çocuklar doğrusunu söylüyor.

“ 'Kimler Süleyman Dayı?’

Bunu soran çocukların en küçüğüydü. Onun konuşulardan henüz haberi yoktu. Süleyman Dayı dinlenmediğini sanarak birden kızdı...

'Yok Süleyman Emmi, o konuşulanları dinlemedi. Sahiden leylekler bugünlerde gelirler mi?’(HBL,s.4).

Aynı hikâyede Süleyman Dayı'nın uzaklardan görünen kuşların leylek olduğunu söylemesine rağmen kimse ona inanmıyor fakat sonunda söyledikleri doğru çıkıyor.

“Sahiden gelenler leylek.’

'Helal olsun Süleyman Dayı'ya. Bildi.’” (HBL,s.7).

Aynı hikâyede gazetelerde leyleklerin savaşı köylülerin sayesinde kazandığı yazınca Süleyman Dayı Acar adlı leyleğin hakkını vererek doğruları söylüyor.

“Sürüyü köye çeken Acar'dı. Acar olmasaydı leylekler savaşı bu yıl kaybederdi...”(HBL,s.28).

Kavgacı Çil Horoz adlı hikâyede uzun zaman sonra yuvaya dönen horozun Çil Horoz olduğuna, kapıdaki horozun doğru söylediğine kimse inanmıyor.

“ 'Benim Çil.’

'Ah yalancı tilki. Yine yalanlar uydurmaya geldin. Git kapımdan.’

'Babacığım ben geldim, oğlun Çil, aç kapıyı...'

Koca başkan bir türlü Çil'in sesini alamıyordu:

'Seni hilebaz tilki seni! Her akşam başka yalan uyduruyorsun. Maksadın kapıyı açtırmak.’”(KÇH,s.29).

Kurnaz Tilki adlı hikâyede sincabı kandırmak isteyen tilki sesini değiştirerek kaplumbağa gibi konuşuyor ve yalanlar söylüyor.

“Tilki böyle konuştuktan sonra tıpkı bir kaplumbağa gibi yaparak:

‘Evet tilki kardeş, yangını ben de gözlerimle gördüm,’ dedi. Cingöz konuşulanları duyunca içi cız etti. Sanki bir kazan kaynar suyu başından aşağı dökmüştü. Bir kaplumbağanın yalan söyleyeceğini hiç sanmazdı...”(KT,s.9).

Aynı hikâyede sincabı kandıran tilki arkasından çakala insanlarla anlaşma yapıldığını artık insanların hayvanlara zarar vermeyeceğini, bağlardan istediği kadar üzüm yiyebileceğini söyleyerek, bu yalana çakalı inandırıyor.

Paytak Kardeş adlı hikâyede kümeslerinden çıkmayan ördeklerin akıbeti hakkında kümes hayvanların değişik fikirler söyleyerek işi iyice abartmasının dedikodu olduğu ve dedikodunun da doğruluk payı olmayan sözlerden oluştuğu sezdirilmiştir.

“...Bu konuşmalar akşama kadar sürerdi. Çünkü hiçbiri işin aslını bilmiyordu. Kazlardan birinin uydurduğu kümes dedikodusu kısa zamanda etrafa yayıldı.”(PK,s.4).

Yaramaz Sincap adlı hikâyede uslu bir çocuk olacağına söz veren yavru sincabın arkadaşının yalan söyleme önerisine uyduğu anlatılıyor.

“ ‘Sana boşuna Cingöz demişler babanın üstünden de atlayamıyor musun?’

‘Ama uyanınca beni evde göremezse ne yanıt veririm.?’

‘Şu düşündüğün şeye bak, elbette bir yalan uydurursun.’”(YS,s.7).

Aynı hikâyede iki sincap arasında geçen konuşmada doğruluğun iyi bir kişil özelliği olduğu sezdiriliyor.

“ ‘Beni neden döndürdün?’

‘Cingöz saçmalama, seni döndüren ben değilim, kıskançlığın.’

‘Doğru dedin.’

‘Ben yalan söylemem, yalanı hiç sevmem.’”(YS,s.16).

Doğruluk değeri dürüst olmayı içeren, belki de çoğu değerın kaynağındaki bir değerdir. Dürüst insan yalan söylemez, insanlar ile arasındaki ilişkilerinde bu şekilde iyi olmasını sağlayabilir. Dürüst insanlardan oluşan bir toplumda karşılıklı güven olacağından insanlar arası saygı ve sevgi de kendiliğinden gelişebilir. Ayrıca doğruluk değerini sadece bir kişisel özellik olarak alıp dar bir çerçeveye

sıgıdırmamalıyız. Doğruluk aynı zamanda kurumların doğruluğu, devletin doğruluğu gibi geniş bir alanda düşünülmelidir. Çocuklara verilmesi son derece önemli olan bu değer erken yaşta kazandırılarak çocukların özümsemesi sağlanmalıdır.

4.3. Sosyal Değerler ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Araştırmaya konu olan değerlerin üç tanesi sosyal değerdir. Bu değerler; adalet, vatanseverlik ve yardımseverliktir. Hikâyelerde sosyal değerler ile ilgili geçen ifadeler şu şekildedir.

4.3.1. Adalet Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Adalet değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaçar kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 25. Hayvan Hikâyeleri Setinde Adalet Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	-
Akıllı Karakaçan	1
Al Atım	1
Alnikara koç	-
Baba Hindi	-
Boz Tavşan	1
Cesur Alabaş	1
Çakır Mandam	-
Çalışkan Arılar	1
Dağ Keçisi Çevik	-
Göklerin Kralı	-
Hacı Baba Leylek	-
Karınca Memleketi	2
Kavgacı Çil Horoz	-
Kurnaz Tilki	-
Kurt Ailesi	-
Ormanın Boz Ayısı	-
Paytak Kardeş	-
Sarı İnek	-
Yaramaz Sincap	-

Tablo 25'de görüldüğü gibi adalet değeriyle ilgili hikâyelerde 7 ifadeye raslanmıştır. En çok yer aldığı hikâyeye ise Karınca Memleketi'dir. Kitapların genelinde herkesle dost olan, herkese eşit davranan hayvanların, genellikle ormanda ya da yaşadıkları barınaklarda çok sevildiği vurgulanarak dolaylı yoldan adalet değerinin önemi üzerinde durulduğu görülmüştür.

Örneğin Hayvan Hikâyeleri Seti'nin Akıllı Karakaçan adlı hikâyesinde hırsızlar çaldıkları eşeğin rengini sahibi tanımasın diye boyayarak değiştiriyor. Fakat eşeğin

bacağını yalamasıyla boyanın çıktığını gören sahibi adaletin yerini bulması için çağrı yaparak, halkın desteğini alıyor.

“Şahit olun arkadaşlar. Bu eşşek siyah değil bozdur. Onu çaldıkları için boyamışlar. İşte karakaçan asıl rengini kendi çıkardı...”
“Bütün seyirciler Karakaçan’ın çağrısına baktılar. Gerçekten burası ağarmış, bozlaşmıştı. Bunu gören hırsızlar kalabalığın arasına karışarak sıvışmak istediye de halk: ‘Tutun şunları!’ diye bağırdı.”(AK, S.31)

Aynı kitapta hikâyenin sonu olarak kullanılan cümlelerle de adaletin yerini bulmasından bahsedilmiştir.

“İki jandarma, hırsızları tutup Ali Dayı’nın yanına getirdi. Ali Dayı olanları kısaca anlattı. Sonra eşeğine binerek köyün yolunu tuttu.” (AK, s.32).

Serinin diğer bir kitabı olan Al Atım adlı kitapta ise Ateş adlı atın hakkı olan yarış yerini uyanık bir at sahibinin kapmasıyla Ateş’in uğradığı adaletsizlikten bahsedilmiştir.

“Etrafta yarış seyredenler iç çizgiye Ateş’in geçmesi gerektiğini söylediler. Ama Ahmet kendisinin oraya daha önce geçtiğini söyleyerek yerini Ali’ye bırakmadı. Böylece Ateş’in başarı sağlaması zorlaşıyordu.” (AA, S.23).

Boz Tavşan adlı kitapta ise yangından korunmak isteyen hayvanları Boz Tavşan küçükten büyüğe sırayla yuvaya alarak adaleti sağlamış ve yangından korumuştur.

Cesur Alabaş adlı hikâyede kurtların saldırısına uğrayan ağılı korumak isteyen Alabaşın kurdu boğmasıyla adalet yerini bulmuştur.

“Kurdun tüyleri koyun kanıyla ıslanmıştı. Alabaş onun neresinden tutsa kayıyordu. Her ikisi de birbirlerinin en can alıcı noktalarına saldırıyordu. Sonunda Alabaş kurdu boğdu... Kurt sonunda kötülüklerinin cezasını canıyla ödedi.” (CA, s.10).

Çalışkan Anılar adlı hikâyede her yıl kovanın en güçlü arıbeyi kovanda kalır ve diğer arıbeylerini savaşarak öldürür. O yıl ise kovanın arıbeyi Tülkanat’ın karşısına iki arı çıkınca, işçi arıların iki arıbeyinin birleşip Tülkanat’ı yıkma düşüncesine karşı çıkılır ve adil bir çözüm bulunur. Hökelekli (2008) 'in de belirttiği gibi toplumda gerçek bir adalet anlayışı olmadığı takdirde güç odaklı ilişkiler devreye girer, güçlünün güçsüzü ezdiği bir düzen ortaya çıkar. Kendilerini mağdur hisseden insanların çoğalması, toplumdaki birlik ve bütünlüğü tehdit eder. Bu durumda şiddet ve terör olaylarının

önü alınamaz. Arı kovanında da güç adaklı bir ilişki vardır fakat o yıl ki arıbeyinin adaleti sağlama konusunda yeni fikirler öne sürmüştür.

“İkinizle birden savaşıcağım. Arı yarasınca bu kararı vermek benim hakkımdır. Bu kovanın en eski arıbeyiyim.Çıkmın karşıma, diye bağırdı.” (ÇA, s.10).

Karınca Memleketi adlı hikâyede ise ineklerin çok yem yediği halde sütlerinin olmadığını gören yuvabaşı bu işte bir hile olduğunu anlamıştır ve karıncalara bu yaptıklarının adil olmadığını şu sözleriyle vurgulamıştır;

“...Siz hastaların yiyeceklerini alıp inekleri kendiniz için sağmışsınız. Yeriniz bu yuva değil...”(KM, s.18).

Karınca memleketi adlı hikâyede karıncaların hakları olmayan yemekleri yemeleri ile diğer arkadaşlarının aç kalmalarına neden olacağı, bunun da adaletsizlik oluşturarak, yuvanın düzenini bozacağı belirtilmiştir. Demirel (2006)'de adaleti evrensel bir değer olarak tanımlamış ve bireylerin toplumdaki en önemli güvencesi olarak görmüştür. İnsanları doğru davranmaya ve düşünmeye yönlendirdiğini söylemiştir. Hikâyede de karıncaların yaşamında eşitliğin ve adaletin dağlanmasında Yuvabaşının adil düşüncesi etkili olmuştur.

Aynı kitapta yine yuva başı ilk doğan karınca takımlarına az süt verilmesinin adaletsiz olduğunu şu sözlerle ifade eder;

“Yuvabaşı sakinleşmişti. Kraliçenin ilk yetiştirdiklerinin bakımsız büyümesi karınca yarasına uygundu. O halde bu ilk doğan takımlara da süt verilmesi gerekiyordu. Bunu hatırlattığı için 3. Takım başkanına teşekkür etti.” (KM, s.19).

Adalet değeri hikâyelerde genellikle iki hayvan arasında adaleti sağlamak ve bunun önemi olarak verilmiştir. Adalet, bulunulan ortamın huzurunun en önemli unsuru olarak gösterilmiştir.

4.3.2. Vatanseverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Vatanseverlik değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaç kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 26. Hayvan Hikâyeleri Setinde Vatanseverlik Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	-
Akıllı Karakaçan	-
Al Atım	-
Alınkara koç	-
Baba Hindi	-
Boz Tavşan	3
Cesur Alabaş	-
Çakır Mandam	-
Çalışkan Arılar	2
Dağ Keçisi Çevik	2
Göklerin Kralı	3
Hacı Baba Leylek	1
Karınca Memleketi	-
Kavgacı Çil Horoz	1
Kurnaz Tilki	1
Kurt Ailesi	-
Ormanın Boz Ayısı	-
Paytak Kardeş	1
Sarı İnek	-
Yaramaz Sincap	-

Tablo 26’da da görüldüğü gibi 14 ifade ile yer almıştır. En çok yer aldığı hikâyeler ise Göklerin Kralı ve Boz Tavşan adlı hikâyelerdir. Genellikle hayvanların vatanları olan ormana karşı sevgileri, özlemleri olarak işlenmiştir.

Boz Tavşan adlı hikâyede yangın sonucunda tüm hayvanların vatani olan ormanın yok olmasıyla vatanseverlik değeri vurgulanmıştır;

“...Orman ölüm sessizliğine bürünmüştü. Yer yer duman tütüyordu. Bütün canlılar, güzelim ağaçlar kapkara bir daldan ibaret kalmıştı. İnsanın bu manzarayı görünce içinden ağlamak geliyordu.” (BT,s.14).

Aynı hikâyede avcılarının yakaladığı boz tavşan birdaha vatani olan ormanı görememenin korkusunu yaşar.

“Ormandan çıktıklarını anlayan Boz Tavşan, başını arkasına çevirerek son bir kez daha yuvasını aradı. Adam bunu anladı...’Bak, yuvana ormanına bir kez daha bak!’ (BT,s.23).

Yine aynı kitapta vatani olan ormandan ayrılan Boz Tavşanın vatan hasreti dile getirilmiştir;

“Ama yine de Boz Tavşan’ın akli fikri ormandaydı. Kimi sabahlar erkenden kalkar, gözlerini orman tarafına diker, dalar düşünürdü.”(BT, s.27).

Çalışkan Arılar adlı hikâyede arıların çok güzel, rengarenk çiçeklerle dolu bir dereyi beğenerek yeni vatanları ilan etmeleri ve bundan kaynaklı sevinçleri şu şekilde anlatılıyor;

“Arkadaşlar işte yeni vatanımız. Yuvamız burası. Bu dere içinde kendimize güzel bir yuva bulup yerleşeceğiz.”(ÇA,s.16).

Yine aynı hikâyede eski vatanlarını eşek arısı saldırısından kurtarmaya giden arıların yuvalarını ilk gördüklerindeki tepkileri vatanseverliğe bir örnektir;

“Acar arkadakilere ‘İşte!’ dedi. ‘Eski vatanımız görüldü.’ ‘Çınar, büyük dut ağacı, işte bizim kovan şehrimiz.’”(ÇA,s. 29).

Dağ Keçisi Çevik adlı hikâyede ise av köpeklerinin kovaladığı Çevik artık sonunun geldiğini, yakalanacağını düşünür ve vatanına ,ormanına olan sevgisi şu cümleler ile anlatılır;

“...Ama sila seslerinin çok yakından gelmesiyle bir an durdu. Artık ölümünün yaklaştığını sandı. Annesi, babası, yıllardır yaşadığı ormanı, arkadaşlarını hatırladı. Hepsile ne güzel geçinmiş, dünyayı ne kadar sevmişti.” (DKÇ, s.20).

Yine aynı kitapta evcil keçiler vatanları olan ağıllarını yaban keçisine överek vatanlarının güzelliklerinden bahsediyorlar.

“ ‘Siz pek kalabalıksınız. Sizi hangi çalının dibi alır ki?’

‘Bizim ayrı oturacak evimiz var. İnsanlar gibiyiz biz. Ağılda yaşıyoruz.’

‘Bırak ormanı artık biz gibi evcil ol.’

Bu sırada yanlarına başka keçiler gelmişlerdi... Hepsi onu sevdiler ve aralarında tutmak için ağıllarını övdüler.” (DKÇ, s.25).

Göklerin Kralı adlı hikâyede insanlar tarafından yakalanarak bir kafese konulan kartalın vatan özlemi dile getirilmiştir.

“... Yakalanıp bir kafese konmak onun çok ağrına gitmişti. Zaman zaman başını kaldırıp mavi göğü, beyaz bulutları özlemle seyrediyor, sonra başını kanatlarının arasına sokup için için ağlıyordu.” (GK, s.17).

Aynı hikâyede eşinin onu kurtarmasını bekleyen kartalın vatan özlemi şu sözlerle dile getirilmiştir.

“...Ertesi gün yine böyle geçti. Ne göklerde bir kuş, ne de bir kanat gölgesi gördü. Anne kartal kafesin kazıkları arasında özlem dolu gözlerle mavi gökyüzüne, beyaz bulutlara baktı, durdu.” (GK, s.18).

“Kartalın içinde yeniden beliren uçma özlemi onu yakıyordu. ‘Ah!’ diyordu. ‘Ne olur yine şu mavi gökyüzüne, beyaz bulutlara kavuşsam, göklerin mavi enginliği içine süzülsem... Uçsam... Uçsam... Uçsam...’
 “(GK, s.24).

Hacı Baba Leylek adlı hikâyede göçmen kuşların hiç görmedikleri ikinci vatanlarına kendi kendilerine bulmalarından bahsedilmiştir.

“ Kuşların yol bulma duyuları bütün hayvanlardan fazladır. Onlar hiç görmedikleri ikinci vatanlarını kendi kendilerine bulurlar. Bir leylek yavrusu, yaz aylarının sonunda harekete geçerek yaşlı leyleklerin klavuzluğunda sıcak ülkelere uçar ve daha önce hiç görmediği ikinci vatanını bulur.” (HBL, s.16-17).

Kavgacı Çil Horoz adlı hikâyede ormana kaçarak yaban yaşamayı öğrenen horoz zamanla ailesine ve vatanına özlem duyar.

“...Ormanın en sevilen hayvanı olmuştu. Gücsüzler ondan yardım istiyor, kavga edenleri o barıştırıyordu. Ama artık annesi ve kardeşlerini özlemişti. Kümese dönmek istiyordu.” (KÇH,s.27).

Kurnaz Tilki adlı hikâyede Tilki bütün ormanı yalanları ve oyunları ile bıktırır ve sonunda ormanı terk ederek başka bir ormana yerleşmek zorunda kalır.

“...Sabahın daha ilk saatlerinden akşama dek o, önüne gelen hayvanlarla alay ederek, düzen kurarak yaşar. Onun ne belli bir yurdu vardır ne de belli bir ini. İşte bugünde bir çok macera geçirmiş, kurnazlığıyla bütün orman hayvanlarını atlatmış, hayatını büyük tehlikeden kurtarmış. Ama şimdi ne girip yatacak sıcak bir ini, ne de karnını doyuracak bir lokma ekmeği vardı...Başını koyacak bir yer bulsa hemen uykuya dalacaktı. Oysa şimdi hiç tanımadığı bir ormandaydı.”
 (KT,s.32).

Paytak Kardeş adlı hikâyede yaban olmaya karar veren bir ördeğin yuvasının değerini anlayarak, başka yerlere göç etmekten vazgeçip eski vatanına dönüşü anlatılır.

“...Bu silah sesleri Paytak'ın hiç hoşuna gitmemişti. Demek yaban olmanın sonu bir avcı kurşunuyla ölmektir. Paytak birden kümesi annesini, babasını, komşuları tavuk ve horozları hatırladı... ‘Artık yaban olmam yeter, ben geri dönmeliyim!’ dedi ve hemen kanat çırparak sürüden ayrıldı.” (PK,s.31).

Hayvan öyküleri Kitap Seti'nde hitap ettiği yaşın da küçük olmasından dolayı vatanseverlik, milletimizin birliği, beraberliği, ülkemizin selameti duygularından daha çok hikâyelerde geçen karakterlerin doğup büyüdükleri yerleri unutmamaları, yaşadıkları yerlere özlem duymaları olarak verilmeye çalışılmıştır.

4.3.3. Yardımseverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Yardımseverlik değerinin incelenen kitaplarda, hangi hikâyelerde ve sayfalarda kaçar kez kullanıldığı ile ilgili dağılım tabloda verilmiştir.

Tablo 27. Hayvan Hikâyeleri Setinde Yardımseverlik Değerinin Dağılımı

Hikâyelerin Adı	f
Ak Güvercin	3
Akıllı Karakağan	-
Al Atım	2
Alnikara koç	4
Baba Hindi	-
Boz Tavşan	3
Cesur Alabaş	2
Çakır Mandam	2
Çalışkan Arılar	1
Dağ Keçisi Çevik	-
Göklerin Kralı	-
Hacı Baba Leylek	3
Karınca Memleketi	-
Kavgacı Çil Horoz	1
Kurnaz Tilki	-
Kurt Ailesi	1
Ormanın Boz Ayısı	1
Paytak Kardeş	1
Sarı İnek	1
Yaramaz Sincap	2

Tablo 27'de de görüldüğü gibi yardımseverlik değeri 27 ifade ile yer almıştır. En çok yer aldığı hikaye Alnikara Koç adlı hikâyedir. Genellikle zor durumda kalan hayvanların birbirine yardımı olarak işlenmiştir.

Ak Güvercin adlı hikâyede amcası ile Tonguç arasında geçen konuşmada Tonguç'un yaralı güvercine acıyarak yardım etmek istemesi anlatılıyor.

"Bu kadar işin içerisinde bir de yaralı güvercine kim bakar Tonguç?"

'öyleyse onu bana verirsiniz ben bakarım.' (AG,s.5).

Aynı hikâyede güvercinleri mektup taşımaya alıştıran Ali ve ailesi, sel felaketiyle karşılaşınca güvercinlerle haber yollayarak yardım isterler.

"Ali çabuk Tonguç'a haber sal. Hükümete haber versin. Yardım istesin." (AG,s.29).

Al Atım adlı hikâyede eyerlenmek istemeyen at ateş şaha kalkınca bakıcısına çevredekiler yardım ediyor.

“Ali ne kadar uğraştıysa da eyeri Ateş’e takamadı. Hayvan sanki çıldırmişti. Yanlarına gelen birkaç seyis, Ali ‘ye yardım ettiler. Ancak eyeri atın üstüne koyamadılar. Ateş sanki bir mangal kor, bir yığın ateş olmuştu.” (AA, s.15).

Yine aynı hikâyede tren kazasından son anda kurtulan kişiye çevredekilerin yardımı anlatılıyor.

“ Adam kendine gelince ilk işi:

‘Ben neredeyim?’ diye sormak oldu.

Ona:

‘Bir şey yok, geçmiş olsun,’ dediler. Biraz su içirdiler. Yaralarını sardılar.” (AA,s.32).

Alnikara Koç adlı hikâyede ağıldan kaçarak yaban hayatı yaşamak isteyen koç, koçların başından yardım istiyor.

“ ‘Bana yardım et koçların başı!’

...Sonunda Koca Koç:

‘Söyle,’ dedi. ‘Sana nasıl yardım edebiliriz?’

‘Duvarın dibine yanaş, sırtına basarak çıkayım.’

Koca Koç hiç düşünmeden pencerenin altına yanaştı.”(AK. S.8).

Aynı hikâyede yaban olmak isteyen Alnikara isimli koça dağda yaşayan teke yardım ediyor.

“Her sabah, güneş doğmadan yuvada uyandıklarında Koca Teke Alnikara’yı karşısına alır, orman yasasını anlatmaya başlardı.” (AK, s. 17).

Yine aynı hikâyede Alnikara Koç zor duruma düşen insana yardım ediyor.

“Gerçekten domuzlar iyiden iyiye yaklaşmışlardı.

Alnikara bir anda yerinden fırladı:

‘Ben aşağı iniyorum,’ dedi.

‘Dur, deli misin sen? Seni de vurur insanoğlu.’

‘Vursun, beni de vursun ama ben yine de ona yardım edeceğim.’” (AK,s.28).

Aynı hikâyenin sonunda da avcılar yaralı halde yerde yatan arkadaşlarına yardım ediyor.

“Avcılar koşarak geldiler. Yerde yatan domuzu, koçu görünce şaşılar. Biri arkadaşına yardım ederken, diğeri belinden bıçağını çıkarıp koça yaklaştı...” (AK, s. 31).

Boz Tavşan isimli hikâyenin genelinde yardımlaşmanın önemine değinilirken bazı bölümlerde hayvanların kendi canını korumak için bazen yardımlaşamayacağından bahsediyor.

“ ‘Unutmayın,’ dedi. ‘Yasamızda tehlikeden korunmak için tek çare kaçırmaktır. Birbirimize yardım da edemeyiz. Kurtulan hemen kendisine bir eş bulur, yuva kurar ve çoğalmaya bakar.’” (BT, s. 17).

Aynı hikâyede avcıların kurduğu kapana yakalanan tavşana arkadaşları ellerinden geldiğince yardım etmeye çalışıyor.

“Az sonra tavşanlar, sincaplar, meraklı orman hayvanları tavşanın başına toplandılar. Ona yardım etmek istedilerse de başaramadılar. Yalnız susuzluğu gitsin diye yanına biraz meşe yaprağı, karakavuk otu getirdiler.’ (BT, s. 21).

Yine aynı hikâyede kümesten kaçmak isteyen tavşana kümeste yaşayan evcil bir tavşan yardım ediyor.

“Hemen tel örgünün yanına geldiler. Mavigöz ön ayaklarıyla toprağı eşelemeye, toprağın altına doğru bir tünel açmaya başlamıştı bile. Kısa zamanda tüneli açtı, karşıya geçti. Mavigöz kümesten çıkmıştı. Boz Tavşan da dışarı çıktı.” (BT, s. 28).

Cesur Alabaş isimli hikâyede gece çok şiddetli bir fırtına geçiren çoban ve koyunları merak eden sürü sahibi onlara yardıma geliyor.

“Gelen, Ali'nin ağabeyi ile sürünün sahibiydi. Herhalde akşamki fırtınadan koyunları merak etmiş, arkadaşlarıyla birlikte av tüfeğini ve köpeğini de almıştı.” (CA, s. 13).

Aynı hikâyede başı boş halde gezen çoban köpeğini gören polis köpeği, yardımcı olmak için çoban köpeğine sesleniyor.

“ ‘Kardeşim,’ dedi. ‘Amacım sana yardım etmek. Ben polis köpeğiyim. Anladın mı?’”(CA, s. 26).

Çakır Mandam adlı hikâyede yüzme bilmediği halde göle atlayan çocuğu gören manda ve çocuğun arkadaşları, çocuğa yardım için yanına ulaşmaya çalışıyor.

“...Arkadaşları onun çırpınışını görmüşler, sesini de duymuşlardı. Yalnız ondan çok uzaktaydılar. Ona doğru yüzmeye başladılar. Çakır olanları önce görmüş, ona doğru yüzmeye çoktan başlamıştı...” (ÇM, s. 12-13).

Çalışkan Arılar adlı hikâyede başka bir kovana bağlı arıya eşek arılarının saldırdığını gören arıların onu kurtarmasından bahsediliyor.

“ ‘Tülkanat Reis,’ dedi. ‘Bu arıyı karakol yakınlarında bir eşek arısının elinden kurtardık. Daha çok eşek arısı vardı ama bizim kalabalık olduğumuzu görünce kaçtılar.’”(ÇA,s.26).

Hacı Baba Leylek isimli hikâyede her yıl kartallarla savaşıyan leyleklere köylü yardım etmek için bir yol arar ve bulur.

“ ‘Ne etmeli de bizim küçük Acar’ı bu savaşa daha çetin alıştırmalı?’ dedi.

‘Sahiden Acar’ın kartallara yenilmesini hiçbirimiz istemeyiz.’

‘İstemeyiz elbet ama elimizden ne gelir?’

‘Nasıl gelmezmiş? Acar’ ı şimdiden daha sıkı besler, kuvvetlendiririz.’”(HBL,s.15).

Aynı hikâyede savaşın başladığını duyan köylüler merakla kimin kazanacağını beklerken, leyleklere yardım etmeye karar veriyorlar.

“‘Kim kazanır acaba?’

‘Bazı yıl leylekler, bazı yıl kartallar.’

‘Leyleklere biz de yardım edelim.’

‘Edelim, edelim.’”(HBL,s.20).

Yine aynı hikâyede Acar savaşı kaybetmek üzereyken kartal sürüsünü köylülerin üzerine denk getirerek onların yardımını alıyor.

“...Kartallar savaşı kazanmanın sevinciyle sarhoş olmuş, çığlık çığlığa bağıriyorlardı. Son zaferi kazanmak için kaçan sürünün peşine düştüler. Acar’ın istediği de buydu zaten. Amacı kartal sürüsünü köyün üzerine çekerek oradasavaşmak, köylülerden yardım istemektir.”(HBL,s.23)

Kavgacı Çil Horoz adlı hikâyede horoz ile sincap arasında geçen konuşmada da yardımlaşma değerine yer verilmiştir.

“ ‘Sen nerede oturuyorsun Çil Horoz?’

‘Ben mi? Henüz bir yerim yok.’

‘Vah vah vah! Demek evsizsin.’

‘Öyle de değil. Ben buralarda oturan yaban horoza misafir geldim. Evini bulamadım. Onu arıyorum. Bilmem bana yardım edebilir misiniz?’”(KÇH,s.20).

Kurt Ailesi adlı hikâyede çardakta çıkan yangında mahsur kalan bir bebeğe kurdun yardımı anlatılmıştır.

“Yangının en dar yerinden tüyleri dağlanarak geçti. İlk kez kırmızı dilin acısını tattı. Küçüğü eliyle koymuş gibi buldu. Ağzına aldı. Aynı yoldan geçerek annesinin şaşkın bakışları arasında onu yavaşça önüne koydu. Sonra geri dönerek ormanda kayboldu.” (KA,s.27).

Ormanın Boz Ayısı adlı hikâyede ayı zor bir yerde olan bal kovanını almak için arkadaşlarına bir öneride bulunuyor.

“Ağaç, kayaların üstünde. Gövdesi de çok kalın. Arılarsa çok yaman. Yalnız ben yardım edersem çıkabilirsin. Sana omuz veririm.”(OBA,s.11).

Paytak Kardeş adlı hikâyede parmaklarının arasında perde olmadığı için yüzemeyeceğini düşünen Paytak isimli evcil ördeğe, bir yaban ördeği cesaretlenmesi için yardım ediyor.

“O gün onun yuvasında konuktu. Geceyi ve ondan sonraki günleri onun yanında geçirdi. Yaban ördeği ona her şeyden önce ördek olduğunu öğretti.”(PK,s.25).

Sarı inek isimli hikâyede yeni doğan bir buzağının yardıma muhtaçlığı anlatılıyor.

“Yumuşacık taze tüyleri kadife bir kumaşı andırıyordu. Annesine sokuluyor, ondan yardım bekliyordu...”(Sİ,s.7).

Yaramaz Sincap adlı hikâyede yağmurda kalan iki sincap yavrusunun su birikintisinden nasıl kurtarılacağına karar vermek için bütün sincaplar yardıma koşuyor ve fikirlerini söylüyor.

“El ele tutuşup bir köprü yapalım.’

‘Oraya bir dal uzatalım.’

‘Yüzme bilenlerden biri gitsin, çocukları birer birer getirsin.’ En sonunda oraya dal uzatmanın en iyi çare olduğunu anladılar. Güçlü üç dört sincap kara meşenin tepesine çıktı. Bu o kadar kolay bir iş değildi...”(YS,s.28).

Yardımseverlik değeri hikâyelerin genelinde hayvanların zor durumdaki arkadaşlarına karşı takındıkları tavır olarak verilmiştir. Özellikle Yaramaz Sincap adlı hikâyede evden izinsiz çıkan iki arkadaşın çaresizliği karşısında bütün komşuların birlik ve beraberlik içinde karar alarak yardıma koşması, hatta kendi canlarını bile hiçe saymaları değerini çocuklara iletilmesinde büyük önem taşır.

İncelenen değerlere toplu bir bakışla bakılacak olunursa, en çok hangi hikâyelerde yer aldıklarıyla ilgili tablo şu şekildedir;

Tablo 28. Değerlerin en fazla bulunduğu hikâye

Değerler	En Çok Değinen Hikaye(ler)
Adalet	Karınca Memleketi
Alçak gönüllü	Kurnaz Tilki
Cesaret	Baba Hindi, Cesur Alabaş, Yaramaz Sincap
Cömertlik	Boz Tavşan
Doğruluk	Hacı Baba Leylek
Güvenilir olmak	Kavgacı Çil Horoz, Hacı Baba Leylek, Karınca Memleketi, Boz Tavşan, Dağ Keçisi Çevik ve Alnikara Koç
Hedef Belirleme	Kavgacı Çil Horoz
Hoşgörü	Çakır Mandam
Kanaatkarlık	Cesur Alabaş ve Alnikara Koç
Kararlılık	Al Atım, Karınca Memleketi
Kişiler Arası İlişkiler	Ak Güvercin
Merhamet	Boz Tavşan ve Göklerin Kralı
Ölçülü Olmak	Cesur Alabaş, Ormanın Boz Ayısı
Sabır	Göklerin Kralı, Al Atım ve Sarı İnek
Sadakat	Çalışkan Arılar
Saygı	Ak Güvercin, Akıllı Karakağan, Alnikara Koç, Göklerin Kralı, Karınca Memleketi, Kavgacı Çil Horoz ve Paytak Kardeş
Sevgi	Al Atım
Sorumluluk	Karınca Memleketi
Sözünde Dur	Alnikara Koç ve Çakır Mandam
Vatansızlık	Göklerin Kralı, Boz Tavşan
Yardımsızlık	Alnikara Koç

Tablo 28’de değerlerin en fazla bulunduğu hikâyelerin adları yer almaktadır. Tablo 28’e göre:

- Adalet, en fazla(2 kere) Karınca Memleketi adlı hikâyede
- Alçak Gönüllülük (3 kere) Kurnaz Tilki adlı hikâyede
- Cesaret en fazla (4 kere) Baba Hindi, Cesur Alabaş, Yaramaz Sincap adlı hikâyelerde
- Cömertlik en fazla (2 kere) Boz Tavşan adlı hikâyede,
- Doğruluk en fazla (3 kere) Hacı Baba Leylek adlı hikâyede,
- Güvenilir Olmak en fazla (2 kere) Kavgacı Çil Horoz, Hacı Baba Leylek, Karınca Memleketi, -Boz Tavşan, Dağ Keçisi Çevik ve Alnikara Koç adlı hikâyelerde,
- Hedef Belirleme en fazla (3 kere) Kavgacı Çil Horoz adlı hikâyede,
- Hoşgörü en fazla (2 kere) Çakır Mandam adlı hikâyede,
- Kanaatkarlık değeri Cesur Alabaş ve Alnikara Koç adlı hikâyelerde 1’ er kez

- Kararlılık en fazla (2 kere) Al Atım ve Karınca Memleketi adlı hikâyelerde,
- Kişiler arası ilişkiler en fazla (3 kere) Ak Güvercin adlı hikâyede,
- Merhamet en fazla (4 kere) Boz Tavşan ve Göklerin Kralı adlı hikâyelerde,
- Ölçülü olmak değeri Cesur Alabaş ve Ormanın Boz Ayısı adlı hikâyelerde 1'er kere,
- Sabır en fazla (2 kere) Göklerin Kralı, Al Atım ve Sarı İnek adlı hikâyelerde,
- Sadakat en fazla (3 kere) Çalışkan Arılar adlı hikâyede,
- Saygı değeri 1'er kez Ak Güvercin, Akıllı Karakaşan, Alınkara Koç, Göklerin Kralı, Karınca Memleketi, Kavgacı Çil Horoz ve Paytak Kardeş adlı hikâyelerde,
- Sevgi en fazla (4 kere) Al Atım adlı hikâyede,
- Sorumluluk en fazla (4 kere) Karınca Memleketi adlı hikâyede,
- Sözünde durmak en fazla (2 kere) Alınkara Koç ve Çakır Mandam adlı hikâyelerde,
- Vatanseverlik en fazla(3 kere) Göklerin Kralı ve Boz Tavşan adlı hikâyelerde,
- Yardımseverlik en fazla (4 kere) Alınkara Koç adlı hikâyede yer almıştır.

Yine toplu bir bakış oluşması açısından değerlerin kaç ifade ile genel dağılımın yüzde kaçını oluşturduğuna bakacak olursak;

Tablo 29. Hayvan Hikâyeleri Seti'nden Elde Edilen Değerlerin Sayısal ve Yüzdeler Dağılımı

Değerler	f	%
Adalet	7	%2.54
Alçak Gönüllülük	5	%1.81
Cesaret	34	%12.36
Cömertlik	8	%2.90
Doğruluk	14	%5.81
Güvenilir Olmak	16	%5.81
Hedef Belirleme	18	%6.54
Hoşgörü	7	%2.54
Kanaatkârlık	2	%0.72
Kararlılık	9	%3.27
Kişiler Arası İlişkiler	16	%5.81
Merhamet	20	%7.27
Ölçülü Olmak	2	%0.72
Sabır	9	%3.27
Sadakat	13	%4.72
Saygı	7	%2.54
Sevgi	21	%7.63
Sorumluluk	19	%6.90
Sözünde Durmak	7	%2.54
Vatanseverlik	14	%5.09
Yardımsaverlik	27	%9.81

Tablo 29'de de görüldüğü gibi en fazla cesaret değerine %12.36 oranla yer verilirken, bu değeri yardımsaverlik (%9.81), sevgi(%7.63) ve merhamet (%7.27) değerleri takip eder. En az ise ölçülü olmak ve kanaatkârlık (%0.72) değerlerine yer verilmiştir.

BÖLÜM V

5. Sonuçlar ve Öneriler

Bu bölümde, bulgulardan yola çıkılarak ulaşılan sonuçlar ve sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

Osman Yalçın'ın Hayvan Hikâyeleri Setinde belirlenen 21 değer varlığını konu edinen araştırmamızda ulaşılan sonuçlar şunlardır:

1. Hikâyelerde belirlenen değerler ile ilgili 275 ifadeye ulaşılmıştır.
2. Hikâyelerde belirlenen değerlere en fazla değinen kitabın 25 ifade ile Boz Tavşan adlı hikâye olduğu, en az değinenin ise 7 ifade ile Sarı İnek adlı hikâyenin olduğuna ulaşılmıştır.
3. Hikâyelerde belirlenen değerlerden en fazla cesaret değerine 34 defa, en az ise kanaatkârlık ve ölçülü olmak değerlerine 2'şer defa değinilmiştir.
4. Adalet değerine incelenen hikâyelerde 7 kez yer verilmiştir. En fazla yer aldığı hikâye ise Karınca Memleketi adlı kitaptır. Hikâyelerin genelinde direk cümleler ile olmasa da herkese eşit davranan, dürüst hayvanların en çok sevilen hayvan olmasına vurgu yapılarak değere dikkat çekilmiştir.
5. Alçak gönüllülük değerine ise hikâyelerde 5 ifade ile yer verilmiştir. Değerin en fazla kullanıldığı kitap ise Kurnaz Tilki adlı hikâyedir. Değer genellikle alçak gönüllülüğün zıttı olan kendini beğenmek kavramıyla verilmeye çalışılmıştır.
6. Cesaret değerine incelenen hikâyelerde 34 ifade ile değinilmiştir. Değere en fazla değinen hikâyeler Baba Hindi, Cesur Alabaş ve Yaramaz Sincap adlı hikâyelerdir. Değerin üzerinde genellikle hayvanların evcil yaşamdan yaban hayata duydukları özlem, esareten kurtulmak için yaptıkları ve yardımlaşırken yaşadıklarıyla durulmuştur.
7. Cömertlik değeri hikâyelerde 8 ifade ile yer almıştır. Değere en fazla değinen hikâye Boz Tavşan adlı hikâyedir. Cömertliğe genellikle insanların hayvanlara karşı olan cömertliği açısından yer verilmiştir.

8. Doğruluk değerine 14 ifade ile hikâyelerde yer verilmiştir. Değere en fazla değinen hikâye Hacı Baba Leylek adlı hikâyedir. Özellikle Akıllı Karakaçan adlı hikâye doğruluk değeri üzerine kurgulanması ile dikkat çekmektedir.
9. Güvenilir olmak değeri 16 ifade ile hikâyelerde yer almaktadır. Değere en fazla değinen hikâye Alınkara Koç, Boz Tavşan, Dağ Keçisi Çevik adlı hikâyelerdir. Değer, genellikle hayvanlar arasındaki güven ilişkisiyle verilmeye çalışılmıştır.
10. Hedef belirleme değeri hikâyelerde 18 ifade ile bulunmaktadır. En fazla yer aldığı kitap ise Kavgacı Çil Horoz adlı hikâyedir. Değer genellikle yaban hayatına kavuşmak isteyen hayvanların insanlardan koçma planlarıyla yer almıştır.
11. Hoşgörü değeri 7 ifade ile hikâyelerde yer almıştır. Değere en fazla değinen hikâye Çakır Mandam adlı hikâyedir. Hikâyelerde genellikle hayvanların sevdikleri bir arkadaşlarının davranışlarını hoşgörmeleri olarak kullanılmıştır.
12. Kanaatkârlık değerine Cesur Alabaş ve Alınkara Koç adlı hikâyelerde birer ifade dışında yer verilmemiştir. Adı geçen hikâyelerde de genellikle elindeki yiyeceğe kanaat etmek olarak işlenmiştir.
13. Kararlılık değerine kitaplarda 10 ifade ile yer verilmiştir. Değere en fazla değinen hikâyeler Karınca Memleketi ve Al Atım adlı hikâyelerdir. Değer, kitaplarda genellikle hayvanların, özellikle de özgürlükleri için akıllarına koyduklarını yapması olarak yer bulmuştur.
14. Kişiler arası ilişkiler değeri 16 ifade ile kitaplarda yer almıştır. Değere en fazla değinen hikâye Ak Güvercin adlı hikâyedir. Direk yer aldığı ifadelerin dışında da yardımlaşma, dostluk gibi değerlerle de sezdirilmeye çalışılmıştır.
15. Merhamet değerine 20 ifade ile yer verilmiştir. Değere en fazla değinen hikâye Boz Tavşan adlı hikâyedir. Değer özellikle Yaramaz Sincap adlı hikâyede bir annenin çocuğuna duyduğu merhamet duygusu olarak vurgulanmıştır.
16. Ölçülü olmak değeri Cesur Alabaş ve Ormanın Boz Ayısı adlı hikâyelerde birer ifade dışında yer almamıştır. Bu hikâyelerde de sevgide ölçülü olmak olarak işlenmiştir.
17. Sabır değeri hikâyelerde 9 ifade ile yer almıştır. Değere en fazla değinen hikâyeler Al Atım, Sarı İnek ve Göklerin Kralı adlı hikâyelerdir. Değer özellikle Göklerin Kralı adlı hikâyede özgürlüğe kavuşmak için sabretmek olarak bolca vurgulanmıştır.

18. Sadakat değeri hikâyelerde 13 ifade ile yer bulmuştur. Değere en fazla değinen hikâye Çalışkan Arılar adlı hikâyedir. Özellikle Çalışkan Arılar adlı kitapta arıların liderlerine ve eski dostlarına olan sadakati işlenmiştir.
19. Saygı değeri 7 ifade ile hikâyelerde yer almıştır. Değer özellikle Paytak Kardeş adlı hikâyede başkalarının fiziksel özelliklerine saygı olarak verilmiştir.
20. Sevgi değeri 21 ifade ile hikâyelerde yer almıştır. Değere en fazla değinen hikâye Al Atım adlı hikâyedir. Çocukların kişilik gelişiminde çok önemli olan ve aynı zamanda birçok değer de temeli olan sevgi değerine hikâyelerin çoğunda yer verilmiştir.
21. Sorumluluk değeri 19 ifade ile hikâyelerin çoğunda yer almıştır. Değere en fazla değinen hikâye Karınca Memleketi adlı hikâyedir. Değer genellikle hayvanların üstlendikleri görevi yerine getirmesi olarak verilmiştir.
22. Sözünde durmak değeri 7 ifade ile hikâyelerde yer almıştır. Değere en fazla değinen hikâye Alnıkara Koç adlı hikâyedir. Değer genellikle bir büyüğünün, özellikle de ailesinden birinin sözünde durmak olarak verilmiştir.
23. Vatanseverlik değeri 14 ifade ile hikâyelerde yer almıştır. Değere en fazla değinen hikâyeler Boz Tavşan ve Göklerin Kralı adlı hikâyelerdir. Değer genellikle hayvanların vatanlarına, yuvalarına duydukları özlem konusyla verilmiştir.
24. Yardımseverlik değeri 27 ifade ile hikâyelerde yer almıştır. Değere en fazla değinen hikâye Alnıkara Koç adlı hikâyedir. Hikâyelerde genellikle yardımla, dayanışmayla bütün zorlukları yenen hayvanlar anlatılarak değere dikkat çekilmiştir.

5.2.Öneriler

5.2.1.Araştırmacılara yönelik öneriler

1. Osman Yalçın dışındaki diğer çocuk edebiyatı yazarlarının çocuk kitapları eğitsel iletiler yönünden incelenerek çocuk edebiyatı yazarlarının kullanmayı tercih ettiği ortak eğitsel iletiler belirlenebilir.
2. Eğitsel nitelikte olan kitapların niteliğini yükseltmek amacıyla çocuk kitaplarının analizine yönelik çalışmalara ağırlık verilebilir, iletiler yönünün dışında diğer içerik ve biçimsel özellikler yönünden de analizler yapılabilir.

5.2.2.Uygulayıcılara yönelik öneriler

1. Araştırmada incelenen 20 hikâye kitabının çocuklara verilmek istenen değerler açısından zengin olduğu görülmüş ve çocuklara özellikle de ‘Değerler Eğitimi Projesi’ kapsamında okutulması tavsiye edilebilir.
2. Çocuk hikâyelerinde ve romanlarında eğitsel iletilerin, ön plana çıkmayacak bir şekilde kitapla içselleştirilerek ve dolaylı yoldan okuyucuya verilmesi, verilen eğitsel iletilerin, hitap ettiği yaş grubunun içinde bulunduğu dönemin özelliklerine uygun olan konuların içinde iletilmesi çocuklar açısından bu kitapların daha etkili olmasını sağlayabilir.
3. Geleceğin yetişkini olarak toplumda aktif rol alacak çocuk, bazı kişilik özellikleri açısından yoğun bir şekilde yaşama hazırlanmalıdır. Bu nedenle yazarların, çocuğu çeşitli yönlerden geliştirecek karakter özelliklerine (yardımsever, sorumluluk sahibi, cesaretli, demokratik, lider, umutlu ve çalışkan vb.) daha fazla yer vermeleri gerektiği söylenebilir.
4. Piyasada yer alan kitapların kalitesinin artırılabilmesi için kitaplar yazıldıktan sonra her yayınevinde kitabın değerlendirilmesi için bilimsel komisyonlar oluşturulabilir. Bu komisyonlarda, eğitim uzmanı (çocuk gelişimi uzmanı, psikolog, öğretmen vb.) ve resimlerin kalitesi açısından tasarımcı, grafiker/ressam bulunması sağlanabilir.
5. Çocuk kitaplarında yer alan mesajların okuyucuya doğrudan verilmesi yerine, çocuğun düşünmesini sağlamak için kitapta sunulan yaşantılardan çıkarımlar yapmasına olanak sağlayacak şekilde düzenlenebilir.
6. Piyasadaki hikâye kitaplarının değer analizi kitapların sonuna eklenerek, ailelerin, öğrencilerin ve öğretmenlerin daha bilinçli kitap seçimi yapması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Acat, M. B. (2012). *Öğrenme Sürecinde Değerler ve Öğretmenin Ahlaki Liderliği*, Değerler Eğitimi Uluslararası Konferansında sunuldu. İstanbul: MEB Yayınları.
- Akbaş, O.(2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim İkinci Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*, Yayımlanmış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aktürk, F. G.(2012). *Çocukta Değerler Eğitimi Açısından Üzeyir Gündüz'ün Eserleri*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı.
- Arpacı, Ö. (2006). *Çocuk Kitaplarında İletiler ve İletilerin Aktarım Biçimi (Sevim Ak örneği)*.Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, Z.Ş. ve Yaşar, F.T. (2007). Yükselen Değer Kavramı Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1, 8-11.
- Arslanoğlu, İ. (2005). Türk Değerleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Felsefe Dünyası Dergisi*, 41, 67-44.
- Aydın, M. (2000). *Kurumlar Sosyolojisi*. (2. Basım). Ankara: Vadi Yayınları.
- Aydın, A.(2001). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1, 121-144.
- Aydın, M.(2011). Değerler İşlevleri ve Ahlak. *Eğitime Bakış Dergisi*, 19, 39-45.
- Aydın, M.(2011). Değerler İşlevleri ve Ahlak. *Eğitim Bir- Sen Dergisi*, 19, 40.
- Aydın, M. Z.(2010). Okulda Çalışan Herkesin Görevi Olarak Değerler Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1,2.
- Bacanlı, H; Dombaycı M.(Kasım, 2012). *Değer Boyutlandırma Yaklaşımı*, II. Uluslararası Değerler ve Eğitimi Sempozyumunda sunuldu.

- Barış, G. (2011). *Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanlarındaki Eğitsel İletiler*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Belet, D. ve Deveci, H. (Mayıs, 2008). *Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Bakımından İncelenmesi*. 7. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumunda sunuldu, Çanakkale.
- Bozdağ, F. (2000). *Çocuk Kitaplarında Metin, Dil Ve Resimleme İlişkisi*, 1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumunda sunuldu, Ankara.
- Bozkurt, V. (2008). *Değişen Dünyada Sosyoloji: Temeller, Kavramlar, Kurumlar*, (4.Basım). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Çakıcı, E. (2010). *Milli Eğitim Bakanlığının 2004 Yılında Tavsiye Ettiği Yüz Temel Eserdeki Yerel Romanlar Aracılığıyla Edebiyat Öğretiminde Değerler Öğretimi Üzerine bir Araştırma*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dayıoğlu, G. (2000). *Çocuk Kitaplarında Eğitsellik*. 1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumunda sunuldu, Ankara.
- Demir, F. (2006). *Muzaffer İzgü'nün Öykülerinde Çocuk ve Eğitim Teması*, Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Çanakkale: Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş Çocuk Yazını: Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilmaç, B.(1999). *İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği İle Sınanması*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dilmaç, B. (2002). *İnsanca Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Doğan, i. (2007). *Sosyoloji: Kavram ve Sorunlar*. Ankara: Pegama Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2006). *Değerler Eğitimi. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Öztürk, C. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Ekşi, H. (2003). Temel İnsanî Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1, 81.

Ercan, İ. (2001). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Ulusal ve Evrensel Değerler. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gökçe, B. (2008). Gülten Dayıoğlu'nun Öykülerinde Değer Eğitimi ve Öykülerinin Türkçeye Katkısı. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gönen, M. (1998). 99 Soruda Çocuk Edebiyatı. M. R. Şirin (Ed.). Çocuk Edebiyatı Kültürü İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Gül, R. (2013). Bir Değer Eğitimi Olarak İlköğretim Döneminde Doğruluk Eğitimi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Anabilim Dalı.

Gülteke, M. (2012). Sınıf Öğretmenlerinin Matematik Özel Alan Yeterlilikleri ile İlgili Görüşlerinin Analizi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Güngör, E. (1993). Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Güngör, E. (1995). Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Güngör, E. (1998). Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Güngör, E. (2000). Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar. (3. Basım). İstanbul: Ötüken Yayınları.

Hökelekli, H. ve Gündüz, T. (2004). Üstün Yetenekli Çocukların Değer Yönelimleri ve Eğitimleri, Değerler ve Eğitimi Sempozyumunda sunuldu.

Hökelekli, H. (2010). Modern Eğitimde Yeni Bir Paradigma: Değerler Eğitimi, *Eğitime*

Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırmaları Dergisi, 6 , 4-10.

İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. (2009). Ankara: MEB Yayınları.

Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Dağıtım.

Karakuş, I. G. (2006). *Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Okuma Gelişimine Etkisi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kaymakcan, R. (2004). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programları Öğretmenlerine Göre Değerler Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9,31.

Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması*. Yayınlanmış doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Keksin, Y. (2010). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Yeri ve Önemi. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırmaları Dergisi*, 6, 69.

Kılınc, A. ve Akyol, Ş. (Ekim, 2009), *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*, I. Uluslar arası Eğitim Araştırmaları Kongresinde sunuldu.

Kılıç, A. (2002). Duyuşsal Alan Özellikleri ve Bireye Kazandırılması. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8, 154.

Kılıç, A. İ. (2009). *Yüz Temel Eserde Dini ve Ahlaki Değerler*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kıncal, R. Y. (2002). *Vatandaşlık bilgisi*. Ankara: Mikro.

Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü’nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı.

Kuşdil, E. ve Kağıçbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 45, 59-76.

Öğuzkan, A.F. (2006). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Anı Yayınları.

Özden, Y. (1999).*Eğitimde Dönüşüm Yeni Değer ve Oluşumlar*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Özkan, R (2006). *Türk Eğitim Sisteminde Himayeci Değerler İlköğretim Ders Kitapları Örneği*. Yayımlanmış doktora tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Önal, M. (Ed.). (2006). *Felsefe Ansiklopedisi* (Cilt 4, s. 51-62). Ankara: Ebabil Yayınları.

Özbay M. (2002). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi. *Türk Dili Dergisi*, 602, 114.

Özensel, E.(2003). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3, 220.

Özensel, E.ve Bağlı M.(2005). *Çok Kültürlü Vatandaşlık*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Özguven, İ. E. (1994). *Psikolojik Testler*. Ankara: Yeni Doğu Matbaası.

Paykoç, F. (Ağustos, 1997). *Öğretmenler İçin Duyuşsal Eğitim*. Uluslararası Dünya Öğretmen Eğitimi Konferansında sunuldu. Ankara.

Peker, H. (1998). *Din ve Ahlak Eğitiminin Psikolojik ve Metodik Esasları*, Samsun: Aksi Seda yayınları.

Şen, Ü. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında tavsiye ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Sezer, O (2005). *İlköğretim Birinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Değerlerin İncelenmesi*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*, Ankara: Kök Yayıncılık.

Sever, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınevi.

Seyyar, A. (2003). *Ahlak Terimleri Sözlüğü*. (1.Basım). İstanbul: Beta Basım.

Şirin, M.R.(1994). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Şimşek, H. (2005). Çocuk Dergilerinin Eğitsel İşlevi. *Milli Eğitim Dergisi*.

- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Taşpınar, M. (2009). *Eğitinde Örtük Program ve Değerler Eğitimi*. Cihad D. (Ed.), I. İyilik Sempozyumu Bildiri Kitabı, (25-30), Elazığ: Elazığ Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Topçu, N.(2005). *Ahlak*. Elverdi E.ve Kara İ.(Editörler). İstanbul: Dergah yayınları.
- Tonguç, G.H. (1946). *İlköğretim Kavramı*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Turgut, M. (Ed.). (2010). *Türkiyede Aile Değerleri Üzerine Bir Araştırma*.Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Ankara.
- Türk Dil Kurumu. (1969). *Türkçe sözlük* (Genişletilmiş baskı). Ankara: TDK.
- Ünalın, Ş. (2005). *Dil ve Kültür*. (3. Basım). Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.
- Varış, F.(1998). *Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler*. Ankara: Alkım Yayıncılık .
- Yalçın, S. K. ve Şengül, M. (2004). Dede Korkut Hikâyeleri'nin Çocuk Eğitimi Açısından Öne Sürdüğü Değerler ve Ortaya Çıkarmak İstedığı Tip Üzerine Bir Değerlendirme. *Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14, 223*.
- Yavuz, Ş. (2010). Post Modern Bir Köyde Varlık, Oluş ve Umudun 'Değneği' ve 'Değerlemesi': Değerler, Diğerleri ve Değerler Havuzu. *Eğitime Bakış Eğitim, Öğretim ve Araştırma Dergisi, 6, 43-49*.
- Yazıcı, K.(2006). Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, 19, 499-522*.
- Yaman, H.ve diğerleri (2009). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi, 7, 107-120*.
- Yeşilyaprak, B. (2004). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi* . Ankara. Pegem A Yayıncılık.
- Yüksel, S.(2002). Yüksek Eğitimde Eğitim Öğretim Faaliyetleri ve Örtük Program. *Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15,1*.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Melek SELEK

Doğum Yeri ve Tarihi : Burdur, 1986

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi : Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Milli Eğitim Bakanlığı

İletişim

E-Posta Adresi : melek_uguz@hotmail.com